

**DOKUMENT EUROPSKE BANKE
ZA OBNOVU I RAZVOJ**

STRATEGIJA ZA HRVATSKU

Odobrena na sastanku Nadzornog odbora EBRD-a, 3. ožujka 2005.

EBRD prevodi izvorni tekst dokumenta isključivo u svrhu bolje pristupačnosti čitatelju. Iako je EBRD poduzeo mjere opreza da osigura autentičnost prijevoda, EBRD ne garantira niti potvrđuje njegovu točnost. Pozivanje na bilo koji takav prijevod bit će na osobnu odgovornost čitatelja. EBRD, njegovi djelatnici ili zastupnici neće ni u kojem slučaju biti odgovorni čitatelju ili bilo kome drugome u slučaju netočnosti, propusta, nedostataka ili manjkavosti prijevoda i/ili izmjena bilo kojeg dijela prijevoda bez obzira na uzrok, ili za štete time nanesene. U slučaju bilo kakvog odstupanja ili proturiječnosti između dokumenta na engleskom jeziku i njegova prijevoda, engleska verzija smatra se valjanom.

SADRŽAJ

PREPORUKA PREDSEDNIKA	3
1. PORTFELJ BANKE	7
1.1 Pregled dosadašnjih aktivnosti.....	7
1.2 Implementacija ranije strategije za Hrvatsku.....	8
1.3 Utjecaj portfelja Banke na tranziciju i naučene lekcije.....	9
1.3.1 <i>Relevantnost i utjecaj na tranziciju ranijih strategija za Hrvatsku</i>	9
1.3.2 <i>Naučene lekcije</i>	10
1.3.3 <i>Financijski rezultati postojećeg portfelja</i>	12
1.3.4 <i>Mobiliziranje sufinanciranja</i>	12
1.3.5 <i>Omjer portfelja</i>	12
2. POSLOVNO OKRUŽENJE	13
2.1 Političko okruženje.....	13
2.2 Napredak tranzicije i reakcija gospodarstva.....	16
2.2.1 <i>Makroekonomski uvjeti za projekte Banke</i>	16
2.2.2 <i>Uspjeh i izazovi tranzicije</i>	18
2.3 Pristup kapitalu i uvjeti za ulaganja.....	25
3. STRATEŠKA ORIJENTACIJA	27
3.1 Bančini prioriteti za strateško razdoblje.....	27
3.2 Sektorski izazovi i ciljevi Banke.....	28
3.2.1 <i>Infrastruktura i okoliš</i>	28
3.2.2 <i>Financijske institucije</i>	30
3.2.3 <i>Poduzetnički sektor</i>	31
4. DRUGE MEĐUNARODNE FINACIJSKE INSTITUCIJE I MULTILATERALNI DONATORI	33
4.1 Europska komisija (EC).....	33
4.2 Europska investicijska banka (EIB).....	34
4.3 Svjetska banka (IBRD).....	34
4.4 Međunarodna financijska korporacija (IFC).....	35
4.5 Međunarodni monetarni fond (MMF).....	35
4.6 Razvojna banka Vijeća Europe (CEDB).....	36
PRIVITAK 1: PROJEKTI PO GODINAMA	37
PRIVITAK 2: NETO KUMULATIVNI IZNOS UKUPNIH ULAGANJA PO SEKTORIMA	41
PRIVITAK 3: BILATERALNA POMOĆ	42
PRIVITAK 4: POLITIČKA I SOCIJALNA OCJENA	48
PRIVITAK 5: SOCIJALNI I GOSPODARSKI POKAZATELJI	53
PRIVITAK 6: OCJENA HRVATSKIH TRGOVAČKIH ZAKONA	54
PRIVITAK 7: TAM I BAS U HRVATSKOJ.	64

PREPORUKA PREDsjedNIKA

Hrvatska nastavlja ispunjavati uvjete definirane u članku 1. Sporazuma o osnivanju banke.

Pod koalicijskom Vladom pod vodstvom Hrvatske demokratske zajednice (HDZ), Hrvatska je postigla svoj ključni cilj – Europsko vijeće dodijelilo joj je status kandidata, a početak pregovora za članstvo u Europskoj Uniji planiran je za ožujak 2005. Vlada premijera Ive Sanadera ostvarila je izvrstan napredak u poboljšanju odnosa sa susjednim zemljama i poboljšala je suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (International Criminal Tribunal for former Yugoslavia – ICTY) u Haagu. Premijer je iskazao namjeru Vlade za pridruživanjem EU-u do 2008. To će ovisiti o brzom djelovanju Hrvatske u smjeru usvajanja pravne stečevine EU-a (*acquis communautaire*). Iako je Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s EU-om napravljen početak, ostaje još mnogo toga za odraditi. Kako bi se riješila još neriješena pitanja, Predpristupni ekonomski program za razdoblje od 2005. - 2007. bit će usmjeren na poboljšanje poslovne klime za pružanje potpore malim i srednjim poduzećima, restrukturiranje javnih poduzeća, ubrzanje pretvorbe, uklanjanje administrativnih prepreka i postizanje fiskalne discipline.

Snažan rast BDP-a tijekom protekle dvije godine, sa stopom rasta od 5,2 posto u 2002. i 4,3 posto u 2003. te procijenjenih 3,7 posto u 2004. bio je potaknut restrukturiranjem industrije, projektima koje je inicirala Vlada u cestovnom i građevinskom sektoru te snažnom privatnom potrošnjom, podržanom rastom kredita poslovnih banaka. Odbor MMF-a je u kolovozu 2004. odobrio novi stand-by aranžman u iznosu od 110 milijuna EUR koji vlasti namjeravaju shvatiti kao mjeru opreza. Program ima za cilj pomoći vladi s fiskalnom konsolidacijom i implementacijom strukturalnih reformi tijekom prve faze pregovora za članstvo u EU. Proces fiskalne konsolidacije dogovoren s MMF-om trebao bi pomoći Vladi u jačanju fiskalne discipline i smanjenju vanjskog duga. Strukturne reforme su nastavljene i tijela vlasti postavila su ambiciozni cilj – dovršetak jednog dijela privatizacije 2005.

U sljedeće dvije godine, Republika Hrvatska bit će suočena s važnim strukturnim izazovima. Oni uključuju restrukturiranje i privatizaciju preostalih komunalnih poduzeća u državnom vlasništvu te malih poduzeća u sektoru turizma kao i ubrzanje reformi u javnoj upravi i pravosuđu. Kako bi se suočili s takvim izazovima hrvatske vlasti trebale bi:

1. promicati sudjelovanje privatnog sektora u infrastrukturi, kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj općinskoj razini, a u isto vrijeme jačati neovisnost i kapacitet novo uspostavljenih regulatornih tijela;
2. poboljšati poslovno okruženje kroz pojednostavljivanje uvjeta za dobivanje dozvola i drugih zakonodavnih uvjeta kako bi se privukla “green-field” ulaganja i strana izravna ulaganja (FDI);
3. ubrzati proces privatizacije javnih komunalnih poduzeća i malih poduzeća u sektoru turizma kao ključnom gospodarskom sektoru;

4. započeti restrukturiranje u osjetljivim sektorima, npr. u poljoprivredi i brodogradnji;
5. ojačati napore za poboljšanje transparentnosti i učinkovitosti te smanjenje korupcije u pravosuđu i javnoj upravi kako bi se ispunili standardi EU-a;
6. nastaviti razvijati regionalnu suradnju sa susjednim zemljama u Središnjoj i Jugoistočnoj Europi kroz jačanje prekogranične trgovine, ulaganja i stranih izravnih ulaganja, promicanje vanjske trgovine i ulaganja te promicanje regionalnih inicijativa uz potporu političkog dijaloga.

Od zadnje Strategije za Hrvatsku, plasmani Banke u Hrvatskoj su se znatno povećali, na sveukupno 1,3 milijarde EUR, uz oko 3 milijarde EUR sredstava mobiliziranih kroz sufinanciranje. Hrvatska je za Banku važan partner koji znatno doprinosi regionalnom gospodarskom rastu i stabilnosti. Svake godine od 1999., Banka je u Hrvatskoj uložila prosječno 150 milijuna EUR godišnje. Neto iznos ukupnih ulaganja Banke krajem prosinca 2004. iznosio je 917 milijuna EUR, a operativna sredstva 591,4 milijuna EUR. U skladu s ranijom strategijom (2002.-2004.), Banka je znatno povećala svoje sudjelovanje sektoru infrastrukture, uključujući lokalnu razinu i sektor poduzetništva. Projekti Banke imali su dobar učinak na tranziciju, zahvaljujući kontinuiranom političkom dijalogu s tijelima vlasti, poboljšanju standarda korporativnog upravljanja, jačanju regionalne integracije i uvođenju koncepcija privatnog sektora u financiranje infrastrukture. Banka je 2004. podržala regionalnu gospodarsku integraciju kroz financiranje širenja najvećeg hrvatskog proizvođača mliječnih proizvoda na Srbiju.

Tijekom sljedeće dvije do tri godine, Banka ima priliku usko surađivati s hrvatskim tijelima vlasti kako bi podržala pripremu zemlje za pristup Europskoj Uniji. Težište će biti na ulaganjima u sljedeće sektore, a najveći prioritet imati će infrastruktura, financiranje malih i srednjih poduzeća te turizam:

U sektoru infrastrukture i zaštite okoliša, Banka će surađivati s nekoliko velikih i srednje velikih općina na razvoju infrastrukturnih projekata koji bi se potencijalno mogli sufinancirati putem ISPA-e. Uz to, Banka će nastaviti širiti instrumente koji će omogućiti dopiranje do malih općina putem lokalnih banaka te promicanje ulaganja u infrastrukturu za zaštitu okoliša uz potporu donatora (EU i Nizozemska). Banka će nastaviti podržavati nacionalne infrastrukturne projekte, posebice u sektoru transporta. Svi infrastrukturni projekti koje je potrebno provesti morat će uzeti u obzir ograničene resurse centraliziranog proračuna i kapacitet državnog zaduživanja te će stoga biti potrebno koristiti financijske resurse privatnog sektora gdje to bude moguće. Financiranje sektora infrastrukture usko će se koordinirati s hrvatskim tijelima vlasti i drugim međunarodnim financijskim institucijama, a posebice Europskom investicijskom bankom i Europskom Unijom, što će rezultirati zajedničkim mjerama financiranja te mobiliziranjem sredstava ISPA-e, gdje to bude izvedivo.

U financijskom sektoru Banka će nastaviti financirati mala, srednja i mikro poduzeća, između ostalog uz pomoć Phare programa u okviru Kreditne linije za mala i srednja poduzeća (*SME Finance Facility*) te Programa financiranja ruralnog razvoja (*Rural Finance Facility*) EU-a/EBRD-a. Iako je rast

financijskog posredovanja u Hrvatskoj nadmašio brojne druge zemlje u Središnjoj Europi, taj je rast zajmova bio usmjeren na domaćinstva – hipoteke i potrošačke kredite. Mala i srednja te posebice mikro poduzeća u ruralnim krajevima nemaju pristup financiranju. Financiranje malih i srednjih poduzeća – uz posebnu pozornost posvećenu sektoru turizma – nastavit će se i kroz banke i putem leasing tvrtki. Banka će nastojati uvesti sekuritizaciju hipotekarnih zajmova, što bi moglo pomoći hrvatskim bankama da ostvare bolju kontrolu nad svojim bilancama. Naposljetku, Banka će također uzeti u obzir sudjelovanje u privatizaciji osiguravajućeg društva u državnom vlasništvu putem vlasničkog udjela.

Vezano uz privatizaciju i poduzetnički sektor aktivnosti Banke vjerojatno će se usmjeriti na pružanje potpore daljnjoj privatizaciji strateški važnih poduzeća i restrukturiranje osjetljivih grana gospodarstva. Banka će se usredotočiti na financiranje i restrukturiranje hotela i sličnih poduzeća, čime će podržati daljnji razvoj turizma kao ključnog gospodarskog sektora. Banka će također težiti povećanju svojih aktivnosti kroz pružanje potpore regionalnom širenju i daljnjoj konsolidaciji vodećih hrvatskih poduzeća te usmjeravati strana ulaganja u zemlju.

Moja preporuka Odboru je da odobri predloženu Strategiju.

Jean Lemierre

POPIS KRATICA

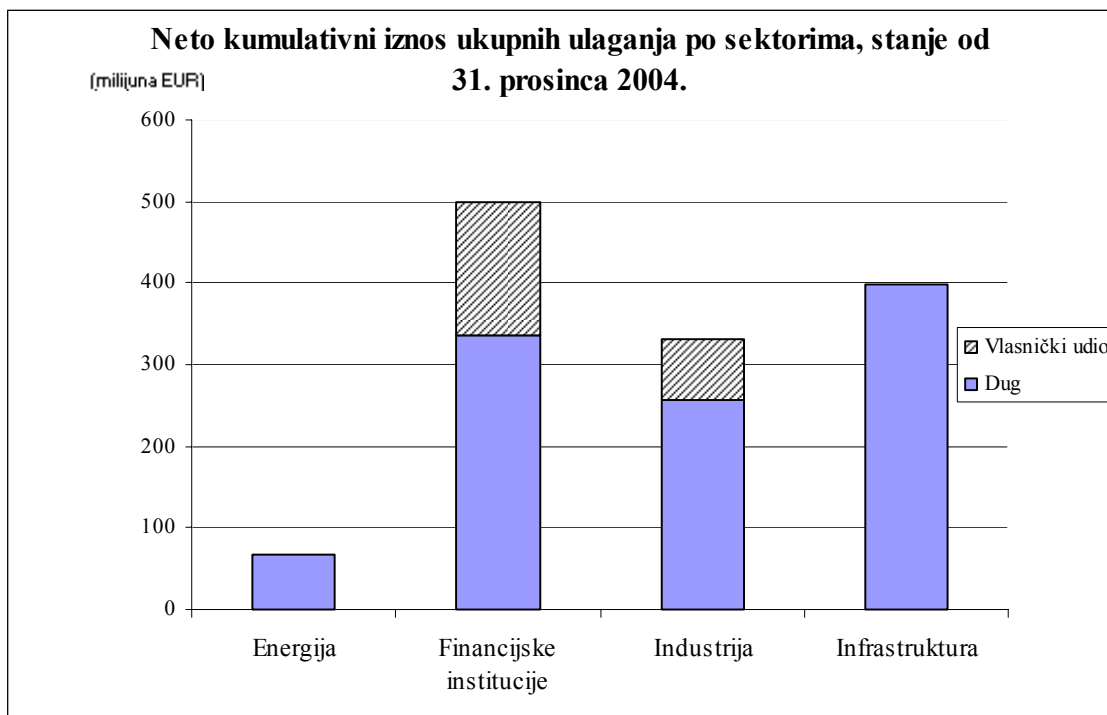
BDP	Bruto domaći proizvod
CARDS	Community Assistance for Reconstruction (Pomoć Zajednice za obnovu)
CEB	Razvojna banka Vijeća Europe
EC	Europska komisija
EU	Europska Unija
FDI	Strane direktne investicije
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvoj
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica
HERA	Hrvatska energetska regulatorna agencija
ICTY	Međunarodni kazneni suda za bivšu Jugoslaviju
IFIs	Međunarodne financijske institucije
MMF	Međunarodni monetarni fond
MOL	Mađarska naftna tvrtka
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
PBZ	Privredna banka Zagreb
PED	Odjel za evaluaciju projekta
SAP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SME	Mala i srednja poduzeća
SMM	Male i srednje velike općine
VRED	Vijeće za Regulaciju Energetskih Djelatnosti

1. PORTFELJ BANKE

1.1 Pregled dosadašnjih aktivnosti

Od 31. prosinca 2004. Banka je imala plasmane u ukupnom iznosu od 1.317 milijuna EUR. Neto ukupna ulaganja iznosila su 917 milijuna EUR u svim sektorima hrvatskog gospodarstva, s osobitom koncentracijom na financijski sektor i infrastrukturu. Portfelj se trenutačno sastoji od 42 projekta, od čega je 67 posto plasmana u privatnom sektoru. Infrastruktura pokriva većinu državnog portfelja. Operativna sredstva u iznosu od 591.4 milijuna EUR zaostaju za plasmanima zbog činjenice da se ulaganja u brojnim infrastrukturnim projektima odvijaju u fazama.

Kao što je prikazano u donjoj tablici, portfelj Banke dobro je raspodijeljen po sektorima gospodarstva, s velikim ulaganjima u financijske institucije i infrastrukturu te, s druge strane, gotovo jednom trećinom plasmana u industriji (uključujući energetski sektor). Ulaganja su tijekom protekle dvije godine nastavila rasti brzim tempom, dok je kvaliteta portfelja ostala jaka. Plasmani u privatnom sektoru čine 67 posto portfelja. Budući tijek projekata je takav da će se udio privatnog sektora u portfelju održati na sličnoj razini.

1.2 Implementacija ranije strategije za Hrvatsku

Zadnja Strategija za Hrvatsku, odobrena u studenom 2002., zacrtala je sljedeće strateške prioritete Banke u Hrvatskoj:

- (1) potpora nacionalnim i lokalnim infrastrukturnim projektima i projektima zaštite okoliša u suradnji s drugim međunarodnim financijskim institucijama, s naglaskom na dopiranjima do malih općina koje su spremne surađivati s Europskom Unijom;
- (2) financiranje razvoja sektora turizma i potpora stranim izravnim ulaganjima, osobito kod greenfield ulaganja. Nastaviti surađivati sa snažnim lokalnim tvrtkama, pružajući potporu njihovim daljnjim potrebama za ulaganjima i širenjem izvan granica Hrvatske;
- (3) daljnja potpora financijskom sektoru kroz osiguravanje resursa za kreditiranje malih i srednjih poduzeća i hipotekarno financiranje te jačanje nebankovnog financijskog sektora kroz srednjeročno financiranje.

Tijekom protekle dvije godine potpisano je 12 projekata koji predstavljaju 276,5 milijuna EUR plasmana. Banka je nastavila igrati važnu ulogu u Hrvatskoj, osiguravajući financiranje privatnim tvrtkama i lokalnim bankama te surađujući s nacionalnom Vladom i lokalnim vlastima u razvoju infrastrukture. CARDS program i drugi donatori, a osobito Nizozemska, podržali su tehničku suradnju potrebnu za pripremu i provedbu projekata.

Infrastruktura je predstavljala vrlo važan dio projekata u razdoblju od kraja 2002. – 2004. Među potpisanim projektima je i zajam za autocestu na regionalno značajnom koridoru 10 koji povezuje Hrvatsku i Srbiju te projekti s općinama, uključujući refinanciranje Programa za zbrinjavanje krutog otpada u Zagrebu, projekt gradskog prijevoza u Dubrovniku i kanalizacije u Rijeci.

Kreditne linije Banke i dalje su ključan proizvod za **financijski sektor**. Zajmovi su korišteni za financiranje malih i srednjih poduzeća, za hipotekarne kredite i za infrastrukturna ulaganja malih općina. Iako je Banka nekolicini vodećih institucija ponudila kreditne linije za financiranje malih općina, dosada je samo Zagrebačka banka potpisala zajam. To je velikim dijelom uzrokovano time što je Hrvatska narodna banka nametnula obveznu pričuvu na neto povećanje stranih izvora financiranja banaka od lipnja 2004. Usprkos tome, Banka je obnovila program skladišnica za žitarice sa Zagrebačkom bankom. Banka je izvršila kapitalno ulaganje u iznosu od 21 posto u dioničkom kapitalu Privredne banke Zagreb (PBZ), čiji je vlasnik Intesa BCI iz Italije. U istom periodu, Banka je izišla iz vlasničke strukture tri druge banke u kojima je imala ulaganja u obliku vlasničkog kapitala. Konačno, Banka nije ostvarila planove za pojačanu aktivnost u nebankovnom financijskom sektoru; međutim, to ostaje područje koje mnogo obećava te koje će Banka razvijati tijekom sljedećeg strateškog razdoblja.

Financiranjem u **poduzetničkom sektoru** podržano je regionalno širenje Našice Cementa, Lure i Agrokora, vodećeg poduzeća prehrambene industrije. Uz to, Banka je podržala nacionalni rast maloprodajnog lanca Getro, kroz zajmove i vlasnički kapital

(equity). Cilj Banke da podrži strana izravna ulaganja u Hrvatsku nije ispunjen s istim uspjehom kao cilj pružanja potpore lokalnim tvrtkama. Dio razloga za to je značajan uspjeh koji brojna vodeća hrvatska poduzeća u obiteljskom vlasništvu uživaju na regionalnoj osnovi. Stoga, iako Hrvatska, gledano prema kapitalu, ima visoku razinu stranih izravnih ulaganja, čini se da su ona koncentrirane na nekoliko ključnih sektora (npr. ulaganja MOL-a, Deutsche Telecoma). Osobito je u sektoru turizma bilo vrlo malo ulaganja od strane vodećih međunarodnih operatera tako da je Banci bilo teško pronaći odgovarajuće partnere za ulaganja u ključne turističke objekte u Hrvatskoj. Udio vlasničkog kapitala u portfelju je velik u odnosu na brojna druga tržišta, a iznosi 17 posto. Kao rezultat toga, uz relativno veliki udio poduzeća u obiteljskom vlasništvu u portfelju Banke, Banka se usmjerila na poboljšanje korporativnog upravljanja, obuku rukovodećih timova u specijaliziranim financijskim znanjima te na povećanje transparentnosti kroz bolju kvalitetu informacija za vjerovnike i dioničare.

1.3 Utjecaj portfelja Banke na tranziciju i naučene lekcije

1.3.1 Relevantnost i utjecaj na tranziciju ranijih strategija za Hrvatsku

Glavni izvor utjecaja Banke na tranziciju bio je njezin doprinos kontinuiranom procesu izgradnje institucija u širokom rasponu sektora i područja reforme. Takav utjecaj došao je do izražaja i kroz stvarna ulaganja Banke i kroz politički dijalog s hrvatskim vlastima.

Značajno sudjelovanje Banke u sektoru gradskog prijevoza u Gradu Dubrovniku jasan je primjer tog utjecaja u sektoru infrastrukture. Kroz ovaj projekt, Grad će izraditi Ugovor o obavljanju javnih usluga, kojim će se uvesti mehanizmi poticaja na temelju ostvarenih rezultata, čime će se povećati učinkovitost i smanjiti troškovi poslovanja. Tehničkom suradnjom podržat će se dovršetak Strategije održivog prijevoza, s jasnom strategijom parkiranja, što će pružiti okvir kroz koji će se privući sudjelovanje privatnog sektora na području parkiranja. Izgradnja institucija na razini pojedinačnih gospodarskih tijela bila je osobito snažna u kontekstu povećanja kreditne sposobnosti i programa jačanja institucija u određenom broju hrvatskih općina.

Ključni ciljevi vezani uz utjecaj na tranziciju u poduzetničkom sektoru bili su pružanje primjera uspješnog restrukturiranja i postavljanje visokih standarda korporativnog upravljanja i visokih poslovnih standarda. Ulaganja Banke u ovom sektoru obično pridonose post-privatizacijskom restrukturiranju (poboljšanje učinkovitosti, bolje korporativno upravljanje, usmjerenost na osnovnu djelatnost) te potencijalno većoj konkurenciji u sektoru, kako u nacionalnom tako i u regionalnom kontekstu. Potpora koju je Banka pružila Getrou pomogla je toj tvrtki da postane jednim od priznatih vodećih maloprodajnih poduzeća koje u svojoj branši promiče najbolju praksu i postavlja trend drugim hrvatskim maloprodajnim lancima kroz uvođenje privatnih marki proizvoda. Vlasnički udio Banke u Getrou (tvrtka u obiteljskom vlasništvu) već je imao utjecaja na korporativno upravljanje i na razinu transparentnosti unutar tvrtke. Konkretno, Banka je pomogla da se tvrtka ponovno registrira kao dioničko društvo, da se uspostave poseban upravni i nadzorni odbor te započne provoditi poredbena analiza u odnosu na najbolju praksu u toj branši, u nekoliko segmenata, kao što je financijsko izvještavanje, rezultati poslovanja itd. Zajam koji je Banka odobrila Luri pomogao je toj tvrtki da postane prvi strani ulagač u sektoru prerade mliječnih proizvoda u Srbiji. Banka predlaže konkretna poboljšanja u korporativnom upravljanju u Luri, s ciljem da

se poveća neovisnost, djelokrug i uloga Nadzornog odbora te da se zaštite manjinska prava. Općenitije gledano, Banka je također pomogla promicanju poduzetništva kroz svoje aktivnosti tehničke pomoći. Između ostalog, to je postignuto kroz studije koje je izradila Turnaround Management Group koja je u Hrvatskoj uspostavila program usluga poslovnog savjetovanja.

Usprkos tim uspjesima, Banka je imala poteškoće u postizanju drugih ciljeva iz ranijih strategija u poduzetničkom sektoru. Kao što je gore navedeno, Banka nije imala mnogo prilika ulagati konkretno u sektor turizma te općenito u potporu stranim izravnim ulaganjima. To je velikim dijelom bio rezultat okolnosti u lokalnom okruženju. Iz toga je Banka izvukla dvije pouke: očekivanja bi trebala biti realna; te – ako nema dobrih prilika za izravna ulaganja (npr. u turističke komplekse), Banka može pomoći razvoju tog sektora na druge načine (npr. politički dijalog i ulaganje u osnovnu infrastrukturu te financiranje malih i srednjih poduzeća).

S obzirom na tranzicijske prioritete financijskog sektora, najvažniji doprinos Banke tijekom razdoblja prijašnje Strategije bili su učinci vezani uz demonstriranje novih načina financiranja kroz hipotekarno financiranje, skladišnice, te poboljšanje pristupa zajmovima za male i srednje velike općine u svrhu provođenja infrastrukturnih ulaganja potrebnih za ispunjavanje uvjeta za pristup Europskoj Uniji (osobito s obzirom na zaštitu okoliša) te poboljšanje ulagačke klime za razvoj poslovanja. U poljoprivredno-prehrambenom sektoru, Program financiranja žitarica na osnovi zaloga skladišnica Zagrebačke banke imao je važan učinak, budući da je demonstrirao uvođenje tehnika odobravanja zajmova na temelju robe i omogućio transfer znanja na banke u Hrvatskoj s ciljem boljeg financiranja poljoprivredno-prehrambenog sektora. Nakon toga će slijediti financiranje na temelju stvarnih skladišnica kada sustav bude potpuno u funkciji. Pružanjem tehničke suradnje i primjenom investicijskih kriterija za male i srednje velike općine, Banka jača sposobnost partnerskih banaka za odobravanje zajmova općinama te tako potiče primjenu standardiziranih kriterija za odobravanje zajmova za općinske projekte, što vodi većoj dosljednosti i sustavnijem razumijevanju uz to vezanog kreditnog rizika. Uz to, tehnička suradnja se omogućuje malim općinama kako bi bolje pripremile i provele svoje investicijske projekte; time se osigurava da općine poboljšaju svoju praksu financijskog poslovanja i upravljanja, a drugi subjekti na tržištu imaju priliku vidjeti kako to funkcionira.

1.3.2 Naučene lekcije

Jedna od ključnih lekcija koje je Banka naučila iz svojih vlastitih aktivnosti je da je hrvatsko gospodarstvo, usprkos znatnom napretku u makroekonomskim strategijama i u rezultatima, još uvijek suočeno sa strukturnim i institucionalnim izazovima. Oni su posebice vezani uz novo uspostavljena regulatorna tijela za komunalna poduzeća, infrastrukturu i javnu upravu, uključujući pravosuđe koje također nije uspjelo riješiti ključna pitanja, uključujući pitanje zaštite prava na vlasništvo nad zemljom. Ubrzanje privatizacije preostalih poduzeća u državnom vlasništvu, osobito u ključnim sektorima turizma i infrastrukture, zajedno s jačanjem ključnih regulatornih i administrativnih institucija pomoći će ubrzati put prema pristupu Europskoj Uniji. Time će se također unaprijediti ulagačka klima općenito i izgledi za pojedinačna ulaganja, kroz širi politički dijalog s Europskom Unijom i međunarodnim financijskim institucijama (uključujući

prilagodbu glavnih poruka izvučenih iz zajedničkih studija provedenih u suradnji sa Svjetskom bankom i OECD-om).

U osmišljavanju i strukturiranju projekta također je važno stvoriti i zadržati snažan utjecaj na Bančine klijente. Reforme funkcioniraju samo ako ih vlasti i/ili klijenti počnu doživljavati kao nešto svoje. To je ključ i za politički dijalog i za konkretne investicijske aktivnosti koje u velikoj mjeri – bilo u pogledu komercijalne održivosti ili u pogledu svojeg utjecaja na tranziciju – ovise o napretku provedbe konkretnih reformi. Kao što je navedeno u nedavnoj Ocjeni strategije za Hrvatsku koju je izradio Odjel za ocjenu projekata (PED), u hrvatskom je bankovnom sektoru veliki val privatizacije, spajanja i preuzimanja poduzeća bio potpomognut kontinuiranim i intenzivnim neformalnim političkim dijalogom o relevantnim pitanjima reforme financijskog sektora između hrvatskih tijela vlasti i EBRD-a te drugih organizacija, kao što je MMF i USAID. U sektoru komunalnih poduzeća uspostavljena je privatna koncesija pod nadležnošću Grada Zagreba, za izgradnju postrojenja za obradu otpadnih voda na temelju BOT modela (build-operate-transfer ili “izgradi-upravljaj-prenesi”), a to ne bi bilo moguće postići bez intenzivnog neformalnog političkog dijaloga o izgradnji novih institucija unutar sektora.

Odjel za ocjenu projekata (PED) je u svojoj Ocjeni strategije za Hrvatsku zabilježio sljedeće naučene lekcije:

- Banka bi u svojoj Strategiji trebala razlikovati kratkoročne ciljeve i dugoročne intervencije ovisno o predanosti Vlade reformama u određenom sektoru.
- Banka bi se trebala usredotočiti na ključne sektore u kojima je u isto vrijeme moguće ostvariti višestruke ciljeve.
- Tehnička pomoć je strateški instrument te bi ju trebalo raspodijeliti među sektorima i projektima na način da se maksimalno iskoristi potencijalni utjecaj na tranziciju.
- Banka bi se trebala usredotočiti na svoju komparativnu prednost na način da financira projekte koji imaju izravni učinak na privatni sektor te da, koliko to god bude moguće, smanji udio projekata javnog sektora u svom portfelju.
- Bolja koordinacija s međunarodnim financijskim institucijama važna je radi poboljšanja opće učinkovitosti EBRD-a i radi usklađivanja njezinih intervencija s drugim članovima međunarodne zajednice.
- Bolja koordinacija s hrvatskim tijelima vlasti, a osobito s Ministarstvom financija, pomoći će Banci u ostvarivanju njezinih ciljeva. Aktivnost Banke i korištenje sredstava iz donacija trebalo bi biti transparentnije prema hrvatskim tijelima vlasti.

Od sada nadalje primjenjivat ćemo gore navedene naučene lekcije (uključujući razlikovanje između kratkoročnih ciljeva i dugoročnih intervencija u Strategiji, gdje to bude primjenjivo). Banka će, međutim, i dalje djelovati u ograničenom broju projekata javnog sektora koji su od strateške važnosti budući da je to presudno za održavanje snažnih svakodnevnih veza s državnim tijelima vlasti. Banka će strateški upravljati tehničkom pomoći, koja međutim nije neophodna za svaki projekt. Budući da je rijedak resurs, tehnička će se pomoć koristiti samo gdje je potrebna i na način na koji je potrebna, a kada bude korištena u državnim projektima, pružat će se u dogovoru s hrvatskim tijelima vlasti. Projekti za koje nije potrebna tehnička pomoć nastaviti će se bez nje, neovisno o njihovom strateškom značaju.

- **Opća ocjena**

Odjel za ocjenu projekata donio je sljedeće ocjene strategija za Hrvatsku.

Glavne komponente	Ocjena
Relevantnost navedenih prioriteta	Dobra
Implementacija strategije	Dobra
Utjecaj na tranziciju	Zadovoljavajuć
Koordinacija s drugim međunarodnim financijskim institucijama i donatorima	Zadovoljavajuća

To je složena ocjena Odjela za ocjenu projekata koja se temelji na ocjenama provedbe investicijskih projekata, projekata tehničke suradnje i političkog dijaloga.

1.3.3 Financijski rezultati postojećeg portfelja

Budući da je 99 posto Bančine aktive prihodovna aktiva, kvaliteta portfelja je trenutačno dobra. Opća ocjena rizika iznosi 5,09. Može se očekivati da će se ona poboljšati ukoliko se napredovanje prema pristupu Europskoj Uniji nastavi dobrim tempom te pod uvjetom da gospodarstvo ne pretrpi nikakve nepredviđene šokove.

1.3.4 Mobiliziranje sufinanciranja

Banka je dosada ostvarivala dobre rezultate u pronalaženju sufinanciranja za projekte u Hrvatskoj. Potpisani projekti iznose 1,3 milijarde EUR u odnosu na prikupljena sredstva od 3 milijarde EUR, što znači da je mobilizirano 2,3 puta više sredstava od iznosa koji financira sama Banka. Banka sve više uključuje lokalne poslovne banke u financiranje lokalnih poduzeća (npr. Našicecement, Getro). Također postoji potencijal da se poveća komercijalno i službeno sufinanciranje za infrastrukturne projekte Banke, kako na lokalnoj općinskoj, tako i na državnoj razini.

1.3.5 Omjer portfelja

Projekti u privatnom sektoru iznose 67 posto ukupnih projekata. Iako se tekući Bančini projekti sastoje od znatnih ulaganja u infrastrukturu, neki od njih financirat će se kao privatni projekti, a rezultat toga će biti eventualan neznatan pad omjera privatnog i javnog sektora, no on bi i dalje trebao ostati iznad 60 posto.

2. POSLOVNO OKRUŽENJE

2.1 Političko okruženje

Republika Hrvatska ispunjava uvjete navedene u članku 1. Sporazuma o osnivanju Banke. Republika Hrvatska je ustavna parlamentarna demokracija s jednodomnim parlamentom i neovisnim predsjedništvom. Predsjednik Stjepan Mesić, po prvi puta izabran u veljači 2000. te ponovno izabran na petogodišnji mandat 16. siječnja 2005., državni je poglavar i zapovjednik oružanih snaga. On imenuje premijera koji je na čelu Vlade. Parlamentarni izbori 23. studenog 2003. rezultirali su formiranjem koalicijske Vlade na čelu s Ivom Sanaderom kao premijerom. Sanader je od travnja 2000. predsjednik Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) koja je od 1990.-1999. bila vladajuća stranka u Hrvatskoj. Ustav osigurava neovisno pravosuđe. Međutim, usprkos energičnim naporima Vlade da reformira pravosuđe, ono je i dalje u određenoj mjeri podložno političkom miješanju na lokalnoj razini. EU je priznala Hrvatsku kao suverenu državu u siječnju 1992., a Sjedinjene Američke Države u svibnju 1992., kada je Hrvatska također postala članicom UN-a. Hrvatska je u veljači 2003. podnijela molbu za članstvo u Europskoj Uniji, u lipnju 2004. postala je službeni kandidat za članstvo, a početak pregovora predviđen je za ožujak 2005. Detaljna politička analiza političkih i socijalnih pitanja nalazi se u Pravitku 5.

Zakonsko okruženje

Iako je Hrvatska proteklih godina uvela znatne reforme u svoje zakonsko okruženje, još je uvijek suočena s velikim izazovom kako ukorijeniti zakonske propise, institucije i kulturu, o čemu će ovisiti njezina uspješna tranzicija prema tržišno orijentiranom gospodarstvu. Zahvaljujući angažmanu Hrvatske vezanom uz pridruživanje Europskoj Uniji, s početkom pregovora o članstvu predviđenim za ožujak 2005., usklađivanje zakonodavstva s Europskom Unijom sada je jedno od pokretača većine zakonskih izmjena.

Postojeći zakonski propisi o tržištu vrijednosnih papira relativno su napredni u usporedbi s nekim Hrvatskim srednje-europskim susjedima, s novim Zakonom o tržištu vrijednosnih papira koji je donesen 2002. Zakon o stečaju je u bitnim točkama usklađen s ključnim elementima međunarodnih standarda o insolventnosti, ali velika praznina preostaje u praktičnom funkcioniranju stečajnog režima, što podcrtava potrebu za daljnjom reformom kojom bi se ojačali sudovi i druge institucije koje provode zakonske propise o solventnosti.

Neka područja trgovačkog prava i dalje je potrebno znatno unaprijediti kako bi ih se uskladilo s međunarodnim standardima radi poticanja stranih i domaćih ulaganja (kao što je detaljno prikazano u Pravitku 7 – Ocjena hrvatskih trgovačkih zakona). Na području korporativnog upravljanja trebalo bi posvetiti posebnu pozornost poboljšanom iznošenju informacija i transparentnosti u pitanjima poslovanja tvrtke. Potrebno je drastično unaprijediti zakone koji reguliraju koncesije kako bi se ispunili zahtjevi za modernim zakonskim okvirom koji će olakšati sudjelovanje privatnog sektora, budući da postojeći zakoni nisu dovoljno jasni u izvjesnom broju temeljnih pitanja. Što se tiče osiguranih transakcija, zbog zamršenosti različitih propisa taj je sustav složen i daleko

od optimalnog, a područje koje posebno zabrinjava je ovrha. Kako bi se poboljšala provedba hrvatskih trgovačkih zakona općenito, nužno je dalje razvijati reforme kojima bi se uspostavio pravedan i predvidljiv sustav pravosuđa.

Okoliš

Hrvatska Vlada pristupa izazovima vezanim uz zaštitu okoliša kroz provođenje zakonskih reformi, razvoj politike i planiranje ulaganja. Tijekom razdoblja 1998.-2003., Hrvatska je izmijenila svoj pravni okvir za zaštitu okoliša kako bi ispunila pravne zahtjeve EU-a, i još uvijek je u procesu potpunog usklađivanja zakonskog okvira. Europska komisija je priznala da je zaštita okoliša područje u kojem će Hrvatskoj biti potrebno dugo prijelazno razdoblje kako bi se uskladila s propisima EU-a.

Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske je 22. svibnja 1998. usvojio Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj. Nacionalna strategija zaštite okoliša (Narodne novine br. 46/02 od 29. travnja 2002.) pripremljena je u suradnji između Ministarstva zaštite okoliša i prostornog planiranja (uspostavljenog u siječnju 2000.) i Svjetske banke kroz Projekt razvoja politike zaštite okoliša i Projekt izgradnje regulatornih kapaciteta. U pripremi Nacionalnog plana djelovanja za okoliš pripremljen je i Plan prioriteta aktivnosti (PAP) koji je predstavljen na Donatorskoj konferenciji u Zagrebu, 2001.

Plan prioriteta aktivnosti obuhvaća integrirani niz aktivnosti koje se međusobno podupiru, a u svrhu ubrzanja zaštite okoliša u Hrvatskoj tijekom sljedećih pet godina. To je pokušaj da se postigne konsenzus između donositelja odluka i stručnjaka kako u javnom, tako i u privatnom sektoru te u civilnom društvu. On obuhvaća aktivnosti koje hrvatska Vlada planira poduzeti u suradnji s međunarodnim financijskim organizacijama i privatnim sektorom.

Na području obrade otpadnih voda, glavna ulaganja od velikog interesa za Vladu su sljedeća: prva faza obrade otpadnih voda za Zagreb (financira EBRD) kako bi se smanjio glavni izvor zagađenja za porječje Dunava / Crno more; ulaganja u obalno područje radi sprečavanja daljnjeg zagađenja i pogoršanja kvalitete obalnih voda; i projekti za poboljšanje situacije na zaštićenim područjima nacionalnih parkova Plitvice i Mljet. Također bismo podržali pilot projekte za prethodnu obradu industrijskih otpadnih voda.

Gospodarenje krutim otpadom još je jedno područje na kojem su potrebna znatna ulaganja (EBRD je financirala sanaciju deponije krutog otpada u Zagrebu). 3. prosinca 2004., Hrvatski Sabor je odobrio novi zakon koji predstavlja temelj za usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a (*acquis communautaire*). Prioriteti su usredotočeni na pilot projekte za otoke, za odvajanje otpada na izvoru, za kompostiranje organskog otpada, gospodarenje komunalnim otpadom, za upravljanje žarišnim točkama (hot spots) te za financiranje regionalnih postrojenja za zbrinjavanje otpada. Prema mišljenju Vlade, možda jedan od najvažnijih projekata u Planu prioriteta aktivnosti odnosi se na proizvodnju čistih motornih goriva: bezolovnog benzina i diesela te lož ulja s niskom razinom sumpora u rafinerijama INA-e (EBRD je financirala poboljšanje gospodarenja okolišem u INA-i) – glavna točka Vladine strategije je eliminiranje olova u benzinu do 2005. Također se planira ocjena kapaciteta zemlje da odgovori na problem globalnog zatopljenja.

Očuvanje biološke raznolikosti u Hrvatskoj bit će usmjereno na projekte zaštite krških područja. Kako bi se provele postojeće obveze prema Bernskoj konvenciji i buduće obveze prema Direktivi o staništima EU-a, provest će se sveobuhvatna inventarizacija biološke raznolikosti, popraćena izradom karata. Ocjena i inventarizacija su potrebni za niz manjih močvarnih područja na jadranskim otocima uz obalnu zonu, radi očuvanja i ocjene ugroženih staništa. Nacionalni parkovi Mljet i Kornati te Park prirode Biokovo su u središtu Projekta očuvanja biološke raznolikosti obalne zone. U sklopu uvođenja Strateške ocjene utjecaja na okoliš u okviru projekta razvoja turizma provest će se studija slučaja (lokalne banke koje financira EBRD bile su aktivno uključene u financiranje podprojekata u turizmu, a EBRD je tim bankama osigurala obuku u upravljanju rizicima po okoliš, vezano uz pitanja zaštite okoliša u okviru sektora turizma). Transport, koji je ključ za razvitak turizma u Hrvatskoj, također je u središtu interesa vezanih uz zaštitu okoliša. EBRD trenutačno financira projekte poboljšanja gradskog prijevoza u Dubrovniku i Zagrebu. Studija slučaja o gradu Varaždinu će definirati sva rješenja koja vode optimizaciji sustava transporta te revidirati postojeće planove kao ključnu točku za usvajanje novih prostornih planova i detaljnih planova izgradnje.

Trošak potpune provedbe Plana prioritarnih aktivnosti procjenjuje se na više od 1 milijarde USD ili prosječno 200 milijuna USD godišnje u petogodišnjem razdoblju koje se razmatra. Da bi omogućile potpuno financiranje tih projekata, hrvatske su vlasti identificirale međunarodno financiranje, državni proračun, proračune općina/gradova, javno financiranje infrastrukturnih projekata kao i ulaganja koja osigurava GEF (Fond za globalni okoliš) za financiranje smanjenja zagađenja.

Hrvatska je u zadnjih nekoliko godina intenzivirala međunarodnu suradnju u provedbi projekata očuvanja okoliša i prirode, na multilateralnoj, a posebno i na bilateralnoj osnovi. Provedeni su projekti s Njemačkom, Danskom, Nizozemskom, Italijom, Monakom, Norveškom i Japanom. Uz to, prepoznate su i darovnice Fonda za globalni okoliš (Global Environment Fund – GEF) te UN-ovih tijela kao što su UNEP, UNDP, UNIDO i Svjetske banke, baš kao i Pakt o stabilnosti Europske Unije kroz koji se provodi Regionalni program za obnovu okoliša Jugoistočne Europe te programi EU-a: LIFE – Treće zemlje i CARDS program. Projekti zaštite okoliša također se financiraju iz zajmova međunarodnih financijskih institucija, kao što su Svjetska banka i Europska investicijska banka (EIB). (Radi detalja vidi Odjeljak 4.)

Hrvatska je usmjerena prema dinamičnoj turističkoj grani gospodarstva koja ovisi o čistom obalnom okolišu, što implicira znatna ulaganja u obradu otpadnih voda. Na području oblikovanja politike predlažu se nove strategije za zaštitu zraka, gospodarenje krutim otpadom, primjenu čišće proizvodnje u industriji, zaštitu tla i upravljanje obalnom zonom kojima će se rukovoditi budući razvitak tih sektora. Institucionalni razvitak bio je, između ostalog, usmjeren na uspostavu Agencije za zaštitu okoliša 2002., jačanje kapaciteta na lokalnoj razini i jačanje kapaciteta za prikupljanje podataka o okolišu. Dostupnost financiranja za ulaganja u okoliš povećana je uspostavom Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost osigurao je 33 darovnice za komunalna postrojenja za zbrinjavanje otpada, a osigurat će darovnice i/ili zajmove za prioritetna ulaganja u zaštitu okoliša u javnom i privatnom sektoru, nakon temeljitog ispitivanja i pripreme projekta. Rad na strategijama

i niz studija o približavanju Europskoj Uniji i usklađivanju s Europskom Unijom trebaju podržati pristup EU-u.

EBRD-ov ekološki pristup Hrvatskoj uzima u obzir konkretne potrebe za ulaganjima u okoliš koje identificira Vlada Republike Hrvatske te činjenicu da Vlada smatra EBRD važnim izvorom financiranja. S obzirom na naprednu fazu u kojoj se nalazi gospodarstvo i na dobro uspostavljeno planiranje zaštite okoliša, Banka će nastaviti podržavati hrvatske inicijative ulaganja u okoliš. Sve aktivnosti EBRD-a u Hrvatskoj podliježu bančinoj Politici zaštite okoliša te, gdje je to moguće, uključuju Planove djelovanja za okoliš u pravnu dokumentaciju kako bi odgovorili na pitanja postavljena tijekom due diligence postupka u segmentu zaštite okoliša, u skladu s mandatom Banke da kroz svoje investicijske projekte aktivno podržava ekološki solidan i održiv razvoj.

2.2 Napredak tranzicije i reakcija gospodarstva

2.2.1 Makroekonomski uvjeti za projekte Banke

Od zadnje Strategije, makroekonomsko okruženje u Hrvatskoj se znatno poboljšalo. Rast gospodarstva u 2002. iznosio je 5,2 posto, u 2003. 4,3 posto, a za 2004. se predviđa 3,7 posto. Restrukturiranje industrije i projekti koje je inicirala Vlada u cestovnom i građevinskom sektoru podržali su taj rast. Iako se privatna potrošnja povećala, stopa rasta privatne potrošnje usporila se tijekom protekle godine. Inflacija je među najnižima u regiji, sa stopom inflacije koja se smanjila s prosječnih 2,2 posto 2002. godine na 1,8 posto 2003. i 2.1 posto godišnje tijekom 2004. Očekuje se da će Stand-by sporazum koji je Odbor MMF-a odobrio u kolovozu 2004. pomoći Vladi u fiskalnoj konsolidaciji i provedbi strukturnih reformi tijekom početnog razdoblja pregovora za članstvo u Europskoj Uniji. Proces fiskalne konsolidacije dogovoren s MMF-om trebao bi pomoći Vladi u jačanju fiskalne discipline i smanjenju vanjskog duga. Provedba novog programa Stand-by sporazuma s MMF-om, opisana u Memorandumu o ekonomskoj i financijskoj politici, prati se pomoću kvantitativnih kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa, indikativnih ciljeva i strukturnih kontrolnih točaka. Fiskalni program prati se putem kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa vezano uz deficite opće države i plasmane HBOR-a, kumulativne promjene u strukturi dugovanja opće države, ugovaranja novog ne-koncesijskog vanjskog duga opće države i HBOR-a, i kumulativnog izdavanja jamstava za dugove od strane opće države. Kako bi se osiguralo da poslovanje javnih poduzeća ne ugrozi fiskalnu konsolidaciju te kako bi se povećala transparentnost, također se, na temelju indikativnih ciljeva, prate deficiti odabranih javnih poduzeća i neto transferi iz proračuna. Implementacija monetarnog programa središnje banke prati se kroz kriterije za ocjenu uspješnosti izvršenja programa u segmentu neto inozemnih pričuva i neto domaće aktive središnje banke.

U dogovoru s MMF-om, nova Vlada je nastavila ulagati napore u fiskalnu konsolidaciju, s ciljem da deficit opće države bude 4,5 posto BDP-a u 2004. te 3,7 posto u 2005., s ciljem savladavanja vanjskog disbalansa i održavanja relativno stabilnog omjera vanjskog duga prema BDP-u tijekom te dvije godine. To je vrlo ambiciozan cilj, s obzirom da je raniji Stand-by sporazum bio ugrožen kada je fiskalni deficit dosegao 6,3 posto BDP-a umjesto planiranih 4,5 posto. To je uzrokovano kapitalnim i tekućim izdacima koji su znatno prelazili proračunska ograničenja, osobito za izgradnju

autocesta, kao i znatnim fiskalnim operacijama koje nisu bile planirane proračunom, naročito subvencije za Hrvatske željeznice u obliku zajmova s državnim jamstvom. Fiskalni ciljevi su manje više stabilizirani, no ambiciozan cilj za 2004. namjerava se postići kroz povećanje prihoda i – u manjoj mjeri – kroz smanjenje ulaganja. Povećanje prihoda očekuje se od jednokratnih prihoda (isplata dividenda i prihodi od koncesije za GSM licencu koji su bili veći od očekivanih te su iznosili gotovo 1 posto BDP-a, što je isplaćeno krajem prosinca 2004.) te od povećanja trošarina na automobile i duhan od srpnja 2004. Vlada također poduzima određen broj stalnih mjera čiji će se utjecaj, međutim, početi osjećati tek od sljedeće godine, a posebice ponovna uspostava financijske policije, ograničenje zaduživanja tijela lokalne vlasti i mjere kontrole potrošnje u sektoru zdravstva gdje je 2004. došlo do znatnih propusta. Očekuje se smanjenje tekuće potrošnje za 1 posto BDP-a, kao rezultat manjeg ukupnog volumena za plaće koji proizlazi iz trajnih smanjenja broja zaposlenih (uglavnom u sektoru obrane) i ušteda u pružanju javnih usluga.

Sabor je krajem studenog 2004. usvojio proračun za 2005. godinu. Predviđena stopa rasta BDP-a iznosi 4,4 posto s 2,5 posto inflacije. Planira se povećanje prihoda središnje države za 5 posto na godinu, a povećanje izdataka za 4,6 posto. Prihodi od poreza trebali bi porasti za 7,9 posto u odnosu na prošlu godinu, a socijalni doprinosi za 8,3 posto. Vlada se nada da će biti u stanju pokriti veliki dio deficita državnog proračuna prihodima od privatizacije za koje se očekuje da će premašiti 5,5 milijarde kuna, što će uglavnom biti rezultat prodaje preostalih državnih udjela u INA-i i Hrvatskom Telekomu. Prema Vladi, proračunski prioriteti su nastavak reforme pravosuđa i infrastrukturnih projekata, poljoprivreda, javna uprava, znanost i obrazovanje. Izdaci za mirovine porasli su za 5,3 posto, a izdaci za porodiljne naknade za 22,9 posto. Proračun za 2005. također obuhvaća okvir za proračune 2006.-2007. kojim se predviđa smanjenje udjela proračunske potrošnje u BDP-u u tom razdoblju. Konsolidirani prihodi rasti će u nominalnim iznosima, ali u odnosu na BDP će pasti s 43,5 posto u 2004. na 42,6 posto u 2007. Vlada će se, za razliku od dosada, uglavnom osloniti na domaće tržište kapitala. Hrvatska narodna banka namjerava nastaviti pružati potporu, pažljivo upravljati likvidnošću domaćih banaka te surađivati s Ministarstvom financija na uvođenju operacija na otvorenom tržištu kojima bi se olakšao planirani prijelaz s državnog financiranja na domaće izvore. Prema sporazumu s MMF-om, vlasti su se obvezale pokriti barem jednu trećinu potreba za državnim zajmovima iz domaćih izvora u 2004. te da će taj udio povećati u 2005. Time će se također omogućiti da se nadoknadi manjak prihoda od privatizacije. Financiranje za plaćanje ranije izdanih obveznica, kao što je bila nedavna potreba za isplatom 200 milijuna USD za povlačenje emisije vrijednosnih papira na japanskom tržištu, također se mora pronaći na lokalnim financijskim tržištima.

Deficit tekućeg računa platne bilance procijenjen je na 7,3 posto BDP-a u 2003., za razliku od 8,5 posto u 2002. Tijekom prvih deset mjeseci 2004. je kao rezultat snažnih izvoznih rezultata, uslijed rasta izvoza od 16,9 posto i sporijeg rasta uvoza ostvareno daljnje poboljšanje. Deficit tekućeg računa platne bilance smanjio se na 479 milijardi USD u trećem tromjesečju 2004. s 565 milijuna u istom razdoblju 2003. godine. Usprkos fiskalnim izazovima i tek djelomično neuspješnim naporima Hrvatske narodne banke da kontrolira agregatnu potražnju, obilati prihodi od turizma i usporavanje rasta privatne potrošnje olakšali su pritisak na platnu bilancu u 2004., a predviđa se da će se deficit tekućeg računa platne bilance smanjiti na oko 5,6 posto BDP-a. Na kraju 2004. godine, vanjski je dug postigao rekordnu visinu od USD 30.2 milijarde, dosegnuvši 88

postu BDP-a. Povećanje dolarske vrijednosti duga uglavnom odražava slabljenje dolara, budući da je većina hrvatskog vanjskog duga denominirana u EUR. Hrvatska narodna banka je u veljači 2005. donijela dodatne mjere s namjerom zaustavljanja rastuće inozemne zaduženosti bankovnog sektora povećavajući minimalnu razinu obveznih pričuva za poslovne banke s 24% na 30% od neto porasta njihovih stranih izvora financiranja.

Hrvatska narodna banka održala je strogu monetarnu politiku te postigla najnižu razinu inflacije tijekom proteklih nekoliko godina. Zbog izbora Hrvatske narodne banke da održi stabilnost tečaja nacionalne valute, zajedno s relativno otvorenim kapitalnim računom i visokim stupnjem euroizacije, monetarna politika može igrati tek ograničenu ulogu. Zahvaljujući cilju monetarne politike da se stabilizira tečaj valute, znatan dio stvaranja novca odvija se putem intervencija Hrvatske narodne banke na deviznom tržištu. Stoga, središnja banka ima ograničeni prostor za upravljanje likvidnošću bankovnog sektora što rezultira u fluktuacijama kamatnih stopa na tržištu novca. Transmisija s tržišnih kamatnih stopa na kamatne stopa na kredite banaka je slaba. U nadolazećem je razdoblju važno nastaviti pažljivi nadzor nad bankovnim sustavom kako bi se osiguralo da banke i dalje donose zdrave odluke vezane uz zajmove. Administrativne mjere koje je Hrvatska narodna banka uvela 2003. obuhvaćale su upis obveznih blagajničkih zapisa HNB-a u slučaju da se zajmovi za kredite tromjesečno povećaju za više od 4 posto (16 posto godišnje). Te su mjere istekle krajem 2003. godine. Nadzor nad zajmovima možda je pridonio usporavanju potrošnje kućanstava, no nije znatno utjecao na poduzeća. Rast kredita banaka usporen je u 2003., čime se vjerojatno utjecalo na potrošnju kućanstava koja nemaju jednostavan pristup stranim zajmovima. Međutim, poduzeća su se kod uzimanja zajmova mogla prebaciti s domaćih na strane banke (lokalne banke obično su usmjeravale svoje poslovne klijente na svoje matične banke u inozemstvu) i koristiti leasing i druge oblike financiranja. Očekuje se da će HNB uvesti kreditnu liniju za depozite za likvidnost banaka, stvarajući koridor kretanja kamatnih stopa u postojećem lombardnom kreditu te da će započeti s operacijama na otvorenom tržištu kako bi kamatne stope zadržala unutar tog koridora.

2.2.2. Uspjeh i izazovi tranzicije

Infrastruktura i okoliš

Telekomunikacije: *Povećati konkurenciju kroz novu GSM licencu i osigurati bolju implementaciju podzakonskih akata i propisa o operaterima.*

Sektor telekomunikacija trenutačno je reguliran Zakonom o telekomunikacijama iz 2003. ("Zakon iz 2003."). Zakon iz 2003. propisao je da Zavod za telekomunikacije i Vijeće za telekomunikacije treba zamijeniti Agencija za telekomunikacije. Zakon iz 2003. nadalje propisuje da je Agencija samostalna pravna osoba, a uspostavljena je u rujnu 2004., nakon što je Sabor imenovao pet članova Vijeća Agencije. Novi zakon izrađen je kako bi poboljšao transpoziciju *acquisa* iz 2002. te otvorio tržište za konkurenciju.

Prepreka otvaranju tržišta za konkurenciju je nedostatak angažmana, kao i loše osmišljen regulatorni okvir. Tu osobito treba spomenuti službenog operatera fiksne telefonije, T-Hrvatski Telekom (T-HT) koji je donedavno uživao monopol u pružanju

javne usluge fiksne telefonije. To je trajalo dulje nego što je bilo dogovoreno obvezom preuzetom prema WTO/GATS-u (Općem sporazumu o trgovini i uslugama u okviru Svjetske trgovinske organizacije) da se taj monopol ukine do siječnja 2003. Međutim, izdana je druga licenca za fiksnu telefoniju. Uz to, dopušteno je tržišno natjecanje na određenom broju područja izvan fiksne telefonije, kao što je pružanje podatkovnih usluga, mobilne, VSAT komunikacije i pageri. Međutim, kako bi se konkurencija ozbiljno razvila potrebno je u potpunosti primijeniti i provesti podzakonske akte o povezivanju.

Deutsche Telekom je strateški partner T-HT-a koji trenutačno kontrolira 51 postotni udio u tvrtki. Planovi Vlade oko prodaje preostalog udjela u HT-u kroz inicijalnu javnu ponudu (IPO) na čekanju su od svibnja 2001. zbog nepovoljnih uvjeta na tržištu.

Trenutačno postoje dva konkurentna mobilna operatera u Hrvatskoj, T-Mobile (mobilna grana T-HT-a) i, od rujna 1998., VIP-Net – konzorcij koji vodi Mobilkom iz Austrije. Nekoliko prilika da se uvede treći mobilni operater propušteno je, a da operater nije uveden. Novi međunarodni natječaj pokrenut je u listopadu 2004., a trećem mobilnom operateru (konzorcij pod vodstvom Tele-2 iz Švedske) je licenca dodijeljena u siječnju 2005. Zbog velike stope penetracije mobilne telefonije (blizu 60 posto), kasno uvođenje trećeg operatera znatno otežava postavljanje izazova postojećem duopolu na tržištu.

Energetika: *Restrukturiranje i učinkovita provedba podzakonskih akata.*

Vlada je u studenom 2004. odobrila tri revidirane izmjene i dopune propisa o energetskom sektoru. Prema tim izmjenama i dopunama, distribucija električne energije i upravljanje sustavom prijenosa električne energije ponovno će se objediniti. Oni su podijeljeni 2001. u skladu s tada započetim procesom restrukturiranja za koji se očekivalo da će biti završen do srpnja 2002. Iako su na papiru stvorena odvojena poduzeća HEP Grupe, razdvajanje nikad nije provedeno. Očekuje se da će novo regulatorno tijelo – Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) uspostavljeno je krajem 2004. prema novom Zakonu o regulaciji energetskih djelatnosti. U smislu uvođenja konkurencije na veleprodajno tržište, izmjenama i dopunama predviđeno je smanjenje kriterija za otvaranje tržišta alternativnim dobavljačima za 40 GWh do 20 GWh godišnje potrošnje. Očekuje se postupna provedba daljnje liberalizacije tržišta. Od 1. srpnja 2006., ta će opcija biti na raspolaganju svim poslovnim subjektima s godišnjom potrošnjom većom od 9GWh, od 1. srpnja 2007. svim poslovnim subjektima, a od 1. srpnja 2008. svim kućanstvima. Ključni izazovi vezani uz tranziciju u ovom sektoru su sljedeći: (i) jačanje neovisnosti i kapaciteta regulatornog tijela za provedbu zakona; (ii) implementacija odvojene metodologije za određivanje tarifa, vezano uz proizvodnju, distribuciju i prijenos, osobito u svjetlu kretanja prema vertikalno integriranoj strukturi koja može predstavljati značajnu prepreku razvoju konkurencije; (iii) podrška razvoju obnovljivih izvora energije.

Transport: *Odrediti prioritete među ulaganjima, koristeći privatne strukture financiranja gdje je to moguće i započeti ključan proces restrukturiranja željeznica i brodogradilišta*

Hrvatska Vlada ostvarila je značajan napredak na području transportne infrastrukture, zahvaljujući velikodušnim javnim ulaganjima popraćenim regulatornim poboljšanjima u

ovom sektoru, uz potporu međunarodnih financijskih institucija. Napredak varira od sektora do sektora, ali općenito se može opisati kao znatan. Jedan od ključnih tranzicijskih izazova je udaljiti se od tradicionalnog financiranja javnog sektora te osmisliti inovativne modele partnerstva između javnog i privatnog sektora.

Većina značajnih ulaganja otišla je za autoceste i nacionalnu cestovnu mrežu. To je popraćeno uspostavom posebnih Vladinih agencija zaduženih za ceste s naplatom i ceste bez naplate. Kao rezultat tih aktivnosti jačanja institucija, Hrvatska je među svim državama u kojima djeluje EBRD ostvarila najviši rezultat Indikatora tranzicije u infrastrukturi upravo za ceste, nakon čega je dobila još bolju ocjenu u tom indikatoru 2003. godine, budući da se taj sektor gotovo u potpunosti financira iz naknada koje plaćaju korisnici cesta.

Nedovoljno pozornosti posvećeno je lučkoj infrastrukturi koja postaje sve značajnija, posebice za razvoj turizma, ključnog sektora hrvatskog gospodarstva. Ključni izazovi za tranziciju bit će proširenje lučke infrastrukture najvažnijih luka kako bi one mogle primiti veće krstareće brodove i više njih. Bančin prvi lučki projekt u Hrvatskoj, potpisan u Dubrovniku u veljači 2005., ispunit će ovaj ključni tranzicijski cilj. Taj projekt, kao i neki drugi u ovom sektoru, zahtijevaju državno jamstvo kojim se osigurava plaćanje u slučaju više sile. Nedavno je uspostavljeno tijelo nadležno za luke, a jačanje njegovih kapaciteta osigurat će se putem projekta tehničke suradnje za institucionalnu izgradnju.

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka trenutačno planira rješenje za restrukturiranje željeznica i brodogradilišta. Ta poduzeća još uvijek primaju visoku razinu državnih subvencija kako bi mogla nastaviti sa svojim poslovanjem. Oba sektora imaju potrebu za restrukturiranjem kako bi smanjili troškove i povećali učinkovitost svojeg poslovanja. U sektoru željeznica, usvojeno je odvajanje računa za upravljanje infrastrukturuom i poslovanja željeznice. Zakonodavstvo EU-a vezano uz željeznice ugrađeno je u zakone na ovom području i bit će implementirano 2005., uključujući nediskriminirajući pristup nacionalnoj mreži. U segmentu brodogradilišta, takvo bi se restrukturiranje moglo podržati kroz privatizaciju. Ti sektori navedeni su među prioritetima Vlade u Predpristupnom ekonomskom programu 2005.-2007. Njihovo restrukturiranje, zajedno s postupnim ukidanjem državnih pomoći srednjeročno bi se vrlo povoljno odrazilo na proračun. S obzirom da su to politički osjetljiva pitanja, Vlada će biti oprezna u tempiranju i iniciranju bilo kakvog restrukturiranja željeznica ili brodogradilišta. Na kraju, potrebna su daljnja ulaganja u gradski javni prijevoz, kao što je zajam Banke Gradu Dubrovniku za vozni park autobusa.

Općine/Okoliš: *Pripremiti za korištenje darovnica EU-a za ulaganja i unapređenje zakona za pružanje komunalnih usluga putem koncesija.*

Hrvatska je postala jednim od Bančinih najaktivnijih tržišta za financiranje općina, s nekoliko novih struktura i pristupa uvedenih na tržište.

Hrvatska ima dobru zakonsku osnovu za financijske aktivnosti općina, sa zakonski propisanim odgovarajućim ograničenjima za zajmove. Regulatorna struktura za sektor vodoprivrede je prilično napredna, budući da na državnoj razini postoji tijelo nadležno za vode, zbog čega je Hrvatska zemlja s najvišim rezultatom indikatora tranzicije za

vode i otpadne vode. To državno tijelo morat će pridonijeti rješavanju problema vezanih uz koordinaciju, budući da postoje brojne strane uključene u određivanje prioriteta ulaganja koja je potrebno predložiti za financiranje u okviru EU ISPA programa. Ključna je dobra priprema, budući da je razdoblje u kojem Hrvatska može profitirati iz ovog programa ograničeno, a potrebno je provesti goleme poboljšanja kako bi se ispunio *acquis* po pitanjima okoliša.

Preostaju znatni izazovi vezani uz gospodarenje otpadom, uključujući uspostavu postrojenja za oporabu, recikliranje i zbrinjavanje. Donatori su bili darežljivi u pružanju tehničke pomoći malim općinama u pripremi njihovih infrastrukturnih projekata. To je područje na kojem postoji mogućnost razvoja projekata putem programa koje financiraju donatori, uključujući Fond za globalni okoliš.

Poduzetnički sektor:

Rezultati poduzeća: *Konsolidirati rast i racionalizirati širenje radi stvaranja jače platforme za održivi regionalni razvoj.*

Vodeće hrvatske tvrtke i dalje ubrzano rastu. U isto vrijeme, neke su se tvrtke proširile na različite sektore i tržišta kroz akvizicije pa bi mogle imati koristi od racionalizacije korporativnih struktura i financiranja. Takva racionalizacija bi im omogućila bolje upravljanje troškovima, povećanje operativne marže i jačanje vlastite baze čime bi podržale svoje ciljeve regionalnog razvoja.

Zaposlenici u Hrvatskoj, kao i u Sloveniji, Mađarskoj i Češkoj Republici, imaju više prosječne plaće u odnosu na druge zemlje Južne i Središnje Europe. Kako bi održale te visoke plaće, tvrtke moraju povećati produktivnost rada. To nije lako postići smanjenjem broja zaposlenih, budući da Hrvatskoj još uvijek nedostaju fleksibilni zakonski propisi koji reguliraju tržište rada, a sindikati su vrlo jaki, zbog čega je tvrtkama vrlo skupo i teško otpuštati zaposlene. Usprkos usvajanju novog Zakona o radu 2003., još uvijek je potrebno provesti važne korake kako bi se poboljšala fleksibilnost tržišta rada.

Mala i srednja poduzeća: *Poboljšati pristup financiranju i pojednostaviti osnivanje poduzeća*

Sektor malih i srednjih poduzeća i dalje igra sve veću ulogu u hrvatskom gospodarstvu. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, 2003. godine je oko 64.000 malih i srednjih poduzeća zapošljavalo oko 430.000 radnika. Mala i srednja poduzeća predstavljaju 98,8 posto svih registriranih poduzeća, 55 posto ukupnog broja zaposlenih, 44 posto ukupnih prihoda i 60 posto prihoda iz izvoza.¹ Ovo potonje je važno s obzirom na potrebu za povećanjem izvoza i postizanjem bolje trgovinske bilance i održivog gospodarskog rasta.

Od početka svojeg djelovanja pa do danas, u okviru Programa usluga poslovnog savjetovanja (BAS) započeto je 165 projekata, od kojih je 155 završeno. Ukupan proračun subvencija iz programa iznosi 1.121.847 EUR, od čega je 1.109.733 EUR

---

¹ Institut za međunarodne odnose (IMO), Pakt o stabilnosti: Enterprise Policy Performance Assessment 2004 Croatia.

vezano uz 165 projekata. Kroz te projekte pružena je pomoć ukupnom broju od 156 poduzeća, budući da su neka poduzeća bila korisnici više od jednog projekta. Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) nastavit će sa svojim aktivnostima u Hrvatskoj i ubuduće, ovisno o dostupnosti financiranja za programe tehničke suradnje. Program TurnAround Managementa (TAM) proveo je 10 projekata u Hrvatskoj, iskoristivši sredstva nekoliko bilateralnih donatora u iznosu od ukupno 576.503 EUR.

Kao što je zabilježeno u nedavnoj analizi rezultata prema Europskoj povelji o malim poduzećima, osnovati poduzeće u Hrvatskoj i dalje predstavlja izazov. Potrebno vrijeme i broj neophodnih dozvola su pretjerani. To samo govori o drugim promjenama potrebnim u poslovnom okruženju i pojednostavljivanju javne uprave kako bi se potaknula unutarnja i strana izravna ulaganja.

Postoje velike mogućnosti za mala i srednja poduzeća da odigraju veću ulogu u razvoju hrvatskog gospodarstva. Većinu turističkih noćenja u Hrvatskoj nude mala i srednja poduzeća, uključujući obitelji koje iznajmljuju sobe. Međutim, turizam je sektor u kojem posjetitelji često primjećuju nedostatak dopunskih poduzetničkih aktivnosti (npr. obrtničke radnje, restorani i snack barovi, vožnje brodom itd.). Stoga bi mala i srednja poduzeća trebala znatno bolje iskoristiti priliku da milijunima turista koji posjećuju Hrvatsku svake godine ponude usluge i robu.

Vlada ima plan unaprijediti poslovno okruženje za mala i srednja poduzeća kroz uspostavu tzv. "one-stop shopa" za registriranje poduzeća. Njegovom uspostavom, smanjit će se pretjerani broj dozvola i duljinu vremena potrebnog za osnivanje poduzeća. Međutim, to ne rješava druge poteškoće za mala i srednja poduzeća, uključujući pristup financiranju. Iako dio problema leži u opreznom stavu banaka, postoji potreba za znatnim poboljšanjem sustava pravosuđa tako da predmeti pred sudom, uključujući stečajne postupke i realizaciju kolaterala teku glatko i brzo. Uz stabilan i razuman porezni režim, to je jedno od najvažnijih područja koje je potrebno unaprijediti kako bi se ojačao položaj malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

Konačno, zabilježeni su prijedlozi vezani uz transformaciju Poštanske banke u državnom vlasništvu u banku za mala i srednja poduzeća. Takva vrsta pretvorbe nije jednostavna zbog potrebe da mala i srednja poduzeća pokriva motivirano i specijalizirano osoblje. Hrvatski bankovni sektor je vrlo profesionalan i uz određene posebne inicijative i obuku bio bi u stanju popuniti ovu prazninu na tržištu, dakle financiranje malih i srednjih poduzeća, bez potrebe za osnivanjem državne banke.

Strana izravna ulaganja: *Potreba da se poboljša poslovno okruženje za ulaganja, s obzirom na relativno visoke plaće i nisku razinu fleksibilnosti rada*

Strana izravna ulaganja u Hrvatskoj su općenito među najvišima među zemljama Središnje i Istočne Europe, gledano prema kapitalu. Međutim, prtok stranih izravnih ulaganja dosada je bio ograničen na privatizacije u sektorima bankarstva, farmaceutske industrije te poljoprivredno-prehrambene industrije i maloprodaje. Značajna strana izravna ulaganja zabilježena su samo u telekomunikacijama te u sektoru nafte i plina (privatizacija 25 posto INA-e). Dosad je bilo malo greenfield ulaganja, a ona su obično bila u sektorima kao što je maloprodaja, koji ne pridonose znatno stvaranju radnih mjesta.

Hrvatska bi imala koristi od povećanja stranih izravnih ulaganja, posebno u sektorima kao što je turizam gdje su potrošači spremni platiti više za veću kvalitetu usluga i uvođenje dobro poznatih brandova. Kod privatizacije turističkih objekata često nisu odabirani strani ulagači. Međutim, Fond za privatizaciju poduzima znatne napore kako bi ponovno započeo proces privatizacije nakon što je taj program usporen tijekom zadnjih nekoliko godina. U onoj mjeri u kojoj Vlada uspije učiniti taj proces transparentnijim i ukloniti percepciju da postoji diskriminacija prema stranim ulagačima ostvarit će se doprinos stvaranju novih mogućnosti za strana izravna ulaganja.

Nedavno je uspostavljeno Vijeće za strana ulaganja, uz sudjelovanje lokalnih poduzeća, koje bi Vladi trebalo predstaviti koordinirane poglede na pitanja vezana uz unutarnja ulaganja te na zakone i propise koji reguliraju poslovanje. Vijeće za strana ulaganja je u nedavnim raspravama naglasilo da je neučinkovitost sudskog sustava jedan od glavnih problema u poslovanju, budući da se na sudove nije moguće osloniti u rješavanju spora.

Poslovno okruženje: *Nastaviti reformu javne uprave i pravosuđa kako bi se povećala atraktivnost poslovnog okruženja.*

Reforma sustava pravosuđa i poboljšanje javne uprave igrat će važnu ulogu u povećanju privlačnosti Hrvatske kao zemlje koja je pogodna za vođenje poslovanja. Hrvatska ima prirodnu prednost što će nakon pristupanja Europskoj Uniji postati ulaznim tržištem za bivšu Jugoslaviju, s obzirom na nedavno potpisane sporazume o slobodnoj trgovini sa svim susjednim zemljama. Međutim, tu će prednost biti teško iskoristiti ukoliko se ne riješe određena ključna pitanja poslovnog okruženja koja je potrebno poboljšati.

Sustav pravosuđa jedna je od ključnih prepreka razvoju poduzetništva. Što se tiče sudova, postoji potreba za poboljšanjem kvalifikacija sudaca – što je u tijeku kroz programe obuke, kao i potreba za smanjenjem broja neriješenih predmeta koji na brojnim sudovima uzrokuju višegodišnja kašnjenja u postizanju rješenja spora. Vlada je toga svjesna i unapređenje pravosuđa definirala je kao ključni element reforma koje se planiraju u okviru pristupanja Europskoj Uniji.

S obzirom na javnu upravu, poslovno okruženje imalo bi koristi od veće transparentnosti i odgovornosti za odluke te od unapređenja funkcija katastra i zemljišnih knjiga. Prioritet bi i nadalje trebalo biti i smanjenje korupcije.

Privatizacija: *Odlučno nastaviti s potpunom privatizacijom velikih poduzeća u osjetljivim sektorima nužno je za poboljšanje ekonomskih rezultata.*

Iako je od početka desetljeća u privatizaciji u Hrvatskoj ostvaren znatni napredak, pred Hrvatskom je jos uvijek veći broj izazovnijih privatizacija. Kao prvo, tu su “strateška” poduzeća koja nisu komunalna poduzeća. Među njima je državno osiguravajuće društvo i nekoliko poljoprivredno-prehrambenih kombinata. Neki od njih su djelomično privatizirani no imali bi koristi od prenošenja većinskog vlasništva i kontrole s države na poslovne subjekte koji neće biti podložni političkim pritiscima. Rezultat bi bio povećanje prihoda od privatizacije i poboljšanje poslovanja poduzeća, što bi s vremenom rezultiralo u većim prihodima od poreza.

Preostalim poduzećima unutar ove skupine je potrebno restrukturiranje. Sada kada su u državnim rukama, predstavljaju opterećenje za proračun, a brojnim zaposlenicima, čija radna mjesta ne bi opstala u rukama privatnog ulagača, predstavljaju zaštitu u obliku "nezaposlenosti na poslu". Restrukturiranje takvih poduzeća, osobito u slučajevima kada ona predstavljaju glavnog poslodavca u određenom gradu ili regiji, predstavlja politički vrlo osjetljivu zadaću. Međutim, postoji znatno iskustvo u drugim zemljama južne i jugoistočne Europe u rješavanju takvih situacija, a Hrvatska će moći iskoristiti to iskustvo u okviru procesa pristupanja EU-u. Teško je ocijeniti atraktivnost tih poduzeća za komercijalne ulagače sve dok dionice ne budu ponuđene na prodaju.

Turizam, jedan od ključnih sektora gospodarstva, trpio je zbog sporog tempa privatizacije turističkih objekata. 2002./2003., Banka je, u suradnji s Vladom i njemačkim DEG-om započela izradu Okvira za privatizaciju u turizmu, s ciljem da se odabere do četiri hotela koji bi profitirali od pred-privatizacijskog financiranja koje bi bilo uvjetovano time da ih u konačnici privatizira strateški ulagač, vlasnik određenog branda. Rezultati studije kojom je ocijenjen takav postupak, a koju su izradili konzultanti, pokazali su da bi se takvo financiranje moglo provesti samo kada bi Vlada bila spremna ili otpisati postojeći dug ili dati državna jamstva. Vlada nije prihvatila takav koncept te je projekt zaustavljen.

Banka će i dalje raditi na svojim ciljevima kroz daljnji politički dijalog s tijelima državne vlasti i pokušat će identificirati prilike za sudjelovanje u privatizaciji turističkih objekata u državnom vlasništvu. U provedbi toga, Banka će maksimalno povećati sudjelovanje privatnog sektora u ulaganjima u turizmu.

Financijski sektor:

Bankovni i nebankovni financijski sektor: *Poboljšati nadzor nebankovnih financijskih posrednika i dovršiti privatizaciju.*

Hrvatski bankovni sektor je 91 posto u stranom vlasništvu, stabilan je i konkurentan. Banka ima intenzivnu suradnju sa svim prominentnim hrvatskim bankama, a osobito sa Zagrebačkom bankom (najveća, u većinskom vlasništvu talijanskog Unicredita), Privrednom bankom Zagreb (druga po veličini aktive, u većinskom vlasništvu Intesa BCI Grupe), Splitska Banka, Croatia (dio HVB grupe) Raiffeisen Bank Croatia, Erste banka i Hrvatska banka za obnovu i razvoj, koja je u državnom vlasništvu. Banka posjeduje 21 postotni udio u Privrednoj banci Zagreb, a u protekle tri godine izišla je iz vlasničke strukture tri druge banke (HVB Bank, Hypo Alpe Adria Bank, i Varaždinska banka – koja je sada dio Zaba Grupe). Hrvatska narodna banka znatno je poboljšala nadzor poslovnih banaka na terenu, dok Vlada planira objediniti nadzor nad nebankovnim financijskim institucijama, spajajući postojeća dva nadzorna tijela. Preostali izazovi u ovom sektoru uključuju poboljšanu suradnju u provođenju nadzora nad bankovnim i nebankovnim sektorom te između domaćih i stranih nadzornih agencija. Leasing u poduzećima trenutačno pokriva 5,8 posto kredita u Hrvatskoj. Vodeće banke su vlasnice glavnih leasing poduzeća aktivnih na tržištu. Državno osiguravajuće društvo, s dominantnom pozicijom na tržištu, glavna je institucija u ovom sektoru koja je i dalje u javnom vlasništvu.

Tržišta kapitala: *Potrebno je produbljenje tržišta, kroz veći broj izdavatelja dionica ili obveznica i proširenje tržišta kroz veću raznolikost instrumenata.*

Dvije su burze u Hrvatskoj, Zagrebačka burza koja je glavna burza i Varaždinska burza. Likvidnost obiju burza, premda poboljšana tijekom 2004. još je prilično ograničena. Međutim, Vlada je odlučila lokalno financirati vlastiti program ulaganja, u skladu s preporukama MMF-a. Stoga bi hrvatski građani mogli profitirati od dubljih tržišta koja mogu ponuditi bolje uvjete izdavateljima dionica.

U segmentu razvoja tržišta kapitala, Banka će nastojati podržati inicijalne javne ponude i izdavanje korporativnih obveznica lokalnih poduzeća, kao i lansiranje proizvoda kao što su sekuritizirane obveznice (npr. hipotekarne obveznice i obveznice osigurane nekretninama). Sa zakonodavne strane, Banka će usko surađivati s Vladom, drugim međunarodnim financijskim institucijama i donatorima na promicanju zakonodavnih promjena kojima će se propisi vezani uz tržišta kapitala uskladiti s međunarodnim standardima.

Uspjeh u razvoju venture kapitala u Hrvatskoj bio je ograničen. Postoji određen broj investicijskih fondova u Hrvatskoj, kako regionalnih tako i vezanih uz pojedinu zemlju, uključujući Copernicus Adriatic u kojem EBRD ima udio, no dosada je bilo malo uspješnih ulaganja. U budućnosti, Banka će ocijeniti mogućnosti pružanja podrške osnivanju novih regionalnih investicijskih fondova ili proširenju njihovih postojećih operacija.

2.3 Pristup kapitalu i uvjeti za ulaganja

Trenutačno je kreditni rejting Hrvatske za dugoročni dug u stranoj valuti BBB prema Standard & Poorsu, Baa3 prema Moody'su i BBB- prema Fitchu. Standard & Poors je krajem 2004. povećao dugoročni rejting Hrvatske. Do sada su emisije vrijednosnih papira na međunarodnom tržištu duga imale raspon dospeljeka do 10 godina (s cijenom od 100 baznih bodova iznad Euroswapa za rok dospeljeka od 10 godina). Prihvaćanje hrvatske molbe za članstvom u EU-u poboljšala je ulagačku klimu pa se stoga državnim dugom trenutačno trguje po znatno nižoj vrijednosti, oko 50 baznih bodova iznad benchmarka.

Najbolje banke i veliki korporativni subjekti imaju pristup izvorima financiranja na stranim tržištima dugom po razumnim cijenama s dospeljekom od 3 do 5 godina. Glavni pozajmljivači na međunarodnim tržištima su banke, npr. Zagrebačka banka je u lipnju 2004. uspješno izdala 450 milijuna zadužnica po cijeni od 70 baznih bodova iznad Euribora, s rokom dospeljeka od 5 godina, budući da je korporativnim subjektima još uvijek lakše uzimati zajmove kod banaka u Hrvatskoj koje su u stranom vlasništvu. Međutim, velike tvrtke također su potražile financiranje na međunarodnom tržištu duga: Agrokor je izdao petogodišnje obveznice s kuponom od 11 posto i BINA Istra (koncesionar autoceste u Istri) izdala je obveznice s rokom dospeljeka od 20 godina i kuponom od 8 posto. Obveznice iz obje emisije uvrštene su na Luxemburšku burzu.

Zaduživanje banaka usporilo je u drugoj polovici 2004. uslijed strogih propisa središnje banke usmjerenih prema usporavanju rasta stranog duga. Ti propisi su još postroženi u prvom kvartalu 2005. Konkretno, banke su dužne 30 posto neto iznosa povećanja

stranih zajmova držati na računu središnje banke kao obveznu pričuvu. Ponuda kredita u lokalnom bankovnom sektoru obilježena je snažnom tržišnom utakmicom oko dobrih klijenata. Marže na zajmove su kontinuirano pod pritiskom, tako da snažni korporativni klijenti postižu vrlo niske kamate, čak između 6 – 8 posto godišnje. Međutim, agregatna neto marža na kamate u ovom sektoru još uvijek je na 4,5 posto što ostavlja dovoljno prostora za pad kamatnih stopa.

Tijekom 2004. Vlada je započela češće tražiti financiranje na lokalnom tržištu vrijednosnih papira što je rezultiralo novim emisijama obveznica od strane Ministarstva financija u lokalnoj valuti, vezano na EUR, od kojih je zadnja emisija imala rok dospijeaća od 15 godina i cijenu od 125 baznih bodova iznad Euroswapa. Uz to se redovito izdaju dugoročne obveznice, prihodi kojih se koriste za konkretne vladine fondove, npr. obveznice koje se izdaju za osiguranje depozita ili emisije HBOR-a. Kamatne stope variraju od 3,8 posto do 8 posto. Uz to postoje aktivne emisije trezorskih zapisa s dospijeaćem od do 324 dana (ali također s rokovima dospijeaća od 42 dana do 91 dan) s kamatnim stopama između 4,2 – 6,3 posto.

Lokalni korporativni subjekti postali su aktivniji na domaćem tržištu obveznica. Nedavne emisije Podravke (rok dospijeaća od tri godine s kuponom od 5 posto) i Plive (rok dospijeaća sedam godina s kuponom od 5.75 posto). Grad Zadar je imao prvu emisiju lokalnih municipalnih obveznica 2004. godine, s rokom dospijeaća od sedam godina i kuponom od 5,5 posto. Sve te obveznice na lokalnom tržištu izdaju se u lokalnoj valuti, ali vezano na EURO; međutim, dvije emisije obveznica u 2003. bile su potpuno u lokalnoj valuti. Jednu je provelo Ministarstvo financija s kuponom od 6,1 posto, a drugu Hypo Alpe Adria Bank s kuponom od 6,5 posto, obje s rokom dospijeaća od pet godina.

3. STRATEŠKA ORIJENTACIJA

3.1 Prioriteti banke za strateško razdoblje

Ključni kratkoročni operativni prioriteti

U nadolazećem dvogodišnjem strateškom razdoblju, Banka planira nastaviti s nizom projekata i programa uključujući, između ostalog, sudjelovanje u privatizaciji i restrukturiranju radi pripreme gospodarstva za pristup Europskoj Uniji. To će zahtijevati i usku koordinaciju s hrvatskim tijelima vlasti i posebno s institucijama EU-a. Nastavljajući se baviti dolje navedenim prioritetima, Banka će također nastaviti tražiti prilike da podrži strana izravna ulaganja i odgovorit će na prilike koje se eventualno ukažu. Gdje to bude prikladno, financiranje vlasničkim udjelima dobit će prioritet nad ostalim financijskim instrumentima Banke. Glavni prioriteti su sljedeći:

- Financiranje infrastrukture s naglaskom na prometnoj (uključujući željeznice) te komunalnoj infrastrukturi te infrastrukturi za zaštitu okoliša uz pomoć ISPA programa Europske Unije. Gdje to bude moguće, Banka će koristiti strukture financiranja privatnog sektora kako bi omogućila da se produktivna javna imovina sama isplaćuje. Projekti transporta provodit će se u kontekstu Glavne regionalne transportne mreže Jugoistočne Europe. Energetski projekti pripremat će se u svjetlu napora koje predvodi Europska Unija s ciljem razvoja regionalne Energetske zajednice.
- Ciljano financiranje mikro i malih poduzeća kroz banke i leasing tvrtke uz uvođenje Kreditne linije EU-a/EBRD-a za financiranje malih i srednjih poduzeća. Moguće je uvođenje instrumenata podjele rizika kako bi se osiguralo financiranje srednje velikih poduzeća. Pomoć u razvoju tržišta kapitala, posebice kroz potporu sekuritizacije hipotekarnih potraživanja. Sudjelovanje u privatizaciji državnog osiguravajućeg društva.
- Privatizacija i restrukturiranje poduzeća u državnom vlasništvu, posebice u osjetljivim sektorima i turizmu. Nastaviti pružati potporu naporima snažnih lokalnih poduzeća vezanim uz regionalno širenje.

Budući da poslovanje Banke u velikoj mjeri ovisi o razvoju situacije na tržištu, stvarni plasmani mogu se znatno razlikovati od planiranog tijeka projekata. S obzirom na sadašnji tijek projekata, godišnji plasmani tijekom sljedeće dvije godine mogu varirati između 150 milijuna EUR i 250 milijuna EUR, pri čemu će se ova viša brojka realizirati ukoliko Banka bude u mogućnosti nastaviti sa znatnim ulaganjima u privatni i javni sektor.

Politički dijalog

Banka će nastaviti razvijati redoviti dijalog s tijelima vlasti, posebice po pitanjima (i) privatizacije velikih poduzeća, (ii) restrukturiranja osjetljivih sektora (npr. željeznice), (iii) poboljšanja regulative vezane uz komunalna poduzeća, (iv) poboljšanje zakona vezanih uz koncesije i sekuritizaciju financijskih sredstava, i (v) poboljšanja poslovne klime za lokalne i strane ulagače, uključujući mala i srednja poduzeća.

3.2 Sektorski izazovi i ciljevi Banke

3.2.1 Infrastruktura i okoliš

Ciljevi tranzicije

Na temelju analize u odjeljku 2.2.2, sljedeći ciljevi tranzicije su relevantni za sektor infrastrukture i zaštite okoliša.

- Povećati privatno vlasništvo i konkurenciju na tržištu telekomunikacija.
- Nastaviti pružati potporu restrukturiranju i komercijalizaciji u cijelom sektoru transporta, s osobitim naglaskom na željeznice i druge osjetljive sektore kao što su brodogradilišta, koji se oslanjaju na državne subvencije kako bi bili u stanju nastaviti svoje poslovanje. Usmjerenost na komercijalizaciju na razini poslovnog subjekta za poduzeća iz prometnog sektora u državnom vlasništvu, uključujući, primjerice, uvođenje sustava upravljanja i financijskih sustava usklađenih s međunarodnim standardima, srednjeročnog poslovnog planiranja i drugih mjera za povećanje operativne učinkovitosti, kao što su, primjerice u cestovnom sektoru, ugovori o održavanju temeljeni na učinku.
- Tragati za mogućnostima promicanja sudjelovanja privatnog sektora u infrastrukturi, kao npr. kroz koncesije za projektiranje autocesta, luka, zračnih luka i komunalnih usluga te gospodarenje istima. Promicati transparentnost operativnih i financijskih sustava u projektima te financijsku održivost kroz načelo plaćanja od strane krajnjeg korisnika te također kroz izvanproračunsko i izvanbilančno financiranje.
- Nastaviti razvijati operativne i financijske strukture na regionalnoj razini i na razini manjih općina kako bi se osiguralo širenje poboljšanog i održivog pružanja lokalnih usluga i izvan primarnih i sekundarnih gradova. Održavati bliski kontakt i koordinaciju s tijelima EU-a i državnim/lokalnim tijelima odgovornim za dodjele iz ISPA programa Europske Unije (ISPA – Instrument za strukturne politike u prepristupnom razdoblju) za Hrvatsku.

Operativni prioriteti

Telekomunikacije

- Kratkoročno, osigurati novim poduzećima koja ulaze na ovo tržište financiranje za ulaganja, bilo u segmentu fiksne telefonije ili u segmentu mobilne telefonije.

Transport

- Gledano kratkoročno, podržati ključne regionalne transportne mreže na način koji je dogovoren i koji podržava Europska Unija. Nastaviti s ulaganjima koja pridonose modernizaciji nacionalne infrastrukture, uključujući ceste, autoceste, luke i zračne luke. Ondje gdje je potrebno državno jamstvo financijske održivosti potrebna je uska koordinacija s Vladom.
- Gledano srednjeročno, podržati reformu sektora željeznica s potencijalnim ulaganjima usmjerenim na smanjenje troškova, daljnju komercijalizaciju te privatizaciju. Uključivanje u ove sektore bit će uvjetovano dogovorenim ciljevima reforme.

- Srednjeročno, kroz restrukturiranje pružiti potporu povećanju učinkovitosti i smanjivanju državnih subvencija za brodogradilišta na razinu koju odobrava Europska komisija.

Projekti u tijeku – projekti s državnom potporom

Tvrtka	Projekt	Milijuna EUR
Hrvatske željeznice	Optički vod na koridorima X i Vb i drugi kolosijek na odabranim dionicama koridora X	50
HC	Projekt riječke zaobilaznice	30
Luka Ploče	Rekonstrukcija terminala za rasute terete	30

Općine/Okoliš

- Kratkoročno, promicati decentralizirana financijska rješenja kroz primjenu zajmova lokalne samouprave ili zajmova za komunalna poduzeća sa ili bez jamstva lokalne samouprave kako bi se pomoglo onim upravama koje su orijentirane prema reformama da uspostave uspješnu evidenciju o otplati zajmova te komercijaliziraju komunalno poduzeće.
- Također kratkoročno, nastaviti blisko surađivati s postojećim i potencijalnim klijentima na uvođenju sustava povrata troškova i koncepcija plaćanja od strane krajnjeg korisnika unutar granica onog što taj korisnik može otplaćivati te promicati transparentnost transfera i isplate subvencija. Podržati komunalna poduzeća i lokalnu samoupravu u njihovim naporima vezanim uz institucionalno jačanje te postizanje financijske i operativne održivosti kroz mobiliziranje tehničke suradnje koju financiraju donatori. Poticati sudjelovanje privatnog sektora gdje to bude prikladno i izvedivo i ondje gdje to pridonosi većoj operativnoj učinkovitosti, pa i u strukturama koje kombiniraju potporu EU-a u obliku darovnica za ulaganja i partnerstvo s privatnim sektorom.

Program gospodarenja krutim otpadom Grada Zagreba započeo je 1998. u obliku zajma odobrenog uz jamstvo Grada Zagreba poduzeću u vlasništvu Grada (ZGOS) za sanaciju deponije kako bi se zaštitili obližnji izvori pitke vode i smanjilo zagađenje zraka, tla i rijeke.

Projekt je bio strukturiran i proveden na temelju potpunog povrata troškova s transparentnim sustavom naknade za korištenje deponije koji omogućuje da naknada za korištenje deponije bude strukturirana na način koji će osigurati otplatu zajma i pokriti operativne troškove deponije. Nakon uspješne implementacije, program je refinanciran 2003. godine, a jamstvo Grada zamijenjeno je Sporazumom o općinskoj potpori. Kao rezultat uspješne implementacije programa, Banka trenutačno pomaže Gradu i ZGOS-u u strukturiranju i pripremi projekta uređaja za spaljivanje krutog otpada, za financiranje prema DBO modelu (projektiraj-izgradi-upravljaj).

Energija

- Srednjeročno podržati razvoj održivih alternativnih izvora energije i projekata energetske učinkovitosti uz potporu donatora, u onoj mjeri u kojoj to ovaj sektor dopušta.
- Srednjeročno sudjelovati u privatizaciji HEP-a zajedno s iskusnim strateškim ulagačem koji će biti u stanju uvesti poboljšanja u operativne standarde u ovom sektoru.

3.2.2 Financijske institucije i projekti vezani uz mala i srednja poduzeća

Ciljevi tranzicije

Na temelju analize u odjeljku 2.2.2, sljedeći ciljevi tranzicije relevantni su za financijski sektor:

- Proširiti opseg financiranja malih i srednjih poduzeća kako bi se pokrila vrlo mala i mikro poduzeća, uključujući poduzeća u ruralnim područjima.
- Nastaviti pomagati bankama u učinkovitom upravljanju bilancom.
- Jačanje nebankovnog financijskog sektora, osobito leasinga, ali također kroz sudjelovanje u privatizaciji osiguravajućeg društva u državnom vlasništvu.
- Povećati dostupnost financiranja za projekte visoke tehnologije i male projekte zaštite okoliša kroz bankovni sustav.

Operativni prioriteti:

- Kratkoročno će Banka podržati financiranje malih, srednjih i mikro poduzeća, između ostalog kroz Kreditnu liniju EU-a/EBRD-a za financiranje malih i srednjih poduzeća. Banka će za razvoj poslovne aktivnosti na otocima i u ruralnim područjima ponuditi Kreditnu liniju za financiranje ruralnih područja. To će pomoći malim seoskim gospodarstvima da ispune sanitarne standarde EU-a te omogućiti alternativno zapošljavanje u regijama gdje vlasništvo nad poljoprivrednim zemljištem prolazi kroz konsolidaciju. Nastaviti potporu za programe TurnAround Managementa i usluga poslovnog savjetovanja (BAS). Naglasak će biti stavljen na pružanje potpore *sektoru leasinga*.
- Srednjeročno, suradnja s partnerskim bankama i hrvatskim tijelima vlasti na razvoju sekuritizacije hipotekarnih potraživanja. To će zahtijevati poboljšanja zakonskih propisa te se očekuje da će imati utjecaja na tranziciju kako u segmentu razvoja tržišta kapitala tako i u pogledu kapaciteta banaka da upravljaju svojim bilancama.
- Srednjeročno, Banka je spremna podržati privatizaciju dominantnog osiguravajućeg društva u državnom vlasništvu, Croatia osiguranja, pod uvjetom da proces privatizacije ne bude otkazan zbog nedostatka interesa potencijalnih ulagača.
- Srednjeročno, u partnerstvu s Fondom za globalni okoliš, kroz banke uvesti projekt financiranja projekata zaštite okoliša vezanih uz kvalitetu vode koja se izliva u rijeke i Jadransko more. Nastaviti s ponudom financiranja za infrastrukturna ulaganja malih općina kroz banke.

3.2.3 Poduzetnički sektor, posebice turizam

Ciljevi tranzicije

Na temelju analize u odjeljku 2.2.2, sljedeći ciljevi tranzicije su relevantni za poduzetnički sektor.

- Na temelju pozitivnog iskustva rada s lokalnim poduzećima bez strateškog partnera, Banka će: (i) i dalje identificirati snažna lokalna poduzeća koja su se voljna pozabaviti pitanjima korporativnog upravljanja i usvojiti standarde najbolje međunarodne prakse te surađivati s njima u financiranju njihovih razvojnih planova; i (ii) nastaviti surađivati s postojećim korporativnim klijentima, pružajući potporu njihovim ulagačkim strategijama, osobito za regionalni razvoj, kako na razini Hrvatske, tako i preko granica.
- Modernizacija rascjepkanog sektora turizma ključan je cilj Banke koji će se djelomično postići kroz pomaganje u financijskom restrukturiranju te privatizaciji turističkih poduzeća. Maksimalno povećanje privatnih ulaganja u djelatnosti turizma ključan je cilj za poboljšanje učinkovitosti i usluga u ovom sektoru.

Getro je drugi najveći maloprodajni lanac u Hrvatskoj s tržišnim udjelom od cca. 7,3 posto. To je vodeći hrvatski maloprodajni koji posluje po sistemu "plati i nosi" ("cash & carry"), s 15 trgovina u cijeloj Hrvatskoj. U travnju 2002., Banka je finalizirala opsežan financijski paket u ukupnom iznosu od 25 milijuna EUR koji se sastojao od 16 milijuna EUR osiguranog duga s prvenstvom plaćanja (senior debt) i 9 milijuna EUR preferencijalnih dionica (koje predstavljaju 8 posto dioničkog kapitala tvrtke) kojim je podržano širenje Getroa u Hrvatskoj. Bančino financiranje omogućilo je Getrou izgraditi i otvoriti 8 novih trgovina, zajedno s modernim distribucijskim centrom u Zagrebu, površine 13.500 m².

Getro sada namjerava dovršiti svoje širenje u Hrvatskoj i otvoriti još 11 trgovina, uglavnom manjeg formata, u hrvatskim regionalnim središtima, kao i dodatne veće trgovine na najvećim hrvatskim urbanim područjima. Nadalje, Getro će razmotriti širenje na susjedne zemlje (Srbiju i Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu). Getro se obratio Banci za financiranje te daljnje ekspanzije i Banka razmišlja o financijskom paketu u ukupnom iznosu od 35 milijuna EUR kojim bi podržala njihov plan ulaganja kroz sljedeće 3-4 godine.

Operativni prioriteti:

- Srednjeročno, Banka će ponuditi potporu projektima koji promiču modernizaciju sektora turizma, surađujući sa stranim strateškim ulagačima koji su se dokazali na ovom području. Banka će nastaviti svoj proaktivni dijalog s ulagačima i nastojat će izraditi proizvode koji će biti konkretno prilagođeni sezonskom karakteru ovog sektora (npr. strukture s duljim rokom dospijanja). Napredak i transparentnost u postupcima privatizacije bit će važni kako bi se privukla strana ulaganja. Banka će identificirati mogućnosti pružanja podrške revitalizaciji turističkog sektora kroz izravna ulaganja u projekte kako bi, davanjem primjera, ostvarila pozitivan učinak u cijeloj regiji. Putem posrednika planiramo pružiti potporu i manjim projektima na području turizma.
- Kratkoročno, podržati ekspanziju hrvatskih poduzeća (uključujući posebice poljoprivredno-prehrambeni sektor) na susjedne zemlje i, uzvratno, podržati širenje poduzeća iz susjednih zemalja na Hrvatsku. U provedbi tih ciljeva, Banka će ciljanim tvrtkama osigurati širok raspon instrumenata, od čistog financiranja

dugom do sudjelovanja u vlasničkom kapitalu, ili – kada procijeni da bi to bilo na korist i Banci i klijentu – kombinaciju tih instrumenata financiranja. Banka će, gdje to bude potrebno, zatražiti od poduzeća racionalizaciju korporativnih struktura kako bi smanjili troškove i osigurali veću transparentnost, odgovornost i upravljanje.

- Srednjeročno, Banka će surađivati sa stranim strateškim ulagačima u promicanju novih projekata i greenfield ulaganja, koristeći prednost svoje bliske suradnje s tijelima vlasti. Banka će se posebice usmjeriti na strana srednje velika poduzeća koja su u stanju pomoći Hrvatskoj u stvaranju aktivnog malog gospodarstva.

4. DRUGE MEĐUNARODNE FINACIJSKE INSTITUCIJE I MULTILATERALNI DONATORI

Suradnja s donatorima i drugim međunarodnim financijskim institucijama u Hrvatskoj je posebno dobra. Konstantno se diskutira i ocjenjuju se zajedničke mogućnosti financiranja i dosada je Banka provodila zajedničke projekte sa svim međunarodnim financijskim institucijama i usko surađuje s Europskom Unijom, Europskom investicijskom bankom, Razvojnou bankom Vijeća Europe i Svjetskom bankom.

4.1 Europska komisija (EC)

U lipnju 2004. Europsko vijeće je zaključilo da je Hrvatska zemlja kandidat te je od Komisije zatražilo da pripremi predpristupnu strategiju za Hrvatsku. Početak pregovora o pristupanju predviđen je za ožujak 2005., što ovisi o odluci Europskog vijeća. Komisija smatra da bi se ojačana predpristupna strategija kakvu je donijelo Europsko vijeće u Luxembourg u prosincu 1997. trebala proširiti na Hrvatsku.

Revidirani postupak u cilju ocjene napredovanja prema članstvu zemalja kandidata počeo će se primjenjivati na Hrvatsku od 2005. To će značiti da će Komisija početi izdavati redovita izvješća o Hrvatskoj od jeseni 2005. U kontekstu procesa stabilizacije i pridruživanja Komisija je već predložila europsko partnerstvo, temeljem nalaza u njezinom Mišljenju o molbi Hrvatske za članstvo. Taj će dokument biti smjernica u pripremama Hrvatske za pristup.

Hrvatska kao zemlja kandidat je od 2005. korisnik sva tri predpristupna financijska instrumenta:

- Phare za izgradnju institucija, gospodarsku i socijalnu koheziju,
- ISPA za okoliš i transport, i
- SAPARD za ruralni razvoj.

Uzimajući u obzir potrebe za odgovarajućom pripremom Hrvatske za pristup, € 105 milijuna (€ 80 milijuna za PHARE i € 25 milijuna za ISPA) dodijeljeni su Hrvatskoj u 2005., a € 140 milijuna u 2006. (€ 80 milijuna za PHARE, € 35 milijuna za ISPA i € 25 milijuna za SAPARD).

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan s Hrvatskom u listopadu 2001. stupio je na snagu 1. veljače 2005. Radi provedbe trgovinskih i srodnih vidova tog Sporazuma u ožujku 2002. je na snagu stupio Privremeni sporazum. Strukture Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju neće se koristiti samo za pokriće pitanja u svezi s provedbom Sporazuma, već i kao forumi za objašnjenje *acquisa* (pravne stečevine) EU-a i provjeru napretka koji je Hrvatska postigla u usklađivanju *acquisa* s obvezama preuzetih tijekom pregovora.

Okvirni sporazum kojim se Hrvatskoj omogućuje sudjelovanje u programima i tijelima Zajednice potpisan je 22. studenog 2004. i trebao bi stupiti na snagu u prvoj polovici 2005. nakon ratifikacije u europskim institucijama i Hrvatskoj.

Osim navedenih elemenata za ojačanu predpristupnu strategiju, poboljšani politički dijalog s Hrvatskom valjalo bi nastaviti kako bi se pozabavilo pitanjima istaknutim u

Mišljenju. Takva pitanja obuhvaćaju odnose s Međunarodnim kaznenim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, manjinska prava, povratak izbjeglica, reformu pravosuđa, regionalnu suradnju i borbu protiv korupcije. Poglavitito je potrebno da Hrvatska ostane predana regionalnoj suradnji u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja za Zapadni Balkan.

4.2 Europska investicijska banka (EIB)

EIB je započela s projektima u Hrvatskoj 2001. godine te usko surađuje s EBRD-om na nizu projekata. Dosada je EIB potpisala 13 projekata, uključujući 7 u infrastrukturi (sanacija cesta, modernizacija željezničkih dionica paneuropskog koridora Vc, dovršetak autoceste Rijeka-Zagreb, plinovod), jedan okvir općinske infrastrukture te globalne zajmove bankama, uključujući PBZ, HBOR, HVB Croatia, i Raiffeisen Bank, u ukupnom iznosu od 491 milijuna EUR. Zajednički projekti s EBRD-om uključuju financiranje završetka autoceste Zagreb-Rijeka i projekt Hrvatske kontrole zračne plovidbe. Razgovara se o izvjesnom broju drugih zajedničkih projekata. EIB i EBRD usko surađuju po pitanjima političkog dijaloga i imaju redovite zajedničke sastanke s tijelima vlasti.

4.3 Svjetska banka (IBRD)

Hrvatska je postala članicom IBRD- u veljači 1993. Zajmovi Svjetske banke bili su usmjereni na infrastrukturu, nakon čega su uslijedili sektori prava, pravosuđa i javne uprave, poljoprivrede i šumarstva, sektor financija i poduzetništva kao i zdravstva i zaštite okoliša. Do sada je IBRD stavila na raspolaganje oko 1,2 milijarde USD za 24 projekta i osigurala više darovnica čija je ukupna vrijednost prešla 27 milijuna USD. Struktura zajmova do sada je sljedeća: 63 posto infrastruktura; 22 posto sektor financija i sektor poduzetništva, 10 posto poljoprivrede i šumarstvo i 5 posto zdravstvo.

EBRD ima niz zajedničkih projekata s IBRD-om, npr. Projekt rekonstrukcije cesta, Projekt osuvremenjivanja i restrukturiranja željeznice, Projekt komunalne ekološke infrastrukture, kao i paralelni rad na procesu reforme mirovinskog sustava. U tijeku su razgovori o mogućem zajedničkom financiranju riječke obilaznice i projektu Razvoja lučke infrastrukture.

Svjetska banka je, uz organizacije UN-a, bila važan subjekt u financiranju ekoloških projekata. Glavni projekti koje je financirala Svjetska banka su sljedeći: Projekt "Analize praznina u zakonima" bio je prvi u procesu usklađivanja propisa u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja; Očuvanje krškog ekološkog sustava; Nacionalni kapacitet za prikupljanje podataka o okolišu (NEDGC). Sljedeće projekte sufinancira UNDP i Svjetska banka: UNDP/GEF - "Osposobljavanje Hrvatske za pripremu prvog nacionalnog priopćenja kao odgovora na njezine obveze prema UNFCCC-u"; UNEP-GEF-ov Projekt razvitka nacionalnog okvira biološke sigurnosti.

Svjetska banka je nedavno objavila Strategiju pomoći za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2005. – 2008. Glavni cilj Strategije je podržati Vladinu strategiju rasta i reforme s ciljem uspješnog pristupanja Europskoj Uniji, istovremeno osiguravajući široko sudjelovanje u rastu i održivo gospodarenje prirodnim resursima. Naglasak je stoga na pružanju potpore rastu koji osigurava privatni sektor, i to kroz racionalizaciju javnog sektora, uspostavu povoljne ulagačke klime i makroekonomsku održivost.

Vlada i Svjetska banka pregovaraju o nizu Zajmova za programatsku prilagodbu (Programmatic Adjustment Loan – PAL). PAL-ovi bi trebao biti fleksibilniji od sadašnjeg Zajma za strukturnu prilagodbu (Structural Adjustment Loan - SAL), s očekivanim periodom implementacije proširenim na pet godina. SAL je bio namijenjen programu restrukturiranja gospodarstva, dok bi PAL trebao podržati reforme u sustavu zdravstva, obrazovanja i pravosuđa, kao i reformu državne uprave. Iznos sredstava koja bi trebala biti stavljena na raspolaganje kroz PAL program iznosi oko 350 milijuna USD. U tijeku su pripremni radovi u osmišljavanju ovog PAL-a koji će imati tri komponente: (i) upravljanje (reforma javne uprave, reforma zakona i pravosuđa, lokalno upravljanje i upravljanje javnim izdacima); (ii) investicijska klima (priprema energetskog sektora za integraciju u EU, restrukturiranje/privatizacija poljoprivredno-prehrambenih kombinata, turističkih poduzeća i brodogradilišta, nastavak rada na smanjenju prepreka ulasku novih poduzeća, nastavak jačanja financijske discipline državnih poduzeća); (iii) izgradnja ljudskog kapitala i jačanje socijalne zaštite (reforme obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite).

4.4 Međunarodna financijska korporacija (IFC)

IFC je članica grupe Svjetske banke. Projekti IFC-a bili su uglavnom usmjereni na financijski i proizvodni sektor, a prvi je projekt potpisan još 1995. Do sada je IFC stavila na raspolaganje 373,2 milijuna USD (potpisano je 203,2 milijuna USD) u 13 projekata, od kojih su tri bili projekti financirani zajedno s EBRD-om. Zajednički projekti EBRD-a/IFC-a su: Kreditna linija za istraživački centar za Plivu; Investicijski fond Copernicus Adriatic i zajam Alpe Jadran banci. Banka je također, zajedno s IFC-om, aktivno uključena u politički dijalog oko pitanja preostale dvije banke u državnom vlasništvu.

4.5 Međunarodni monetarni fond (MMF)

Hrvatska je postala članicom MMF-a u prosincu 1992. 20-mjesečni stand-by aranžman u iznosu od 97 milijuna specijalnih prava vučenja (SDR) (141,3 milijuna USD) potpisan je s MMF-om u kolovozu 2004. kao podrška hrvatskom gospodarskom programu. Vladin program je osmišljen kako bi u kratkom roku ponovno uveo red u hrvatske javne financije te ograničio ranjivost koja proizlazi iz velikog opterećenja tekućeg računa i vanjskog duga, a srednjeročno kako bi modernizirao i smanjio ulogu države, promicao aktivnost privatnog sektora te pripremio Hrvatsku na konkurenciju unutar EU-a.

Fiskalna politika je glavni instrument za postizanje cilja – smanjenje jaza između domaće štednje i ulaganja kako bi se srednjeročno preokrenuo trend omjera vanjskog duga prema BDP-u. Proračunsko financiranje postupno će prijeći na domaće izvore, što će pomoći da se smanji izloženost države valutnom riziku, potaknuti razvitak domaćeg tržišta kapitala te kratkoročno pomoći apsorbirati višak likvidnosti u privatnom sektoru. Uz to, vlasti namjeravaju ograničiti izdavanje novih državnih jamstava za dugove, ojačati financijsku disciplinu te poboljšati rezultate javnih poduzeća.

Vlada također uviđa potrebu za fiskalnom konsolidacijom u širem kontekstu. Ponovna uspostava discipline i transparentnosti u javnim financijama iza 2003. važna je ne samo iz makroekonomskog gledišta, već i radi odgovornosti i kredibiliteta države, u domaćem

i u međunarodnom kontekstu. Iz tog razloga, naponi oko konsolidacije neće biti usmjereni samo na smanjenje državnog deficita, već će obuhvatiti i kvazifiskalne aktivnosti, upravljanje dugom i javni sektor u širem smislu. Vlada također gleda na konsolidaciju u 2004.-05. kao na temelj za buduće mjere za smanjenje visokog poreznog opterećenja u Hrvatskoj.

Glede monetarne politike, Hrvatska narodna banka namjerava nastaviti sa svojim mandatom održanja stabilnosti cijena održavanjem relativno stabilnog tečaja kune prema euru. Nastavit će raditi na svojim ciljevima za 2004. vezano uz pričuve i rast novca u širem smislu od oko 8-9 posto. Kako bi ostvarila te ciljeve i signalizirala svoju predanost vanjskim ciljevima programa, Hrvatska narodna banka je 1. srpnja uvela novi zahtjev za obveznim pričuvama na strane zajmove te namjerava održati svoju neto domaću aktivu (NDA) ispod razine negativne 3 milijarde kn do kraja godine. Nadalje, Hrvatska narodna banka planira započeti s operacijama na otvorenom tržištu s državnim vrijednosnim papirima kako bi poboljšala upravljanje likvidnošću te olakšala prijelaz državnog financiranja prema domaćim izvorima.

U segmentu reforma javnog sektora, Vlada planira poduzeti korake kako bi poboljšala fiskalnu transparentnost i unaprijedila upravljanje izdacima i dugom na temelju nedavnih nalaza MMF-a i Svjetske banke vezano uz glavne nedostatke na tim područjima. Nadalje, Vlade planira definirati godišnje proračune u kontekstu srednjeročnog okvira fiskalne politike te osigurati dugoročnu održivost mirovinskog sustava. Vlasti namjeravaju ponovno dati zamaha procesu privatizacije. Fond za privatizaciju (HFP) ima za cilj privatizirati sve tvrtke u kojima država ima udio do 25 posto do kraja godine, a sve preostale udjele u svom portfelju do kraja lipnja 2005. Izvan portfelja HFP-a, Vlada će nastaviti s naporima oko restrukturiranja i privatizacije velikih državnih poduzeća. I konačno, Vlada će poduzeti korake da poboljša poslovno okruženje, nadzor nad financijskim sektorom i statistiku.

4.6 Razvojna banka Vijeća Europe (CEB)

CEB je do sada financirala 10 projekata u Hrvatskoj u ukupnom iznosu od 206 milijuna EUR (118,0 milijuna EUR isplaćeno). Projekti su usmjereni na zdravstvo, obrazovanje, kulturno naslijeđe, povratak izbjeglica i stvaranje radnih mjesta/mala i srednja poduzeća. CEB i EBRD su kroz HBOR provele kreditnu liniju u iznosu od 20 milijuna EUR za financiranje malih i srednjih poduzeća, čije je povlačenje u tijeku.

PRIVITAK 1: PROJEKTI PO GODINAMA

(stanje 31. prosinca 2004.)

Godina	Državna garancija	Naziv projekta	Izravno /regionalno	Ukupan trošak	Iznos EBRD-a	Dug	Vlasnički udio	Faza
1994.	x	Sustav zračne navigacije	Izravno	18.8	15.5	15.5	0	Završeno
1994.		1		18.8	15.5	15.5	0	
1995.	x	Projekt rekonstrukcije ceste	Izravno	198.1	36.2	36.2	0	Faza otplate
1995.	x	Rekonstrukcija električne mreže	Izravno	49.0	32.2	32.2	0	Faza otplate
1995.		Kreditna linija Zagrebačke banke	Izravno	24.3	19.8	19.8	0	Završeno
1995.		IT Zajam za Zagrebačku banku	Izravno	3.1	2.5	2.5	0	Završeno
1995.		Kreditna linija za agribusiness: Dalmatinska Banka	Izravno	10.2	10.2	10.2	0	Završeno
1995.		Kreditna linija za agribusiness: Agro-obrtnička banka	Izravno	5.2	5.2	5.2	0	Faza otplate
1995.		Pliva - financiranje dugom i vlasničkim kapitalom	Izravno	91.9	48.0	15.7	32.3	Faza otplate
1995.		7		381.8	154.1	121.8	32.3	
1996.		Panonska Pivovara	Izravno	62.1	16.9	16.9	0	Završeno
1996.		Kreditna linija za turizam (HBOR)	Izravno	25.6	25.6	25.6	0.0	Završeno
1996.		Trgovačka Banka	Izravno	5.0	5.0	5.0	0.0	Završeno
1996.		Varaždinska Banka	Izravno	11.9	11.9	10.2	1.7	Faza otplate
1996.		Dalmatinska Banka II	Izravno	7.5	7.5	7.5	0.0	Završeno
1996.		Bank Austria vlasnički kapital	Izravno	10.7	3.3	0.0	3.3	Završeno
1996.		Brodogradilište Uljanik	Izravno	5.1	5.1	5.1	0.0	Faza otplate
1996.	x	Ulaganje u općinsku infrastrukturu za zaštitu okoliša (HBOR)	Izravno	128.0	31.6	31.6	0.0	Faza otplate
1996.		8		255.9	106.9	101.9	5.0	
1997.		Hypo Banka Croatia (HBC)	Izravno	13.6	2.9	0.0	2.9	Završeno
1997.		Međimurska Banka	Izravno	5.1	5.1	5.1	0.0	Faza otplate
1997.		Bjelovarska Banka	Izravno	7.7	7.7	7.7	0.0	Faza otplate

1997.		Croatia Capital Partnership (CCP)	Izravno	26.7	5.4	0.0	5.4	Faza povlačenja
1997.	x	Hrvatski projekt veleprodajnih tržišta	Izravno	18.8	3.2	3.2	0.0	Faza otplate
1997.				71.9	24.3	16.0	8.3	
		5						
1998.		Zagrebačka banka - Kreditna linija za hipotekarno financiranje	Izravno	51.1	28.4	28.4	0.0	Faza otplate
1998.		Restrukturiranje Podravke	Izravno	149.1	25.5	0.0	25.5	Završeno
1998.		Slavonska banka	Izravno	24.4	14.6	5.1	9.5	Faza otplate
1998.	x	Zagrebački program gospodarenja krutim otpadom (ZGOS)	Izravno	61.8	32.1	32.1	0.0	Faza otplate
1998.	x	Projekt rekonstrukcije željeznice	Izravno	172.1	27.5	27.5	0.0	Faza otplate
1998.		Bank Austria Creditanstalt Croatia d.d.	Izravno	22.0	4.6	0.0	4.6	Završeno
1998.				480.5	132.7	93.1	39.6	
		6						
1999.		VIP-NET GSM	Izravno	341.9	22.4	22.4	0.0	Završeno
1999.		Uniq Osiguranje	Izravno	1.8	1.8	0.0	1.8	Faza povlačenja
1999.		Uniq Osiguranje	Izravno	5.0	1.0	0.0	1.0	Faza povlačenja
1999.		Tvrtka za upravljanje obveznim mirovinskim fondom Erste	Izravno	4.0	4.0	0.0	4.0	Faza povlačenja
1999.	x	Projekt kanalizacije u Rijeci	Izravno	8.8	8.1	8.1	0.0	Faza otplate
1999.		2. zajam Trgovačkoj banci	Izravno	3.6	3.6	3.6	0.0	Faza otplate
1999.		2. zajam Bjelovarskoj banci	Izravno	7.4	7.4	7.4	0.0	Faza otplate
1999.				372.5	48.3	41.5	6.8	
		7						
2000.		Bank Austria Creditanstalt	Izravno	5.0	5.0	5.0	0.0	Završeno
2000.		Pliva - Kreditna linija za istraživanja	Izravno	81.1	19.7	19.7	0.0	Završeno
2000.		Agrokor	Izravno	150.0	58.0	58.0	0.0	Završeno
2000.		Nasicecement	Izravno	15.0	15.0	15.0	0.0	Faza otplate
2000.				251.1	97.7	97.7	0.0	
		4						
2001.	x	HBOR-ova kreditna linija za mala i srednja poduzeća / linija sufinanciranja s CEDB-om	Izravno	20.0	6.0	6.0	0.0	Faza povlačenja

2001.	x	INA: Sanacija okoliša	Izravno	36.0	36.0	36.0	0.0	Faza povlačenja
2001.		Internet okvir Globalnet	Izravno	3.3	1.8	0.0	1.8	Faza povlačenja
2001.		Produženje zajma: VipNet GSM d.o.o.	Izravno	154.9	2.1	2.1	0.0	Završeno
2001.		Vetropack Straza	Izravno	67.8	12.5	12.5	0.0	Faza otplate
2001.	x	Autocesta Rijeka-Zagreb	Izravno	140.0	60.0	60.0	0.0	Faza otplate
2001.		Postrojenje za obradu otpadnih voda Zagreb	Izravno	292.7	35.2	35.2	0.0	Faza povlačenja
2001.		Privredna Banka Zagreb - hipotekarna linija	Izravno	40.0	40.0	40.0	0.0	Faza otplate
2001.	x	Brodogradilište Uljanik	Izravno	25.3	9.0	9.0	0.0	Potpisano
2001.		9		780.0	202.6	200.8	1.8	
2002.		Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb	Izravno	30.0	30.0	30.0	0.0	Faza otplate
2002		Getro d.o.o	Izravno	110.5	25.0	16.0	9.0	Faza otplate
2002		ZABA Program financiranja putem skadišnica	Izravno	71.4	0.0	0.0	0.0	Završeno
2002.		Erste & Steiermärkische Bank d.d	Izravno	20.0	20.0	20.0	0.0	Faza otplate
2002.	x	Hrvatska kontrola zračne plovidbe	Izravno	54.9	25.0	25.0	0.0	Faza otplate
2002.		Privredna Banka Zagreb – 2. faza privatizacije	Izravno	114.3	114.3	0.0	114.3	Faza povlačenja
2002.	x	Projekt sanacije hrvatskih autocesta	Izravno	123.6	46.5	46.5	0.0	Faza povlačenja
2002.		Korporativni zajam za VIP-Net GSM	Izravno	143.2	19.2	19.2	0.0	Završeno
2002.		8		667.9	280.0	156.7	123.3	
2003.	x	Projekt kanalizacije u Rijeci - produžetak zajma	Izravno	0.6	0.6	0.6	0.0	Faza otplate
2003.		HVB Bank Croatia d.d. ("HVB") Kreditna linija za hipotekarno financiranje	Izravno	15.0	15.0	15.0	0.0	Faza otplate

2003.		Zaba Program skladišnica - obnova	Izravno	71.4	0.0	0.0	0.0	Završeno
2003.		Program zbrinjavanja krutog otpada u Zagrebu (ZGOS) - refinanciranje	Izravno	33.0	18.8	18.8	0.0	Faza otplate
2003.		Zagrebacka banka – Kreditna linija za male općine	Izravno	21.1	20.0	20.0	0.0	Faza povlačenja
2003.		Nasiceciment	Izravno	40.0	20.0	20.0	0.0	Faza povlačenja
2003.	x	Hrvatske autoceste - završetak autoceste na koridoru 10	Izravno	90.0	45.0	45.0	0.0	Potpisano
2003.		7		271.1	119.4	119.4	0.0	
2004.		Zagrebacka banka – nova kreditna linija za hipotekarno financiranje	Izravno	100.0	100.0	100.0	0.0	Faza povlačenja
2004.		Lura d.d.	Izravno	8.5	8.5	8.5	0.0	Faza povlačenja
2004.		Zaba program skladišnica - obnova	Izravno	71.4	0.0	0.0	0.0	Potpisano
2004.		Projekt razvoja gradskog prijevoza u Dubrovniku	Izravno	7.5	7.5	7.5	0.0	Faza povlačenja
2004.		Getro II	Izravno	79.6	35.0	35.0	0.0	Potpisano
2004.		5		267.0	151.0	151.0	0.0	
		UKUPNO		3,818.5	1,332.5	1,115.4	217.1	

PRIVITAK 2: NETO KUMULATIVNI IZNOS UKUPNIH ULAGANJA PO SEKTORIMA

(u milijunima EUR stanje 31. prosinca 2004.)

Sektorska grupa (SIC)	Sektorski tim (SIC)	Broj projekata	Ukupna vrijednost projekta	Financiranje EBRD-a	Dug	Vlasnički udio (equity)	% udio u projektima
Energetski sektor	Prirodni resursi	1,0	36	36	36	0	3%
	Električna struja i energija	1,0	49	32	32	0	2%
Zbroj za energetski sektor		2,0	85	68	68	0	5%
Financijske institucije	Bančna aktiva	5,7	202	146	5	141	11%
	Bančni krediti	12,3	360	329	329	0	25%
	Dionički fondovi	1,3	56	12	0	12	1%
	Nebankovne financijske institucije	1,7	18	11	1	10	1%
Zbroj za financijske institucije		21,0	636	499	335	164	38%
Opće industrija	Opća industrija	4,0	218	100	68	32	8%
Zbroj za opću industriju		4,0	218	100	68	32	8%
Infrastruktura	Općinska infrastruktura i infrastruktura zaštite okoliša	6,0	514	125	125	0	10%
	Transport	8,0	802	261	261	0	20%
Zbroj za infrastrukturu		14,0	1,317	386	386	0	29%
Specijalizirane djelatnosti	Agribusiness	9,6	786	199	160	39	15%
	Nekretnine i turizam	0,2	38	12	10	3	1%
	Telekomunikacije, informatika i mediji	3,1	643	45	44	2	3%
Zbroj za specijalizirane djelatnosti		12,9	1,467	256	213	43	20%
UKUPNO HRVATSKA		53,9	3.723	1.310	1.071	239	100%

PRIVITAK 3: BILATERALNA POMOĆ

Broj projekta	Naziv projekta	Kratice fonda	Euro obveza	Euro isplaćeno	Sredstva odobrena datum	Faza projekta	Voditelj operacija	Sektor	Naziv tima
AUS-1997-07-03	Program ulaganja u općinsku infrastrukturu zaštite okoliša - jačanje institucija	AUS	227,852	227,852	21/07/97	Završen	Covenden P.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
AUS-2001-08-05	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) - programski direktor BAS-a u Hrvatskoj, Peter Siretz	AUS	23,932	23,932	20/08/01	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
AUS-2002-10-06	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) - programski direktor BAS-a u Hrvatskoj, Peter Siretz	AUS	40,726	40,726	31/10/02	Završen	McPhee J.	Financije, poslovanje	TMG
BEL-1995-10-01	Kreditna linija za agribusiness - Dalmatinska banka d.d.	BEL	95,532	95,532	25/08/95	Završen	Hume T.	Proizvodnja	Agribusiness
BRSF-2000-12-04	Program povećanja kreditne sposobnosti Grada Zagreba	BRSF	90,000	90,000	07/12/00	Preuzeta obveza	Indic D.	Zajednica/ socijalne usluge	Općine & infrastruktura okoliša
BRSF-2001-07-04	Brodogradilište Uljanik	BRSF	47,940	47,940	09/07/01	Završen	Hyslop J.	Proizvodnja	Nekretnine i turizam
BRSF-2001-07-05	Brodogradilište Uljanik	BRSF	34,000	34,000	09/07/01	Završen	Hyslop J.	Proizvodnja	Nekretnine i turizam
BRSF-2001-11-06	Program povećanja kreditne sposobnosti Grada Rijeke	BRSF	159,990	148,783	22/11/01	Faza povlačenja	Indic D.	Financije, poslovanje	Općine & infrastruktura okoliša
BRSF-2002-04-06	Riječka vodoprivreda i kanalizacija - Projekt financijskog i operativnog poboljšanja ("FOPIP")	BRSF	73,075	24,975	18/04/02	Faza povlačenja	Indic D.	Financije, poslovanje	Općine & infrastruktura okoliša
BRSF-2002-09-07	Okvir za privatizaciju u turizmu u Hrvatskoj	BRSF	75,240	75,240	27/09/02	Završen	Krapotkin A.	Zajednica/ socijalne usluge	Nekretnine i turizam
CANSE-2000-12-01	Program povećanja kreditne sposobnosti Grada Zagreba	CANSE	67,352	67,352	07/12/00	Završen	Indic D.	Zajednica/ socijalne usluge	Općine & infrastruktura okoliša
CANSE-2004-02-01	Upravljanje mrežom hrvatskih željeznica: Priprema projekta	CANSE	197,000	0	20/02/04	Preuzeta obveza	Lukasik A.	Transport/ skladištenje	Transport
CEI-1998-07-10	Konzultanti za dizajn i nadzor hrvatskih veleprodajnih tržišta	CEI	1,159,421	737,639	10/07/98	Faza povlačenja	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
CEI-1999-08-03	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj	CEI	133,130	0	04/08/99	Preuzeta obveza	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-06-01	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - Ana Betica	CEI	24,633	24,633	20/06/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-06-02	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - TAM upravljanje i podrška	CEI	37,600	37,600	20/06/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-06-03	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - subvencije	CEI	760,000	759,928	20/06/00	Faza povlačenja	McPhee J.	Proizvodnja	TMG

CEI-2000-06-04	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - operativni izdaci ureda	CEI	71,600	71,696	20/06/00	Faza povlačenja	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-06-05	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - najam ureda	CEI	81,600	81,550	20/06/00	Faza povlačenja	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-06-06	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - oprema i namještanje ureda	CEI	20,967	20,967	20/06/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-07-08	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - lokalni programski direktor	CEI	61,431	61,431	07/07/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-07-09	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - putni troškovi Udo Schedela	CEI	9,680	9,680	12/07/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2000-09-11	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) u Hrvatskoj - projektni referent	CEI	36,688	36,688	27/09/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2002-08-02	Program usluga poslovnog savj.(BAS) u Hrvatskoj - nacionalni programski direktor Kruno Placko	CEI	14,482	14,482	07/08/02	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2002-08-03	Program usluga poslovnog savj. (BAS) u Hrvatskoj - pomoć.nacional.progr.dir. - Ana Betica	CEI	6,273	6,273	07/08/02	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2002-12-04	BAS program/ugovor nacionalnog direktora BAS programa,Ana Klarić	CEI	21,965	21,965	23/12/02	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
CEI-2002-12-05	BAS program/produžetak ugovora pomoć.nacionalnog direktora BAS programa,Ana Betica	CEI	3,111	3,111	23/12/02	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
DEN-1998-01-01	Program sanacije Zagrebačke deponije-analiza općinskog financiranja za Grad Zagreb	DEN	38,828	38,828	19/01/98	Završen	Mathiesen J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
ECMF-2003-08-01F	Hrvatska-male i srednje velike općine-Tehnička pomoć poslovnim bankama	ECMF	150,000	0	29/08/03	Preuzeta obveza	Mrkic T.	Financije, poslovanje	Zagreb (Hrvatska)
ECMF-2003-08-02F	Hrvatska-male i srednje velike općine-Tehnička pomoć poslovnim bankama	ECMF	150,000	49,650	29/08/03	Preuzeta obveza	Mrkic T.	Financije, poslovanje	Zagreb (Hrvatska)
ECMF-2003-11-03F	Hrvatska-male i srednje velike općine	ECMF	350,000	0	21/11/03	Preuzeta obveza	Mrkic T.	Financije, poslovanje	Zagreb (Hrvatska)
ECMF-2003-11-04F	Hrvatska-male i srednje velike općine-Tehnička pomoć poslovnim bankama	ECMF	350,000	0	26/11/03	Preuzeta obveza	Maguire J.	Financije, poslovanje	Općine & infrastruktura okoliša
FIN-1999-10-12	TurnAround Management Programme (TAM) - Podravka	FIN	48,222	48,222	06/10/99	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
FIN-2000-12-09	Hrvatske Željeznice, program gospodarenja energijom-preliminarna ocjena	FIN	13,070	13,070	21/12/00	Završen	McCallion T.	Energija	Energetska učinkovitost
FLN-1997-13-03	Analiza projekta sanacije deponije Jakuševac - feasibility studija	FLN	48,960	48,960	22/09/97	Završen	Mathiesen J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša

FRA-1997-07-03	Program ulaganja u općinsku infrastrukturu zaštite okoliša - jačanje institucija	FRA	11,908	11,908	21/07/97	Završen	Covenden P.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
FRA-1999-10-05	Projekt vodoprivrede i kanalizacije u Rijeci - analiza projekta proširenja kanalizacije na Kantridi, financijski due diligence	FRA	13,899	13,899	08/09/99	Završen	Covenden P.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
FRA-2000-05-03	Dijagnostika i smjernice za restrukturiranje tvrtke - IPK	FRA	10,243	10,243	25/05/00	Završen	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
FRA-2001-10-01	Program veletržnica - poboljšanje regulatornog okvira za vletžnice svježih poljoprivrednih proizvoda	FRA	6,746	4,663	11/01/01	Preuzeta obveza	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
FRA-2002-04-01	Riječka vodoprivreda i kanalizacija - Projekt financijskog i operativnog poboljšanja ("FOPIP")	FRA	51,800	33,664	18/04/02	Preuzeta obveza	Indic D.	Financije, poslovanje	Općine & infrastruktura okoliša
GER-1994-06-07	Rekonstrukcija električne mreže - savjetodavne usluge za pitanja javne nabave	GER	138,334	138,334	17/06/94	Završen	Sjborg J.	Energija	Glavni ured SEEC-a
GER-1996-07-03	Obuka u izradi due diligencea zaštite okoliša za banke	GER	40,942	40,942	19/07/96	Završen	King M.	Zajednica/ socijalne usluge	Jedinica za ocjenu stanja okoliša
GERK-1996-03-02	Obuka u pitanjima zaštite okoliša za Hrvatsku kreditnu banku za obnovu	GERK	36,488	36,488	08/03/96	Završen	King M.	Financije, poslovanje	Jedinica za ocjenu stanja okoliša
GERK-2000-05-05	Dijagnostika i smjernice za restrukturiranje tvrtke - IPK	GERK	4,310	4,310	25/05/00	Završen	Mettetal G.	Proizvodnja	Agribusiness
GERK-2001-04-02	Zagrebački projekt javnog prijevoza	GERK	129,621	129,621	12/04/01	Završen	Bruggeman G.	Transport, skladištenje	Transport
GERK-2001-07-07	Program usluga poslovnog savjetovanja (BAS) na Balkanu - regionalni programski direktor	GERK	80,000	80,000	09/07/01	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
GRE-2000-05-03	Dijagnostika i smjernice za restrukturiranje tvrtke - IPK	GRE	12,191	12,191	25/05/00	Završen	Mettetal G.	Proizvodnja	Agribusiness
GRE-2000-08-05	TurnAround Management Programme (TAM) - Grand Hotel Adriatic	GRE	47,931	47,931	04/08/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
HOL-1995-06-08	Zagrebačka banka - investicijsko bankarstvo due diligence i obuka	HOL	41,736	41,736	09/06/95	Završen	Burak M.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
HOL-1996-03-03	Priprema MEII programa	HOL	178,906	178,906	28/02/96	Završen	Ligot J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
HOL-1999-06-01	Konzultant za upravljanje projektom - Zagrebački program gospodarenja krutim otpadom	HOL	454,000	454,000	08/06/99	Završen	Indic D.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
HOL-2000-02-01	TurnAround Management Programme (TAM) - Getro	HOL	29,412	29,412	20/02/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
HOL-2000-11-10	TurnAround Management Programme - Getro d.o.o. II	HOL	39,601	39,601	01/11/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG

HOL-2003-06-01	Luka Dubrovnik - priprema projekta	HOL	180,000	147,984	05/06/03	Faza povlačenja	Lukasik A.	Transport, skladištenje	Transport
ICE-2001-08-01	Program veletržnica - poboljšanje regulatornog okvira za veletržnice svježih poljoprivrednih proizvoda	ICE	9,571	5,553	22/08/01	Preuzeta obveza	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
IRL-1999-10-06	TurnAround Management Programme (TAM) - Podravka	IRL	9,438	9,438	28/10/99	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
IRL-2000-02-01	TurnAround Management Programme (TAM) - Getro	IRL	26,739	26,739	23/02/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
IRL-2000-07-03	TurnAround Management Programme (TAM) - Nasicecement	IRL	9,203	9,203	19/07/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
IRL-2000-09-04	TurnAround Management Programme (TAM) - Grand Hotel Adriatic	IRL	5,391	5,391	01/09/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
ITA-1993-11-10	Analiza nacrtu zakona o tržištu vrijednosnih papira	ITA	7,145	7,145	02/11/93	Završen	Pilipovic-Chaffey D.	Zajednica/ socijalne usluge	Financijske institucije
ITA-1993-11-11	Analiza nacrtu zakona o bankama	ITA	9,632	9,632	02/11/93	Završen	Pilipovic-Chaffey D.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
ITA-1997-01-02	Vrazdinska banka d.d	ITA	98,127	98,127	15/01/97	Završen	Pilipovic-Chaffey D.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
ITA-2001-08-09	Program veletržnica - poboljšanje regulatornog okvira za veletržnice svježih poljoprivrednih proizvoda	ITA	7,377	5,529	22/08/01	Preuzeta obveza	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1995-03-05	Master plan ulaganja u opskrbu električnom energijom	JAP	297,000	297,000	01/03/95	Završen	Sjborg J.	Energija	Zagreb (Hrvatska)
JAP-1995-03-06	Studija tarifa električne mreže	JAP	61,063	61,063	01/03/95	Završen	Lukac Z.	Energija	Glavni ured SEEC-a
JAP-1995-05-16	Naknade za korištenje cesta	JAP	146,242	146,242	01/05/95	Završen	O'Grady L.	Izgradnja	Transport
JAP-1995-05-17	Rekonstrukcija cesta - institucionalna reforma	JAP	244,950	244,950	01/05/95	Završen	O'Grady L.	Izgradnja	Transport
JAP-1995-07-22	Zagrebačka banka - obuka u izradi due diligencea zaštite okoliša	JAP	44,131	44,131	01/07/95	Završen	King M.	Financije, poslovanje	Jedinica za ocjenu stanja okoliša
JAP-1995-09-23	Kreditna linija za agribusiness (ACR02)	JAP	163,402	163,402	01/09/95	Završen	Hume T.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1995-09-24	Kreditna linija za agribusiness (ACR03)	JAP	56,155	56,155	01/09/95	Završen	Hume T.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1996-02-04	Veletržnica - promidžba privatnog sektora	JAP	150,735	150,735	08/02/96	Završen	Mettetal G.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1996-04-10	Kreditna linija za turizam - kreditni savjetnik	JAP	180,852	180,852	23/04/96	Završen	McDonald A.	Financije, poslovanje	Financijske institucije

JAP-1997-07-18	Priprema projekta veletržnica	JAP	85,038	85,038	25/07/97	Završen	Mettetal G.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1997-11-38	Linija za financiranje poljoprivredne opreme na višestrukim projektima - podprojekt 1	JAP	12,503	12,503	04/11/97	Završen	Stirling B.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1998-03-12	Veletržnica u Hrvatskoj - implementacija projekta	JAP	500,000	367,399	31/03/98	Faza povlačenja	Galic S.	Proizvodnja	Agribusiness
JAP-1999-01-03	FAO Okvirni sporazum - Badel	JAP	17,421	17,421	17/01/99	Završen	Mettetal G.	Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo	Agribusiness
NCSM-2004-09-01F	Okvir tehničke pomoći hrvatskim malim i srednje velikim općinama (financirano iz Nizozemske)	NCSM	1,250,000	0	03/09/04	Preuzeta obveza	Indic D.	CEAL-ovi, linije sufinanciranja RVF-ovi	Općine & infrastruktura okoliša
NCSM-2004-09-02F	Okvir tehničke pomoći hrvatskim malim i srednje velikim općinama (financirano iz Nizozemske)	NCSM	1,250,000	0	03/09/04	Preuzeta obveza	Indic D.	CEAL-ovi, linije sufinanciranja RVF-ovi	Općine & infrastruktura okoliša
NZ-1993-03-01	Rekonstrukcija sektora električne energije	NZ	57,536	57,536	18/03/93	Završen	Forbes L.	Energija	Glavni ured SEEC-a
SPA-1997-02-01	Varaždinska banka	SPA	48,919	48,919	24/02/97	Završen	Pilipovic-Chaffey D.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
SPA-2001-09-03	Luka Dubrovnik / Projekt putničkog terminala	SPA	149,908	70,559	28/09/01	Faza povlačenja	Gutnik S.	Transport, skladištenje	Nekretnine i turizam
SPA-2002-09-01	Okvir za privatizaciju u turizmu u Hrvatskoj	SPA	271,951	271,951	27/09/02	Završen	Krapotkin A.	Zajednica/ socijalne usluge	Nekretnine i turizam
SWE-1995-04-02	Projekt rekonstrukcije cesta - studija osovinskog opterećenja	SWE	123,084	123,084	20/04/95	Završen	O'Grady L.	Izgradnja	Transport
SWE-2000-05-04	Dijagnostika i smjernice za restrukturiranje tvrtke - IPK	SWE	6,771	6,771	25/05/00	Završen	Mettetal G.	Proizvodnja	Agribusiness
SWE-2001-05-03	TurnAround Management Programme - MTC Medimurska Trikotaza	SWE	48,400	48,400	09/05/01	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
SWE-2001-11-15	TAM Programme i: MTC Tvornica čarapa DD	SWE	24,903	24,902	22/11/01	Faza povlačenja	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
SWI-2000-07-05	TurnAround Management Programme (TAM) - Nasicecement	SWI	46,892	46,892	05/07/00	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
SWI-2001-08-07	TAM Programme - Koestlin	SWI	32,397	32,397	08/05/01	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
SWI-2002-06-15	TAM Programme - Dilj	SWI	48,400	48,400	12/06/02	Završen	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
TAI-1997-01-01	Vraždinska banka d.d	TAI	167,325	167,325	21/01/97	Završen	Pilipovic-Chaffey D.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
TCS-1998-01-01	Program sanacije zagrebačke deponije - analiza općinskog financiranja Grada Zagreba	TCS	94,948	94,948	19/01/98	Završen	Mathiesen J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša

TCS-1999-09-01	Rijeka - Analiza projekta proširenja kanalizacije na Kantridi(ii) Financijski due diligence	TCS	28,803	28,803	08/09/99	Završen	Covenden P.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
TCS-1999-11-02	Studija tržišta i analiza strategije - Plava Laguna	TCS	66,641	66,641	23/11/99	Završen	Lucaccioni-French C.	Trgovina, turizam	Nekretnine i turizam
UKC-1996-06-15	Slavonska Banka d.d. - due diligence	UKC	175,628	175,628	05/06/96	Završen	Pastor V.	Financije, poslovanje	Financijske institucije
UKC-1997-02-03	Obuka u izradi due diligencea za zaštitu okoliša za hrvatske banke - Alpe Jadran Banka, Trgovačka banka, Varaždinska Banka i Hypo Banka	UKC	37,024	37,024	01/02/97	Završen	King M.	Financije, poslovanje	Jedinica za ocjenu stanja okoliša
UKC-1997-05-06	Zračne luke na otocima / studija tržišta i institucionalne organizacije	UKC	182,843	182,843	06/05/97	Završen	Lukasik A.	Transport, skladištenje	Transport
UKC-1998-01-01	Program sanacije zagrebačke deponije - analiza općinskog financiranja Grada Zagreba	UKC	41,340	41,340	19/01/98	Završen	Mathiesen J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
UKC-1998-05-03	Program obnove komunalnih usluga u Dubrovniku	UKC	146,865	146,865	08/05/98	Završen	Walsh I.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
UKC-1999-09-10	Rijeka - Analiza projekta proširenja kanalizacije na Kantridi(i) Tehnički due diligence	UKC	29,731	29,731	02/09/99	Završen	Covenden P.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
UKE-1999-11-05	Ocjena konkurentne pozicije poduzeća i kritička analiza korporativne strategije - Plava Laguna	UKE	84,543	84,543	29/10/99	Završen	Lucaccioni-French C.	Trgovina, turizam	Nekretnine i turizam
UKE-2001-10-28	Luka Dubrovnik / Projekt putničkog terminala	UKE	83,372	41,110	23/10/01	Faza povlačenja	Gutnik S.	Transport, skladištenje	Nekretnine i turizam
UKF-2000-11-04	Program poboljšanja kreditne sposobnosti grada Zagreba	UKF	365,000	322,333	29/11/00	Faza povlačenja	Indic D.	Zajednica/ socijalne usluge	Općine & infrastruktura okoliša
UKF-2003-07-03F	EBRD/TMG BAS Program u Jugoistočnoj Europi	UKF	98,204	66,251	24/07/03	Faza povlačenja	McPhee J.	Proizvodnja	TMG
USA-1998-01-01	Program sanacije zagrebačke deponije - analiza općinskog financiranja Grada Zagreba	USA	8,415	8,415	19/01/98	Završen	Mathiesen J.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
USA-1998-05-02	Program obnove komunalnih usluga u Dubrovniku	USA	35,648	35,648	08/05/98	Završen	Walsh I.	Energija	Općine & infrastruktura okoliša
USA-2002-07-05	Savjetnik za kredite na temelju zaloga skladišnica	USA	27,487	15,596	19/07/02	Faza povlačenja	Bryde P.	Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo	Agribusiness
USSP-2003-12-03	Mikroplus	USSP	188,443	44,611	08/12/03	Faza povlačenja	Pak O.	Financije, poslovanje	Grupa za mala poduzeća
USTD-2001-12-03	Luka Dubrovnik - Projekt putničkog terminala	USTDA	56,242	26,356	05/12/01	Faza povlačenja	Gutnik S.	Transport, skladištenje	Nekretnine i turizam
			13,652,147	8,818,009					
Broj projekata:			108						

PRIVITAK 4: POLITIČKA I SOCIJALNA OCJENA

Unutarnjo-politička pozadina

Hrvatsko proglašenje neovisnosti 25. lipnja 1991. označilo je kraj političkih veza sa zajedničkom državom drugih južnoslavenskih naroda U siječnju 1990., hrvatsko je komunističko vodstvo, zajedno sa slovenskim, napustilo kongres Komunističke partije Jugoslavije i nikad se nije vratilo. Prvi slobodni parlamentarni izbori u travnju i svibnju 1990. rezultirali su velikom pobjedom novo osnovane Hrvatske demokratske zajednice pod vodstvom dr. Franje Tuđmana. Na referendumu u svibnju 1991., 94 posto birača dalo je svoj glas za neovisnost. U srpnju 1991., mjesec dana nakon hrvatskog proglašenja neovisnosti, srpske su paravojne postrojbe, pod zaštitom Jugoslavenske narodne armije (JNA) i vođene vladom Slobodana Miloševića u Beogradu, započele širiti područje pod svojom kontrolom koje su već uspostavili u nekim dijelovima Hrvatske s dominantnim srpskim stanovništvom. Gorak oružani sukob koji je uslijedio završio je primirjem postignutim uz posredovanje međunarodne zajednice 1992. nakon čega je trećina hrvatskog teritorija ostala pod stranom (srpskom) kontrolom. Rat i kasnija okupacija nanijeli su znatne materijalne štete hrvatskom gospodarstvu i narušili njegov oporavak. U dvije ofenzive u svibnju i kolovozu 1995. Hrvatska je povratila većinu teritorija okupiranog od 1991. s iznimkom istočnog dijela, uključujući grad Vukovar na Dunavu koji je prvo bio pod opsadom srpskih snaga koje su ga potom i uništile 1991. Uz pomoć UN-a ta su istočna područja početkom 1998. mirno reintegrirana u Hrvatsku. Međutim, vojne operacije 1995. vodile su egzodusu oko 150.000 Srba koji su tamo živjeli. Predsjednik Franjo Tuđman, ponovno izabran 1992. i 1997. umro je u prosincu 1999. HDZ, stranka koju je osnovao i vodio deset godina, izgubila je parlamentarne izbore u siječnju 2000. U veljači 2000., Stjepan Mesić, ranije jedan od viših članova HDZ-a, a potom član oporbe, izabran je za predsjednika.

Nova koalicija centra i ljevice pod vodstvom Ivice Račana, predsjednika Socijal-demokratske partije, donijela je izmjene i dopune Ustava, čime su smanjene funkcije predsjednika, ojačana uloga Sabora i započet niz reformi, a osobito reforma pravosuđa. Međutim, zbog trajnih neslaganja unutar šestostranačke koalicije, zadaća upravljanja postajala je sve težom. U srpnju 2001., nakon odbijanja jednog od koalicijskih partnera da podrži ratifikaciju sporazuma između Hrvatske i Slovenije o zajedničkoj nuklearnoj elektrani Krško u Sloveniji, blizu hrvatske granice, Račan je dao ostavku i došlo je do pada Vlade. Vlada je potom ponovno uspostavljena, s manjim brojem stranaka, ali ponovno pod vodstvom Račana kao premijera. Međutim, i nadalje su je potresali unutarnji sukobi. Konačno, rani izbori koje je sazvao predsjednik Mesić u studenom 2003. rezultirali su porazom vladajuće koalicije i pobjedom pomlađenog HDZ-a pod vodstvom Ive Sanadera. U Saboru se njegova stranka oslanja na potporu zastupnika koji predstavljaju umirovljenike i manjine (uključujući srpsku manjinu). U drugom krugu predsjedničkih izbora, 16. siječnja 2005., Mesić je ponovno izabran za predsjednika, porazivši Jadranku Kosor, kandidatkinju HDZ-a. Sljedeći lokalni izbori održat će se u svibnju 2005.

Međunarodni odnosi

Nakon smrti predsjednika Franje Tuđmana u prosincu 1999. i dolaska na vlast koalicije centra i ljevice u siječnju 2000., pod vodstvom Ivice Račana, hrvatski odnosi sa Zapadom poboljšali su se. Nova vlada pozabavila se nizom otvorenih pitanja, između ostalih: stanje hrvatske demokracije, odnos prema Bosni i Hercegovini, pitanje povratka Srba i suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY) u Haagu. Vlada je započela s programom ustavnih reforma i ukinula je financijsku pomoć za bosanske Hrvate te je u isto vrijeme izrazila čvrstu potporu Hrvatske teritorijalnom integritetu bosanske države unutar njezinih sadašnjih granica. Kao odgovor na te i druge mjere, NATO je u svibnju 2000. pozvao Hrvatsku da se pridruži programu Partnerstva za mir. U listopadu 2001., Hrvatska je postala druga zemlja u regiji, nakon Makedonije, koja je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SAP) s Europskom Unijom, sporazum na koji EU gleda kao na lokalne inačice sporazuma o pridruživanju koji su već bili potpisani sa svim drugim zemljama Središnje i Istočne Europe. Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima koji je stupio na snagu u ožujku 2002. uspostavio je asimetrično smanjenje i ukidanje ograničenja trgovine između Hrvatske i EU-a, sa šestogodišnjim prijelaznim razdobljem za Hrvatsku. Ograničenja trgovine u EU-u ukinuta su odmah po stupanju Privremenog sporazuma na snagu. 2002. godine, Hrvatska je ostvarila dobar napredak u provođenju niza gospodarskih, socijalnih i upravnih reforma u okvirima SAP-a. Međutim, percepcija nekih vlada zemalja članica EU-a da je suradnja Hrvatske s ICTY-jem nezadovoljavajuća dovela je do odgađanja procesa ratifikacije SAP-a. U veljači 2003., Vlada je predala formalnu molbu za članstvo u Europskoj Uniji. U listopadu 2003., Vlada je odgovorila na sveobuhvatan upitnik Europske komisije. Nekolicina domaćih inicijativa nove Sanaderove Vlade, poduzetih odmah po preuzimanju vlasti u prosincu 2003. – osobito inicijative prema talijanskoj i srpskoj manjini – pozdravljene su i Hrvatska je u lipnju 2004. dobila status zemlje kandidata za EU. U prosincu 2004, Europsko Vijeće je najavilo da će službeni pregovori o pristupu Hrvatske Europskoj Uniji započeti u ožujku 2005., ali pod uvjetom da hrvatska suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu bude ocijenjena kao zadovoljavajuća.

Službeni posjet Ive Sanadera Srbiji, 15. studenog 2004., kao prvi posjet hrvatskog premijera nakon proglašenja neovisnosti 1991., dobro je primljen u Bruxellesu i drugim glavnim gradovima zapadnih zemalja. Tijekom posjeta Srbija je obećala povući svoje oružane snage s granice prema Hrvatskoj i staviti granicu pod kontrolu policije. To obećanje tek treba izvršiti. Također je obznanjeno da će hrvatska Vlada produžiti ukidanje viza za građane Srbije i Crne Gore za daljnjih šest mjeseci od siječnja 2005. te da je voljna nastaviti razgovore o potpunoj liberalizaciji dok se Hrvatska ne pridruži Europskoj Uniji. Vesna Škare-Ožbolt, hrvatska ministrica pravosuđa i Rasim Ljajić, ministar za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore, potpisali su sporazum o zaštiti nacionalnih manjina. Dvije zemlje također su se obvezale da će poboljšati suradnju u istrazi nestanka 1.200 hrvatskih građana, nestalih za vrijeme rata 1991.-95. Obje zemlje također su se obvezale da će ubrzati proces povratka izbjeglica. Odnosi Hrvatske sa svim njenim susjedima su zadovoljavajući.

Pitanja integriteta

Ulagачka klima u Hrvatskoj bila je znatno narušena ratom između 1991.-95. i netransparentnim odnosom između Vlade i dijela poslovne zajednice u razdoblju vladavine HDZ-a od 1990.-99. Račanova Vlada, koja je vlast preuzela u veljači 2000., pokušala je riješiti gospodarski kriminal i boriti se protiv korupcije. U studenom 2003. usvojen je Program posebnih mjera za borbu protiv organiziranog kriminala. Specijalizirano tijelo, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK), uspostavljeno u prosincu 2001., ojačano je i poboljšano u lipnju 2004. Nacionalni plan za borbu protiv organiziranog kriminala usvojen je 2004. U jesen 2004. provedena je čistka u zagrebačkom odjelu kriminalne policije koja je rezultirala otpuštanjem izvjesnog broja viših dužnosnika zbog održavanja veza s organiziranim kriminalom ili toleriranja istoga.

Reforma i modernizacija pravosuđa započela je 2001. no nastavila je patiti zbog problema financiranja i neučinkovitosti, kao i zbog nekih političkih miješanja na nižoj razini. Kao dio programa Račanove Vlade, usvojenog u srpnju 2002., u kojem je reforma pravosuđa naglašena kao prioritet, trebalo je zaposliti dodatnih 1000 sudaca i drugog sudskog osoblja, smanjiti sudske pristojbe, ubrzati program informatizacije, te prilagoditi plaće sudaca i tužitelja. Plan iz srpnja 2003. također je bio usmjeren na smanjenje opterećenja sudova na način da je rješavanje nekih predmeta preneseno na javne bilježnike, a neki su predmeti preneseni na manje opterećene sudove. Od dolaska na vlast u studenom 2003., HDZ-ova Vlada Ive Sanadera potvrdila je da nastavak reforme pravosuđa smatra svojim glavnim prioritetom. Tijekom prošle godine poduzet je niz koraka da se smanji broj neriješenih sudskih predmeta koji još uvijek iznosi oko 1,4 milijuna. Znatna dio neriješenih predmeta može se pripisati (još uvijek važećim) zastarjelim postupkovnim propisima i sudskim poslovnicima; neiskusnim sucima i sudskim službenicima i, primarno u građanskim parnicama, neizvršenim presudama. Početkom 2004. je Vesna Škare-Ožbolt, nova ministrica pravosuđa, uspostavila Pravosudnu akademiju radi poboljšanja profesionalnih standarda. Pod Sanaderovom Vladom, glavna odgovornost za poslove s ICTY-jem u Haagu pripala je Ministarstvu pravosuđa. To znači da se znatan dio vremena Ministarstva troši na pitanja vezana uz odnose Hrvatske s ICTY-jem. Ipak, ubrzana je kampanja za raščišćavanje zaostataka u registraciji zemljišta i imovine u zemljišnim uredima općinskih sudova. U većim općinama ti zaostaci sežu na preko tri godine i to destimulira razvoj učinkovitog tržišta nekretnina te poduzećima onemogućuje pristup financiranju putem kolaterala.

U Indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala za 2004., koji je za 146 zemalja izradio analizu korupcije u javnom sektoru, Hrvatska je rangirana na 67. mjestu (zajedno s Peruom, Poljskom i Sri Lankom). 2003., kada su bile obuhvaćene 133 zemlje, Hrvatska je bila na 59. mjestu (s Kolumbijom, El Salvadorom, Peruom i Slovačkom). 2002. je bila na 51. mjestu od ukupnog broja od 102 zemlje.

Pitanja rada

Ustav jamči radnicima pravo na osnivanje sindikata i pridruživanje istima prema vlastitom izboru bez prethodnog odobrenja i radnici to pravo u praksi koriste. Hrvatska ima aktivni sindikalni pokret, s jednom glavnom i četiri manje sindikalne središnjice i neovisnim radničkim i službeničkim udrugama. Oko 64 posto radne snage sindikalno je

organizirano. Sindikati su neovisni o Vladi i političkim strankama. Kolektivno pregovaranje zaštićeno je zakonom. Ustav osigurava pravo na štrajk s nekim ograničenjima (pripadnici oružanih snaga, policije, Vladini službenici i djelatnici u javnim uslugama). Štrajkovi su brojni no obično kratki. Vladin ured za socijalno partnerstvo pruža administrativnu i stručnu potporu Uredu i facilitira dijalog između Vlade, poslodavaca i sindikata. Štrajk je legalan tek nakon podvrgavanja medijaciji i formalnog priopćenja da su pregovori naišli na nepremostivu prepreku. Vlada je dužna konzultirati se sa sindikatima prije nego što najavi gospodarske reforme koje bi mogle rezultirati promjenama u pravima radnika i otpuštanjima.

Socijalni uvjeti

Stanovništvo: Prema popisu iz 2001., Hrvatska je krajem ožujka 2001. imala 4,4 milijuna stanovnika, što predstavlja pad s 4,5 milijuna iz ranijeg popisa 1991. Potresi uzrokovani ratom 1991.-95. rezultirali su velikim promjenama u stanovništvu u 1990-tima. 1991. je procijenjeni broj Srba u Hrvatskoj bio 581.663 (12 posto ukupnog stanovništva). Uslijed egzodusa oko 150.000 Srba tijekom vojnih operacija 1995. se ukupni broj Srba u Hrvatskoj smanjio na 201.631, prema popisu iz 2001. Neki Srbi se vraćaju. Demografski trendovi ukazuju na nastavak tendencije prema smanjenju broja stanovnika koje je po prvi puta uočeno tijekom 1970-tih i 1980-tih. U prvoj polovini 1990-tih, stopa nataliteta pala je na manje od 11 na 1000 stanovnika (prosjek u EU između 1990.-95. bio je 11,5). Stope nataliteta povećale su se odmah nakon rata, no opet su se smanjile 1998. 2002. je stopa nataliteta u Hrvatskoj bila 9 na 1000 stanovnika. Stopa mortaliteta iznosila je 11,5 na 1000 stanovnika krajem 1990-tih, no neznatno je pala 2001. U Ustavu se navodi 10 autohtonih nacionalnih manjina. Međutim, u praksi, ustavna zaštita jamči se svim građanima, uključujući manjine koje nisu navedene (npr. Bošnjaci, Romi i Slovenci). 2002. je usvojen Ustavni zakon o nacionalnim manjinama koji je osigurao daljnju pravnu zaštitu prava nacionalnih manjina. Nakon njegovog usvajanja, osam predstavnika nacionalnih manjina bira se u Sabor. Međunarodne skupine za ljudska prava izvješćuju da postoji redovita diskriminacija romskog stanovništva.

Trgovina ženama je problem, prema Izvješću američkog State Departmenta o ljudskim pravima u Republici Hrvatskoj, objavljenom u veljači 2004. Ono malo statističkih podataka što je na raspolaganju sugerira da je Hrvatska primarno tranzitna zemlja za žene kojima se trguje u drugim dijelovima Europe radi prostitucije. Postoje izvješća da se žene iz Mađarske, Ukrajine, Rumunjske, Bugarske i Slovačke te drugih zemalja krijumčare kroz Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru u Hrvatsku, gdje neke ostaju raditi kao prostitutke, a druge se krijumčari na druga odredišta. 2002. hrvatska je Vlada imenovala Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima. Nacionalni odbor je izradio Nacionalni plan djelovanja, no provedba je bila spora uslijed kombinacije ograničenih resursa, loše organizacijske strukture te nedostatka nadležnosti za provođenje odluka.

Obrazovanje: Osnovno obrazovanje je u Hrvatskoj obvezno između šeste i petnaeste godine. Nakon toga, učenici nastavljaju ili s akademskim nastavnim planom u gimnaziji ili strukovnim obrazovanjem. Postoje dvije vrste strukovnog obrazovanja: standardno četverogodišnje obrazovanje ili sustav koji se temelji na obrtima, a koji traje tri godine. Njemački sustav dvojnog strukovnog obrazovanja uveden je između 1995. i 1999.

Maturanti gimnazija i učenici koji završe neke oblike strukovnog obrazovanja nastavljaju studije na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu. U eri socijalizma obrazovanju su posvećivani znatni resursi. 1989. je stopa upisa u osnovne škole bila 99,2 posto. Stopa upisa u srednje škole iznosila je 84,7 posto (u usporedbi s 90-95 posto u većini zemalja EU-a). Nepismenost je praktički iskorijenjena, a 1991. je iznosila 3 posto. Stopa upisa se smanjila u ratnim godinama 1991.-95. – u osnovnom obrazovanju na 87,1 posto u 1996. Izdaci za obrazovanje su smanjeni, u prosjeku na 3,3 posto BDP-a. 2000. su porasli na 4,2 posto BDP-a, no i dalje su niži od razine od 5-8 posto koja prevladava i u zemljama Zapadne i Istočne Europe. 2001. godine je hrvatsko tercijarno obrazovanje primljeno je u 'Tempus' program. Program je odobrio gotovo 30 projekata od 2001., s ciljem jačanja kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj te započinjanja procesa integriranja hrvatskog sveučilišnog obrazovanja u europske obrazovne i istraživačke mreže. U skladu sa sadašnjim prioritetnim ciljem HDZ-ove Vlade da se smanji visoka stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj, vjerojatno će se poduzeti naponi da se poveća upis u programe strukovnog obrazovanja.

Zdravstvo: Brojke kojima se iskazuje prosječni očekivani životni vijek u Hrvatskoj bile su stabilne između 1971. i 1991., na oko 66 godina za muškarce, a za žene su se povećale sa 72 na 74 godine. 2002. se opći očekivani životni vijek povećao na oko 74 godine. Mortalitet djece pao je s 20,6 na 1000 živorođenih 1980. godine na 7 na 1000 godine 2002. Glavni uzrok smrti su proteklih godina bile srčane bolesti. Broj stradalih u prometu također je vrlo visok – 14 na 100.000 stanovnika u 2002. je više od tri puta veća stopa nego u najsigurnijim zapadnoeuropskim zemljama. Intenzivni naponi da se unaprijedi stanje autocesta povećali su sigurnost na cestama te smanjili ukupan broj smrtno stradalih u prometnim nezgodama sa 716 2000. godine na 639 2002. godine. Kontroverzna zabrana vožnje s bilo kojom količinom alkohola u krvi koju je Hrvatski Sabor usvojio u ljeto 2004. također ima za cilj smanjiti broj smrtno stradalih na cesti. Zdravstveni sustav koji se temelji na osiguranju izgrađen je oko jednog fonda zdravstvene zaštite u državnom vlasništvu koji se financira iz doprinosa na plaće koji plaćaju poslodavci i putem izravnih transfera iz proračuna. 2000. godine su izdaci za javno zdravstvo iznosili 8,6 posto BDP-a, što je mnogo više od 4-6 posto koji prevladavaju u većini drugih zemalja Istočne i Središnje Europe, a tek je nešto malo niže od najviših stopa u Zapadnoj Europi. To odražava nevoljkost vlasti da smanje izdatke za zdravstvo u skladu sa smanjenim standardom života u zemlji kao i nedostatak kontrole izdataka u državnom fondu za zdravstveno osiguranje – posebice u pogledu lijekova. Državni zavod za zdravstveno osiguranje pretrpio je akutni pad u prihodima što je prisililo Vladu da nadoknadi taj nedostatak izravnim transferima iz središnjeg državnog proračuna.

PRIVITAK 5: SOCIJALNI I GOSPODARSKI POKAZATELJI

Hrvatska	1998	1999	2000	2001	2002	2003 <i>Projekcija</i>	2004 <i>Projekcija</i>
Proizvodnja i izdaci	<i>(Promjena u postotku u realnim jedinicama)</i>						
BDP	2.5	-0.9	2.9	4.4	5.2	4.3	3.7
Privatna potrošnja	-0.6	-2.9	4.2	4.6	7.5	4.1	na
Javna potrošnja	1.6	-1.0	-8.9	-4.3	-1.8	-1.8	na
Bruto kapital angažiran u dugotrajnoj imovini	2.5	-3.9	-3.8	9.7	10.1	na	na
Izvoz roba i usluga	3.9	0.7	12.0	8.1	1.3	10.1	na
Uvoz roba i usluga	-4.9	-3.5	3.7	9.3	8.8	10.9	na
Industrijska bruto proizvodnja	3.7	-1.4	1.7	6.0	5.4	5.0	4.8
Poljoprivredna bruto proizvodnja	10.2	-3.5	2.8	8.7	na	na	na
Zapošljavanje¹	<i>(Promjena u postotku)</i>						
Radna snaga (krajem godine)	-1.5	-1.0	7.2	-5.6	2.7	-0.1	2.5
Zaposleni (krajem godine)	-3.1	-3.4	4.1	-5.4	4.0	0.6	3.0
	<i>(U postotku radne snage)</i>						
Nezaposleni (krajem godine)	11.4	13.6	16.1	15.8	14.8	14.3	na
Cijene i plaće	<i>(Promjena u postotku)</i>						
Maloprodajne cijene (godišnji prosjek)	5.7	4.2	6.2	4.9	2.2	1.8	2.1
Maloprodajne cijene (kraj godine)	5.4	4.4	7.4	2.6	2.9	2.2	2.7
Proizvođačke cijene (godišnji prosjek)	-1.2	2.6	9.7	3.7	-0.5	1.9	3.5
Proizvođačke cijene (kraj godine)	-2.1	5.9	11.2	-3.1	2.3	1.0	4.8
Bruto prosječni mjesečni dohodak u gospodarstvu (godišnji prosjek)	12.6	10.2	7.0	3.9	6.0	4.8	3.1
Sektor opće države²	<i>(U postotku BDP-a)</i>						
Bilanca opće države	-1.0	-8.2	-6.5	-6.7	-5.0	-6.3	-4.9
Izdaci opće države	46.7	56.6	52.7	50.7	51.4	52.7	-51.8
Dug opće države	37.6	46.4	51.1	50.8	50.7	53.2	54.1
Monetarni sektor	<i>(Promjena u postotku)</i>						
Novac u širem smislu (M4, kraj godine)	13.0	-1.2	28.9	45.2	9.5	11.0	9.4
Domaći krediti (kraj godine)	19.1	-1.5	9.3	21.6	28.4	12.3	10.0
	<i>(In per cent of GDP)</i>						
Novac u širem smislu (M4, kraj godine)	41.7	40.0	47.9	64.0	64.7	66.8	67.9
Kamate i tečajevi	<i>(U postocima godišnje, krajem godine)</i>						
Stopa za refinanciranje (3 mjeseca)	10.5	11.6	7.0	4.3	2.7	1.2	na
Međubankovna kamatna stopa (dnevno)	15.8	12.7	4.5	2.2	1.9	6.8	7.0
Stopa na depozite ³	4.1	4.3	3.4	2.8	1.6	1.7	1.7
Stopa na zajmove ⁴	16.1	13.5	10.5	9.5	10.9	12.0	11.8
	<i>(Kuna po USD)</i>						
Tečaj (kraj godine)	6.2	7.6	8.2	8.4	7.1	6.1	5.6
Tečaj (godišnji prosjek)	6.4	7.1	8.3	8.3	7.9	6.7	6.0
Vanjski sektor	<i>(U milijunima USD)</i>						
Tekući račun	-1,453	-1,397	-469	-726	-1,920	-2,086	-1,916
Trgovinska bilanca	-4,071	-3,299	-3,204	-4,101	-5,649	-7,908	-8,227
Izvoz robe	4,581	4,395	4,567	4,759	5,004	6,308	7,542
Uvoz robe	8,652	7,693	7,771	8,860	10,652	14,216	15,769
Strana izravna ulaganja, neto	835	1,420	1,085	1,407	591	1,700	1,100
Bruto pričuve, bez zlata (kraj godine)	2,816	3,025	3,525	4,704	5,886	8,191	8,700
Vanjski dug	9,685	9,978	11,055	11,317	15,355	23,548	30,200
	<i>(U mjesecima uvoza roba i usluga)</i>						
Bruto pričuve, bez zlata (kraj godine)	3.2	3.7	4.4	5.2	5.4	5.7	5.5
	<i>(U postocima izvoza roba i usluga)</i>						
Otplata duga	13.6	22.4	22.9	19.6	23.2	19.5	24.2
Točke memoranduma	<i>(Denominacije kako je naznačeno)</i>						
Stanovništvo (kraj godine, u milijunima)	4.5	4.6	4.4	4.5	4.4	4.4	4.4
BDP (u milijunima kuna)	137,604	141,579	152,519	165,639	179,390	193,067	207,747
BDP po glavi stanovnika (u USD)	4,805	4,371	4,206	4,458	5,138	6,518	7,789
Udio industrije u BDP-u (u postocima)	21.1	20.7	20.7	20.4	19.6	na	na
Udio poljoprivrede u BDP-u (u postocima) ⁵	7.9	8.1	7.4	7.5	7.3	na	na
Tekući račun/BDP (u postocima)	-6.7	-7.0	-2.5	-3.7	-8.4	-7.2	-5.6
Vanjski dug - pričuve (u milijunima USD)	6,869	6,953	7,530	6,612	9,469	15,357	21,500
Vanjski dug/BDP (u postocima)	44.8	50.1	60.0	57.0	67.4	81.8	87.7
Vanjski dug/izvoz roba i usluga (u postocima)	113.3	122.9	127.6	117.5	145.3	157.7	183.9

¹ Podaci Zavoda za zapošljavanje i poduzeća za 1996. Za 1997. temeljeni na istraživanjima radne snage.

² Konsolidirana središnja država. Državni izdaci uključuju neto zajmove.

⁴ Ponderirani prosjek svih dospjeća.

⁵ Uključujući lov, šumarstvo i ribolov.

PRIVITAK 6: OCJENA HRVATSKIH TRGOVAČKIH ZAKONA

EBRD je izradila i redovito ažurira niz ocjena pravne tranzicije u zemljama u kojima djeluje. Posebno težište posvećeno je odabranim područjima relevantnim za ulagačke aktivnosti: tržišta kapitala, zakon o trgovačkim društvima, korporativno upravljanje, koncesije, osigurane transakcije i telekomunikacije. Postojećim alatima ocjenjuje se i kvaliteta zakona “na papiru” (što se također naziva “opsežnost”) kao i stvarna primjena zakona (što se također naziva “učinkovitost”). Svi dostupni rezultati tih ocjena mogu se pronaći na www.ebrd.com/law. Ovaj privitak predstavlja sažetak rezultata za Hrvatsku, popraćen kritičkim komentarima Bančinih pravnih stručnjaka koji su provodili ocjene.

Tržišta kapitala

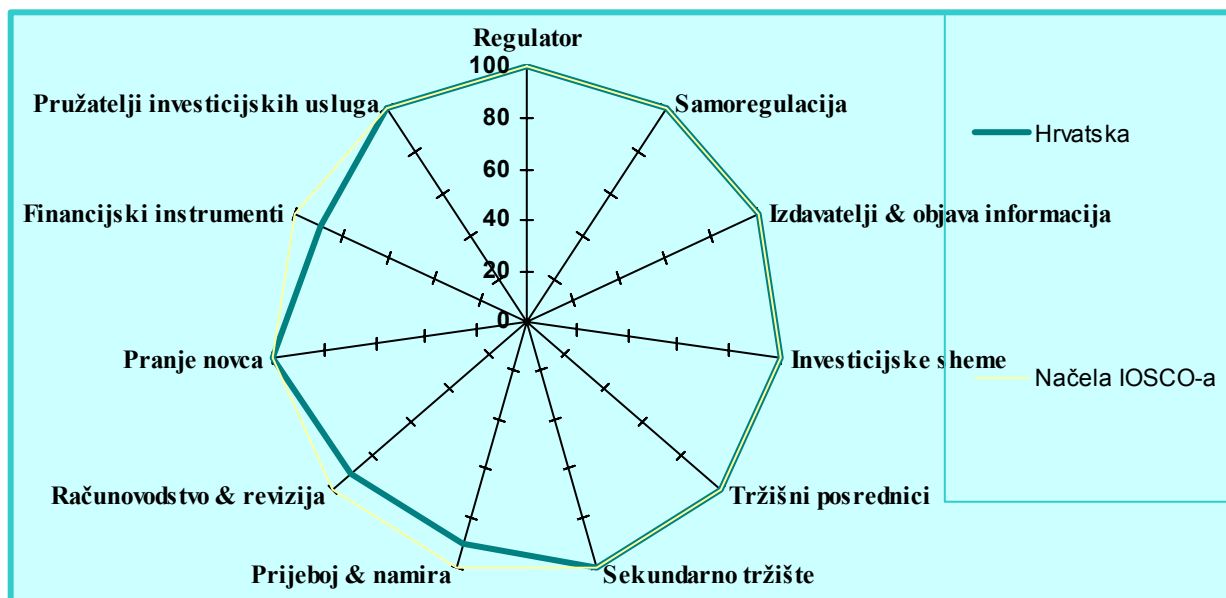
Primarno zakonodavstvo kojim su regulirana tržišta kapitala obuhvaća Zakon o tržištu vrijednosnih papira, Zakon o preuzimanju dioničkih društava, Zakon o trgovačkim društvima i Zakon o investicijskim fondovima. Dok su i Zakon o tržištu vrijednosnih papira i Zakon o preuzimanju dioničkih društava proglašeni 2002., Zakon o investicijskim fondovima donesen je 1995., a njegove izmjene i dopune donesene su 2001. Zakon o tržištu vrijednosnih papira iz 2002. zamijenio je stari zakon koji je kritiziran zbog nejasnoće ciljeva regulative o vrijednosnim papirima i zbog toga što Komisiji za vrijednosne papire Republike Hrvatske ("CROSEC") nije dao dovoljne pravne ovlasti (npr. ovlast za ovrhu).

CROSEC je glavni regulator hrvatskog tržišta kapitala. CROSEC je uspostavljen i počeo je funkcionirati 1996. CROSEC je neovisno pravno tijelo i nije dio Ministarstva financija. CROSEC je odgovoran Hrvatskom državnom Saboru koji imenuje njegove članove. S druge strane, Zagrebačka burza utemeljena je 1991. kao dioničko društvo i počela je trgovati 1992.

Prema nalazima iz EBRD-ove Ocjene zakonskih propisa o vrijednosnim papirima iz 2004., Hrvatska je zemlja u kojoj se razina usklađenosti postojećih zakonskih propisa o tržištu vrijednosnih papira (tj. zakon “na papiru”) prema relevantnim međunarodnim standardima ocjenjuje kao visoka. Iako su još uvijek potrebna poboljšanja na područjima vezanim uz financijske instrumente, prijeboj i namiru, računovodstvo i reviziju financijskih izvještaja, Hrvatska je u svim drugim kategorijama dobila visoke ocjene. U tom pogledu je vrijedno napomenuti da je Hrvatska u razvoju svojeg zakonodavnog okvira kao i u segmentu nekih konkretnijih gospodarskih potreba i fizičkih infrastrukturnih potreba imala koristi od “Programa pomoći Zajednice za obnovu, razvitak i stabilizaciju” (CARDS). U Izvješću o poštivanju standarda i kodeksa (ROSC) iz 2001. koje su izdali Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond se navodi da Hrvatska treba poboljšati objavu informacija o vlasničkim udjelima i nadzorne strukture, kao i neovisnost revizora. Ranije spomenuta EBRD-ova ocjena iz 2004. pokazuje da je od ROSC Izvješća iz 2001. u Hrvatskoj ostvaren napredak. Svakako, još uvijek postoje područja koja se mogu poboljšati. Na primjer, dioničari još uvijek nemaju prava procjene ili obvezna gotovinska kupnja kontrolnog paketa poduzeća kod preuzimanja; objava informacija o preuzimanjima manje je opsežna nego zahtjevi kod objave prospekta; a direktori i više rukovodstvo nisu dužni otkriti kompenzacije ili osobne koristi koje dobivaju kod preuzimanja. Ukupnost različitih investicijskih shema

mogle bi se poboljšati postavljanjem uvjeta za trajnim profesionalnim obrazovanjem njihovih menadžera i odvajanjem funkcija skrbnika od investicijskih funkcija.

Kvaliteta zakonskih propisa o vrijednosnim papirima – Hrvatska (2004)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultata, tj. usklađenost sa standardima definiranim u IOSCO-vim *Ciljevima i načelima propisa o vrijednosnim papirima*. Što je unutarnja linija bliže krajnjoj točki grafikona, to su bolje usklađeni relevantni propisi o tržištu vrijednosnih papira s tim načelima.

Izvor: EBRD-ova Ocjena zakonskih propisa o tržištu vrijednosnih papira 2004.

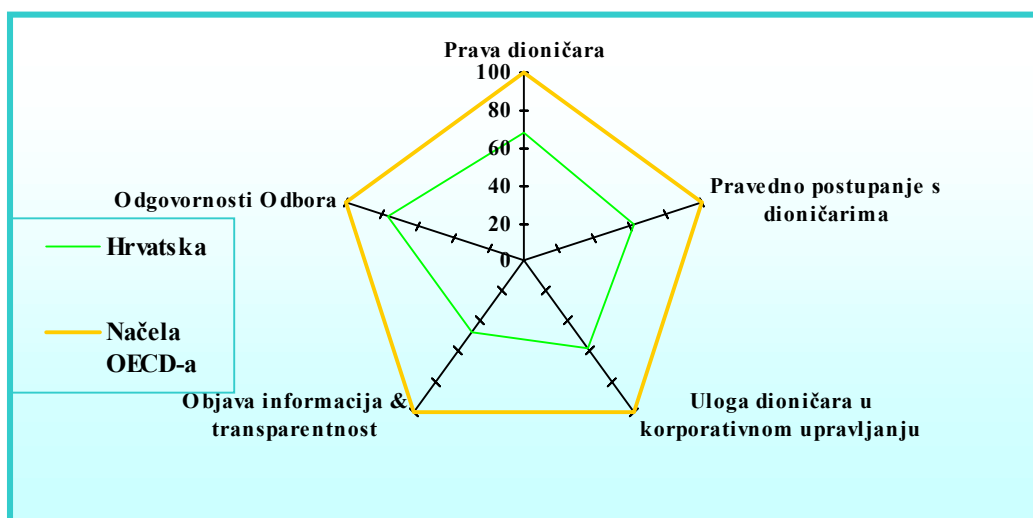
Zakon o trgovačkim društvima i korporativno upravljanje

Postojeći hrvatski Zakon o trgovačkim društvima stupio je na snagu u siječnju 1995., a izmjene i dopune Zakona donesene su 1999., 2000. i 2003. Kao zemlja čije je gospodarstvo u tranziciji, Hrvatska je klasični primjer zemlje u kojoj su vlasti imale poteškoća u implementaciji dva seta zakona o korporativnom upravljanju, prilagođenih iz dvije različite pravne pozadine. Zakon o trgovačkim društvima temelji se na njemačkom modelu, dok su se početni zakoni vezani uz vrijednosne papire snažno vezali uz zakone i propise zemalja s običajnim pravom (common law). S obzirom na to da je njemački sustav korporativnog upravljanja temeljen na bankama (tj. pokreću ga vjerovnici), a anglo-američki sustav je orijentiran prema tržištu (tj. pokreću ga ulagači), bilo je problema i dosta diskusija oko kompatibilnosti između Zakona o trgovačkim društvima i ondašnjih propisa vezanih uz tržište vrijednosnih papira te o tome kako te sukobljavajuće odredbe provoditi u praksi. Iako se situacija poboljšala od usvajanja Zakona o tržištu vrijednosnih papira i Zakona o preuzimanju dioničkih društava iz 2002., još uvijek ostaje prostora za daljnja poboljšanja.

Prema rezultatima EBRD-ove Ocjene sektora korporativnog upravljanja, Hrvatska je zemlja čiji se zakoni o korporativnom upravljanju (tj. “zakoni na papiru”) u usporedbi sa OECD-ovim *Načelima korporativnog upravljanja* ocjenjuju kao “srednje usklađeni”.

Opći prioriteti reforme za zemlje u ovoj kategoriji su unaprijediti učinkovitost implementacije i provođenja postojećih zakonskih propisa i u isto vrijeme nastaviti raditi na usavršavanju postojećih zakona. Kod Hrvatske, posebnu pozornost treba posvetiti zahtjevima za otkrivanjem informacija i transparentnošću vezano uz poslovanje tvrtke, kao što se vidi iz donjeg grafikona. Na primjer, iako Zakon o trgovačkim društvima ima odredbe koje reguliraju djelovanje osobe koja ima utjecaja u dioničkom društvu i nanošenje štete društvu, potrebno je pojačati zahtjev da zainteresirane strane na vrijeme otkriju sukob interesa u transakcijama s trgovačkim društvom. Uz to, potrebno je poboljšati način distribuiranja financijskih izvještaja koji su prošli kroz reviziju. Također treba pojačati nadzor nad radom revizora.

Kvaliteta zakona koji reguliraju korporativno upravljanje – Hrvatska (2003.)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultata, tj. usklađenost s OECD-ovim Načelima korporativnog upravljanja. Što je unutarnja linija bliže krajnjoj točki grafikona, to su bolje relevantni propisi o korporativnom upravljanju usklađeni s tim načelima.

Izvor: EBRD-ova ocjena sektora korporativnog upravljanja iz 2003.

Koncesije

Čini se da Hrvatska nema jasno definiranu politiku primjene javno-privatnog partnerstva niti u infrastrukturi niti u javnim uslugama, barem ne u obliku dokumenta odobrenog od strane Vlade. Nedostatak strategije za sudjelovanje privatnog sektora u javnim projektima predstavlja prepreku i za središnju Vladu i za općinsku samoupravu u razmatranju konkretnih projekata.

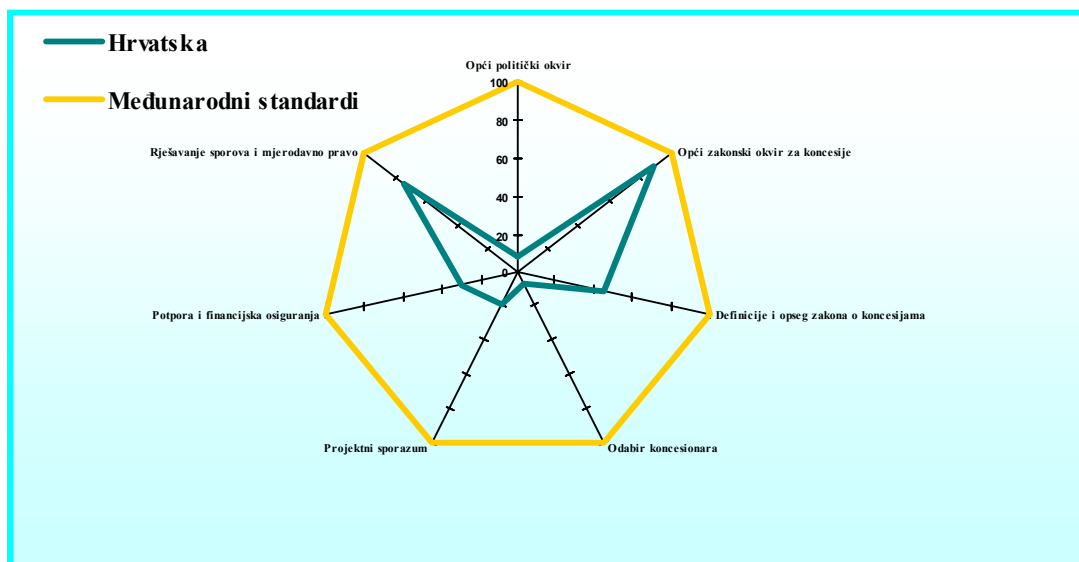
Dva zakona reguliraju opći pravni okvir za koncesije: *Zakon o koncesijama* iz 1992. (“Zakon o koncesijama”) i *Zakon o komunalnom gospodarstvu* iz 1995. (“Zakon iz 1995.”). Uz njih, koncesije u cestovnom i vodoprivrednom sektoru regulirane su različitim zakonima specifičnima za pojedine sektore, kao što je Zakon o javnim cestama i Zakon o vodama. Oba su zakona vrlo općenita i pokrivaju samo ograničen broj pitanja, a time i nedovoljnu regulativu. Zapravo, Zakon o koncesijama i Zakon iz 1995. smatraju se podređenim propisima u usporedbi sa zakonima koji reguliraju pojedine sektore, tako da je potrebna reforma čitavog općeg okvira.

Područje primjene Zakona o koncesijama nije jasno. On se odnosi samo na resurse, imovinu i aktivnosti koje su od "*interesa za Republiku*", a taj se interes definira u posebnom zakonu. Zakon o koncesijama ne obuhvaća jasnu definiciju koncesije u odnosu na licencu ili neke druge slične ugovore. U Zakonu o koncesijama nema odredaba vezanih uz postupak nadmetanja. Zakon o koncesijama ne definira odgovornosti Vladinih tijela/ministarstava za razvoj i implementaciju koncesija ili licenca ili za njihovu dodjelu.

Zakon iz 1995., prema izmjenama i dopunama u 1997. i 1999. nije potpuno jasan u nekim temeljnim pitanjima vezanim uz koncesije, kao što je nadležnost za dodjelu koncesija, vrsta usluga koja se može pružati kroz koncesiju, prava vlasništva koncesionara, pravo na određivanje tarifa i prava ulagača nakon prestanka ugovora. Zakon iz 1995. pokriva postupovna pitanja, ali samo u ograničenom opsegu. U Zakonu iz 1995. nema upućivanja na Zakon o koncesijama ili na razne druge zakone specifične za pojedine sektore, kao što je Zakon o javnim cestama ili Zakon o vodama.

Kvaliteta zakonskih propisa o koncesiji – Hrvatska (2004.)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultat, tj. usklađenost s međunarodnim standardima kao što je UNCITRAL-ova Zakonodavna smjernica za infrastrukturne projekte s privatnim financiranjem. Što je unutarnja linija bliže krajnjoj točki grafikona, to su propisi o koncesijama bolje usklađeni s tim standardima.

Izvor: EBRD-ova Ocjena sektora koncesija 2004.

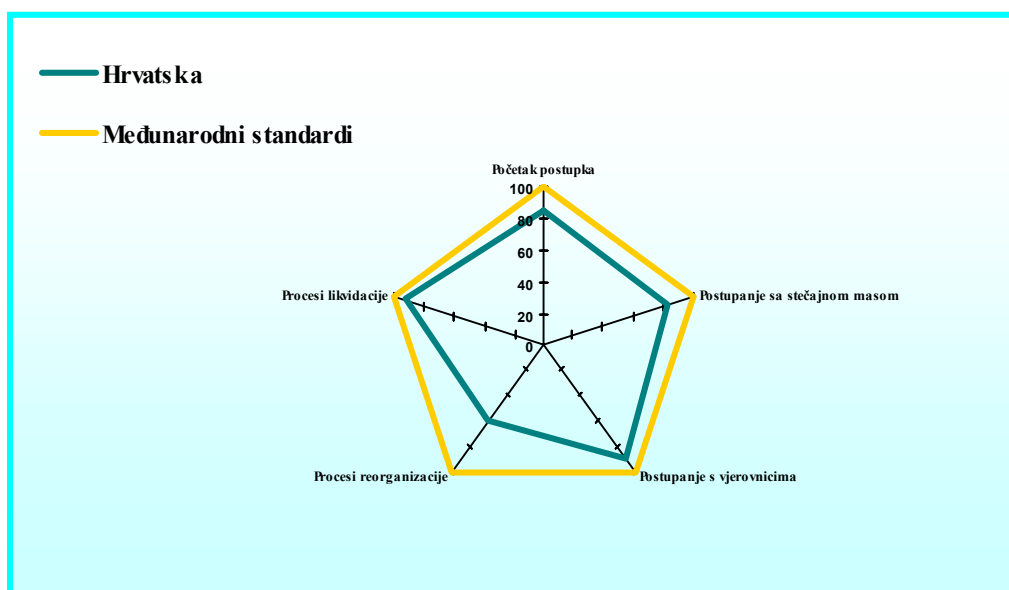
EBRD-ova Ocjena zakona o koncesijama iz 2004., provedena kako bi se ocijenili primjenjivi modeli u 27 zemalja u kojima djeluje EBRD (više je to ocjena zakona “na papiru” nego njihovog funkcioniranja u praksi), pokazuje da je razina usklađenosti hrvatskih zakona s međunarodno priznatim standardima u ovom sektoru niska. Kao što se vidi iz gornjeg grafikona, dok je, primjerice, rješavanje sporova proizišlih iz sporazuma o koncesiji prilično opsežno regulirano, većinu drugih područja, a posebice odabir koncesionara, projektni sporazum, dostupnost financijskih instrumenata i državnu potporu potrebno je drastično poboljšati ako se želi ispuniti zahtjeve modernog zakonskog okvira koji bi olakšao sudjelovanje privatnog sektora. Hrvatske vlasti iskoristile su prednosti savjeta dobivenih iz studije koju je financirala Svjetska banka o

reformi hrvatskog općeg zakonskog okvira za koncesije, no nažalost predloženi nacrt novog Zakona još nije usvojen.

Insolventnost

Stečaj i insolventnost su u Hrvatskoj primarno regulirani Zakonom o stečaju (2000.) (“Stečajni zakon”) koji je jedan od vodećih zakona o insolventnosti u zemljama u kojima djeluje EBRD. U EBRD-ovoj ocjeni ovog sektora, u kojoj je mjerena usklađenost zakonskih propisa o insolventnosti s međunarodnim standardima, Hrvatska je bila jedna od samo 6 zemalja u kojima djeluje EBRD koja je dobila opću ocjenu visokog stupnja usklađenosti.

Kvaliteta stečajnog zakona – Hrvatska (2004.)

Napomena: Krajnja točka svake osi predstavlja idealan rezultat, tj. usklađenost s međunarodnim standardima kao što su Načela i smjernice Svjetske banke za učinkovit sustav insolventnosti i prava vjerovnika, UNCITRAL-ova Radna skupina o “Zakonodavnim smjernicama za zakon o insolventnosti” i drugi. Što je unutarnja linija bliže krajnjoj točki grafikona, to su propisi o insolventnosti bolje usklađeni s tim standardima.

Izvor: EBRD-ova ocjena sektora insolventnosti 2004.

Visok rezultat nema za cilj pokazati da je dotični zakon savršen, već da je u svojoj biti u skladu s određenim brojem kritičnih elemenata međunarodnih standarda o insolventnosti. Čak i zakon koji bi postigao ocjenu “potpune usklađenosti” još uvijek bi se mogao poboljšati. Slično, stečajni zakon bi se mogao znatno poboljšati na nekoliko načina. Relativno loša ocjena zakona na području procesa restrukturiranja (vidi gornji grafikon) uglavnom je vezana uz činjenicu da zakon ne propisuje neovisnu analizu ili plan reorganizacije, da nedostaju odredbe o financiranju reorganizacije kao i suspenzivne odredbe za period reorganizacije. Uz to, zakon ne definira jasno ispitivanje dokaza na temelju kojih bi vjerovnik mogao utvrditi status insolventnosti kod dužnika. Takva ispitivanja pridonose transparentnosti i predvidljivosti sustava insolventnosti te su stoga nužna. Stečajni zakon također ne traži od stranaka vezanih uz poslovni subjekt koji je u stečaju da stečajnom upravitelju dostave imovinu, knjige i evidencije vezane uz

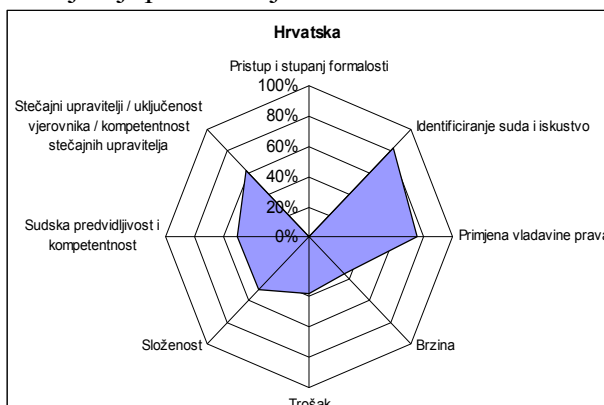
taj poslovni subjekt. To nužno ograničava rad stečajnog upravitelja i predstavlja prepreku učinkovitim upravljanju stečajnom masom. Međutim, još više zabrinjava odredba koja propisuje okončanje stečajnog postupka ukoliko se utvrdi da nema dovoljno imovine u stečajnoj masi za financiranje stečajnog postupka. Iako financiranje takvih postupaka može biti veliki izdatak za nacionalne vlade, općenito prihvaćeni međunarodni standard je da bi trebalo riješiti svaku stečajnu masu, ma kako siromašna ona bila.

Ocjena stanja u zakonskim propisima o insolventnosti u Hrvatskoj prikazuje samo dio cijele slike. Također je potrebno sagledati praktično funkcioniranje stečajnog režima (“učinkovitost” režima).

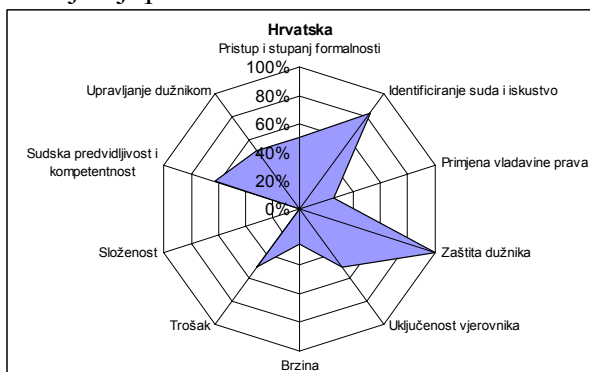
Donji grafikoni prikazuju rezultate EBRD-ovog Istraživanja pravnih pokazatelja o insolventnosti iz 2004. Ispitivana je učinkovitost stečajnog režima kako kod stečaja koje pokreću vjerovnici (gledajući 8 različitih čimbenika) i kod stečaja koje pokreću dužnici (gledajući 10 različitih čimbenika). Posebno je mjerena učinkovitost režima vezano uz početak stečajnog postupka i izdavanje početnog sudskog naloga za proglašenje insolventnosti.

Učinkovitost hrvatskog režima insolventnosti

Stečaj koji pokreću vjerovnici

Stečaj koji pokreću dužnici

Napomena Svaka osovina na grafikonu predstavlja jedan vid režima insolventnosti, mjereno prema većem broju pitanja. Što je punija “mreža”, to je učinkovitiji lokalni stečajni režim.

Izvor: EBRD-ovo Istraživanje pravnih pokazatelja o insolventnosti iz 2004.

Gornji grafikoni također pokazuju veliki jaz u “učinkovitosti” (razliku između kvalitete zakona i učinkovitosti stečajnog režima u praksi) u Hrvatskoj. Taj jaz naglašava potrebu za daljnjim reformama koje je potrebno provesti kako bi se ojačali sudovi i druge institucije koje provode stečajne propise. Dužnicima i vjerovnicima koji žele pokrenuti stečajni postupak u Hrvatskoj je relativno lako odrediti na kojem bi sudu trebalo započeti takav postupak i vjerojatno je da će taj sud biti relativno stručan u rješavanju stečajnih pitanja. Postupak se, međutim, smatra daleko preskupim, sporim i nepotrebno kompliciranim, a da bi bio zaista učinkovit.

Osigurane transakcije

Zakonski propisi o osiguranim transakcijama u Hrvatskoj proizlaze iz kompleksne međupovezanosti različitih zakona. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. definira pravo na osiguranje duga pokretnom i nepokretnom imovinom u općem smislu te riječi. To jest, osiguranje može pokrivati kako pokretnu tako i nepokretnu imovinu. Hipoteka nad nekretninom obično zahtijeva upis prava u zemljišnu knjigu ili na sudu, ukoliko nekretnina nije upisana u zemljišne knjige. Pravo osiguranja nad pokretnom imovinom bit će upisano samo ako je sama imovina ubilježena u konkretan registar, kao brodovi, zrakoplovi ili vrijednosni papiri. Kada opterećena imovina nije registrirana, vlasništvo nad opterećenim pokretninama morat će se prenijeti na vjerovnika. Alternativno, stranke mogu sklopiti dobrovoljni sporazum pred sudom, prema kojem će biti stvoreno osiguranje nad imovinom kojom se osigurava potraživanje. Takvo osiguranje regulirano je Zakonom o ovrsi iz 1996., no to rezultira stvarnom pljenidbom te imovine u svrhu osiguranja. Konačno, sam Zakon o ovrsi regulira osiguranje stvoreno prijenosom vlasništva (prava vlasništva) nad imovinom i pravima u svrhe osiguranja. Pozajmljivač u tom slučaju ostaje u posjedu imovine. Takav prijenos može se obaviti ili na sudu ili kod javnog bilježnika. Prijenos prava vlasništva kod javnog bilježnika u svrhu osiguranja potraživanja je najpopularnija opcija.

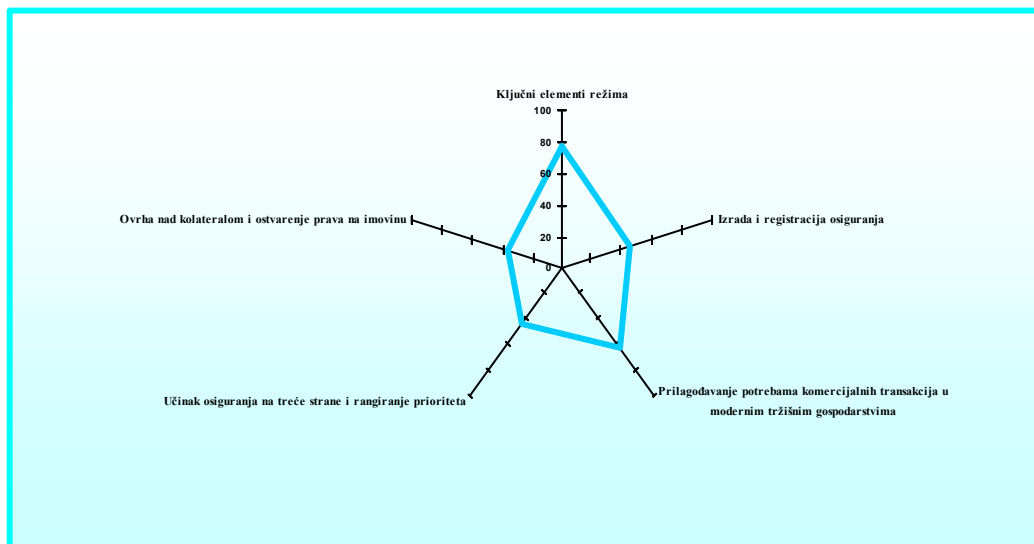
Isprepletenost različitih propisa čini sustav složenim i dalekim od optimalnog, iz više razloga:

- Izrada dobrovoljnog opterećenja imovine pred sudom ili sudski fiducijarni prijenos vlasništva je složen i dug proces, budući da zahtijeva sudske rješenje. Taj je postupak također skup, budući da je potrebno platiti sudske troškove ili javnobilježničku tarifu koji se temelje na vrijednosti osiguranog potraživanja.
- Moguće je opteretiti samo individualno određenu imovinu, tako da su opći opisi opterećene imovine i opterećenja nad skupinom predmeta nisu prihvatljivi. Osim toga, kako bi se finaliziralo opterećenje nad potraživanjima, potrebno je poslati obavijest hipotekarnom dužniku. Načelo konkretnosti nalaže da se identificiraju sva potraživanja.
- Dobrovoljno opterećenje imovine pred sudom ili kod javnog bilježnika objavljuje se u Narodnim novinama. Slična obavijest objavljuje se u slučaju fiducijarnog prijenosa vlasništva uz napomenu da je prijenos izvršen u svrhu osiguranja. Međutim, to ne osigurava adekvatni publicitet osiguranja, budući da treće strane ne bi mogle lako pronaći tu informaciju.
- Režim ovrhe nad opterećenom imovinom je neučinkovit, a glavno pravilo je sudska ovrha (iako je izvansudska ovrha moguća u određenim okolnostima). Prodaja se

odvija na javnoj dražbi, osim u nekim vrlo ograničenim okolnostima. Oni koji se time bave opisuju postupak ovrhe kao spor i neučinkovit. Fiducijarni prijenos vlasništva, s druge strane, omogućuje izravnu prodaju imovine putem javnog bilježnika, pod uvjetom da su stranke unijele klauzulu o pravu na ovrhu. Međutim, trošak bi bio prilično visok, čak do 10 posto osiguranog duga.

Grafikon 1 dolje daje sliku pravnog i praktičnog režima za osiguranje nad pokretnom i nekretnom i pokazuje da postoje nedostaci u svim ključnim područjima tog režima, pri čemu je ovrha područje koje osobito zabrinjava. U istraživanju koje je EBRD provela 2003. o ovrsi nad opterećenom imovinom, pokazalo se da je najveći problem s kojim se mnogi suočavaju u praksi nedostatak fleksibilnosti i jednostavnosti u opsegu ovog režima (vidi grafikon 2 dolje).

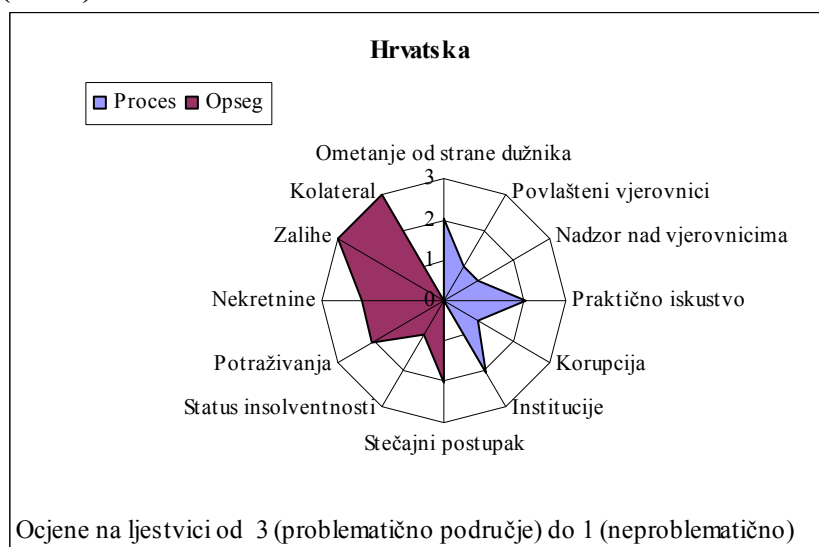
Grafikon 1: Pravni i praktični režim za osiguranje nad pokretnom i nematerijalnom imovinom – Hrvatska (2002.)

Napomena: Rezultati na ljestvici od 1 do 100 gdje 100 predstavlja najnapredniji pravni i praktični režim. Što je punija "mreža", to su zakoni o osiguranim transakcijama usklađeniji sa standardima.

Izvor: EBRD-ovo Regionalno istraživanje osiguranih transakcija, 2002.

Grafikon 2: Prepreke procesu ovrhe nad opterećenom imovinom – Hrvatska (2003.)

Napomena: Što je punija “mreža” grafikona, to su ozbiljniji problemi u svakoj od kategorija. Čimbenici “procesa” mjere učinak konkretnih situacija na postupak ovrhe. Čimbenici “opsega” odnose se na sposobnost sustava da riješi konkretne situacije ili točke.

Izvor: EBRD-ovo Istraživanje pravnih pokazatelja 2003.

Telekomunikacije

Sektor telekomunikacija u Hrvatskoj trenutačno je reguliran Zakonom o telekomunikacijama iz 2003. (“Zakon o telekomunikacijama”), a reguliralo ga je regulatorno tijelo na dvije razine (“regulatorno tijelo”). Regulatorno tijelo je u obavljanju određenih funkcija odgovorno Vladi, a sastoji se od Zavoda za telekomunikacije (stručno tijelo nadležno za sve pripremne aktivnosti) i Vijeće koje se sastoji od 7 članova. U skladu sa Zakonom o telekomunikacijama ovu strukturu zamijenila je u rujnu 2004. neovisna Agencija za telekomunikacije. Zakon o telekomunikacijama je dio hrvatskih napora oko usklađivanja svojeg zakonodavstva s *acquisem* EU-a na putu prema članstvu.

Razvijenost fiksne telefonije ubraja se u gornju razinu među srednjeeuropskim državama, s više od 40 posto razine penetracije telefonije i 100 postotnom digitalizacijom. Raniji zakonski propisi o ovom sektoru omogućivali su monopol jednom operateru – Hrvatskom telekomu (HT) do početaka siječnja 2003. Krajem prošle godine dodijeljene su dvije nove licence za usluge u fiksnoj telefoniji.

Hrvatsko tržište mobilne telefonije liberalizirano je od 1998. s dva konkurentna mobilna operatera – HT Mobile (mobilna grana HT-a, ranije poznata kao Cronet) i VIP-Net – konzorcij pod vodstvom austrijskog Mobilkoma. VIP-Net je ostvario znatan učinak na tržištu te je nedavno sustigao broj pretplatnika koji ima HT Mobile. Obje tvrtke nedavno su dobile licencu za tehnologiju treće generacije (3G) u Hrvatskoj. Nedavno je dodijeljena licenca za trećeg mobilnog operatera konzorciju kojeg predvodi Švedski Tele2.

Iako su u novije vrijeme provedene brojne aktivnosti usmjerene na razvoj tržišta i usklađenje domaćih zakonskih propisa sa propisima EU-a, osjeća se da se reforme u ovom sektoru ne provode dovoljno brzo. Potrebne su daljnje izmjene i dopune kako bi se Hrvatska u potpunosti uskladila sa standardima EU-a. Između ostalog, izmjene i dopune zakona potrebne su radi potpunog usmjeravanja odredaba o autorizaciji i univerzalnim uslugama prema standardima EU-a. Nadalje, za uspostavu pune liberalizacije tržišta koja se predviđa za 2005. nužno je usvajanje ključnog sekundarnog zakonodavstva bez daljnjih odlaganja.

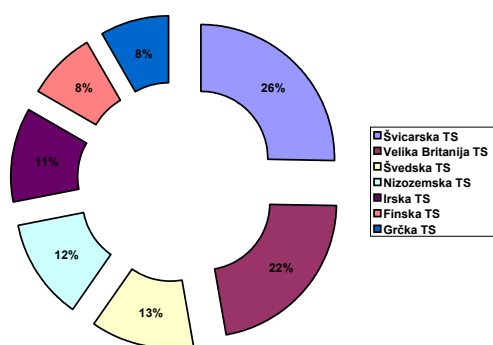
PRIVITAK 7: TAM I BAS U HRVATSKOJ

(stanje od 31. siječnja 2005.)

TAM (Turnaround Management)²

Do 1. siječnja 2005, TAM je u Hrvatskoj proveo 10 projekata, iskoristivši sredstva nekoliko bilateralnih donatora u ukupnom iznosu od 576.503 EUR. Zadnji od tih projekata završen je sredinom 2004. i trenutačno više nema sredstava kojima bi se financirale daljnje aktivnosti TAM-a u Hrvatskoj.

Poduzeće	Sektor	Status	Financiranje	Datum početka	Datum završetka	Iznos
Podravka d.d.	Proizvodnja hrane	Završen	Irska - tehnička suradnja (TS)	28.10.1999.	28.04.2001.	11.600
Podravka d.d.	Proizvodnja hrane	Završen	Finska TS	28.10.1999.	28.04.2001.	48.400
Getro d.o.o.	Trgovine hranom i pićem	Završen	Nizozemska TS	23.02.2000.	23.08.2001.	30.500
Getro d.o.o.	Trgovine hranom i pićem	Završen	Irska TS	23.02.2000.	23.08.2001.	29.500
Našicecement	Razna proizvodnja	Završen	Švicarska TS	18.07.2000.	18.01.2002.	48.400
Našicecement	Razna proizvodnja	Završen	Irska TS	18.07.2000.	18.01.2002.	11.600
Grand Hotel Adriatic	Smještaj	Završen	Irska TS	01.09.2000.	20.12.2003.	11.600
Grand Hotel Adriatic	Smještaj	Završen	Grčka TS	01.09.2000.	20.12.2003.	48.400
Getro d.o.o. II	Trgovine hranom i pićem	Završen	Velika Britanija TS	31.10.2000.	30.04.2002.	20.000
Getro d.o.o. II	Trgovine hranom i pićem	Završen	Nizozemska TS	31.10.2000.	30.04.2002.	40.000
Riviera Holdings d.d.	Smještaj	Završen	Velika Britanija TS	20.02.2001.	30.06.2003.	38.400
Riviera Holdings d.d.	Smještaj	Završen	Velika Britanija TS	20.02.2001.	30.06.2003.	21.600
Medimurska MTC	Tvornica tekstila	Završen	Velika Britanija TS	08.05.2001.	08.11.2002.	11.600
Medimurska MTC	Tvornica tekstila	Završen	Švedska TS	08.05.2001.	08.11.2002.	48.400
Koestlin dd	Proizvodnja hrane	Završen	Velika Britanija TS	07.08.2001.	07.02.2003.	11.600
Koestlin dd	Proizvodnja hrane	Završen	Švicarska TS	07.08.2001.	07.02.2003.	48.400
Tvornica Čarapa MTC	Proizvodnja odjeće	Završen	Velika Britanija TS	22.11.2001.	22.02.2003.	11.600
Tvornica Čarapa MTC	Proizvodnja odjeće	Završen	Švedska TS	22.11.2001.	22.02.2003.	24.903
Dilj	Razna proizvodnja	Završen	Velika Britanija TS	10.06.2002.	30.06.2004.	11.600
Dilj	Razna proizvodnja	Završen	Švicarska TS	10.06.2002.	30.06.2004.	48.400
Ukupno						576.503

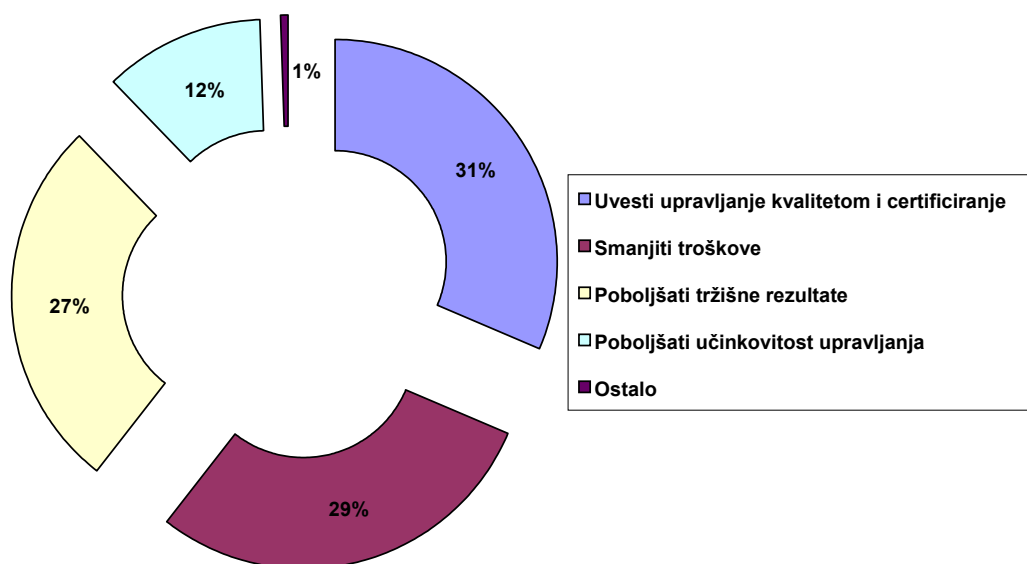
² TurnAround Management (TAM) Program dijeli stečena iskustva o efikasnijem upravljanju i vođenju poduzeća u okviru novonastalih konkurentskih i tržišno orijentiranih ekonomija. TAM Program počiva na izravnom poslovanju s pojedinim poduzećima na neprofitnoj osnovi, kroz savjetovanje o vještinama upravljanja, poslovnog planiranja, restrukturiranja, unaprijeđenja proizvodnje, smanjenja operativnih troškova, razvoja domaćeg tržišta i orijentaciju prema stranom tržištu. U zemljama kandidatima za ulazak u EU, TAM Program pomogao je poduzećima da udovolje odgovarajućim direktivama i standardima Europske unije. TAM Program također pomaže poduzećima privući pozornost potencijalnih partnera i investitora.

BAS (Usluge poslovnog savjetovanja)³

Ured BAS-a u Hrvatskoj otvoren je 2000. godine i primio je financiranje u ukupnom iznosu od 1.618.338 EUR pomoću kojih je do danas financirano 165 projekata BAS-a. Preostala sredstva u iznosu od 79.504,62 EUR dovoljno je za nastavak rada u Hrvatskoj do travnja 2005.

Donator	Godina	Iznos	Povučeno	Preostalo
CEI (1. tranša)	2000.	€1.165.000	€1.164.877,45	€122,55
CEI (2. tranša)	2001.	€73.220	€73.220	€0
CEI (3. tranša)	2003.	€101.775	€100.526	€1.249
Velika Britanija (1. tranša)	2000.	€60.000	€60.000	€0
Velika Britanija (2. tranša)	2003.	€70.000	€67.727,36	€2.272,64
Austrija	2004.	€148.342,80	€72.482,37	€75.860,43
Ukupno		€1.618.338	€1.538.833	€79.504,62

³ Business Advisory Services (BAS) Program razvija profesionalne kapacitete domaćih konzultanata. Oni, zauzvrat, pružaju srednjem i malom poduzetništvu stručne savjete za uspješan poslovni učinak, na primjer u području tržišnih vještina i standarda proizvodne kvalitete. Tipičan BAS projekt je kratkoročno ulaganje s brzim povratom uloženi sredstava. Srednji i mali poduzetnici sudjeluju s 50-75% ukupnog iznosa projekta. Maksimalno učešće BAS programa u bilo kojem projektu je EUR 10.000. 00.